

Llicències de recerca i estudis
Resolució de 13 de març de 2002

MEMÒRIA

**Decidir-se per la Formació
Professional. Una opció de futur**

Treball presentat per: Carme Cornet de la Salud

Índex

Presentació.....	3
Introducció.....	4
Capítol 1: Perspectiva històrica de la Formació Professional.....	5
1.1 La Formació Professional en el sistema educatiu. Antecedents.....	8
1.2. La Formació Professional a Europa.....	9
Capítol 2: Objectius de l'estudi.....	11
Capítol 3: Marc teòric.....	14
1.1. L'alumnat de secundària.....	14
1.2.L'orientació educativa.....	17
1.2.1 El paper de la informació en el procés d'orientació.....	19
1.2.2 La presa de decisions.....	20
1.2.3. La maduresa vocacional.....	21
1.2.4. Elements que influeixen en la presa de decisions.....	23
1.3. Les representacions socials en el camp educatiu	26
Capítol 4: L'elaboració d'una metodologia.....	29
4.1. Elecció de la metodologia.....	30
4.2. Desenvolupament del disseny metodològic	32
Capítol 5: L'anàlisi de les dades.....	35
5.1. La informació.....	35
5.2. La representació dels Cicles Formatius.....	41
5.3. L'alumnat que s'orienta cap els Cicles Formatius.....	45
5.3. La intervenció en l'orientació.....	52
Capítol 6: Reflexions entorn els resultats.....	58
6.1. La cultura educativa	59
6.2. El paper de la informació	60
6.3. La dicotomia pràctica – teoria.....	61
6.4. L'orientació.....	62
6.5.Els itineraris acadèmics.....	65
Capítol 7: Conclusions.....	66

Presentació

Entendre el paper que té l'opció dels Cicles Formatius en les decisions que prenen els adolescents respecte al seu futur escolar o professional, és una part important del procés d'orientació que duent a terme els docents i els assessors i assessores psicopedagògiques.

Són moltes les preguntes, preocupacions i reflexions que s'han anat succeint a partir dels anys 70 fins a l'actualitat sobre els estudis de la Formació Professional reglada.

Actualment les opcions en acabar l'ensenyament secundari obligatori són d'una banda el Batxillerat amb accés a la Universitat i als Cicles Formatius de Grau Superior i d'altra els Cicles Formatius de Grau Mitjà. Dos tipus d'estudis d'ensenyament mitjà uns d'elevat prestigi i una altres que asseguren les sortides laborals però que es veuen com d'un estatus inferior.

Al voltant d'aquesta diferenciació sorgeixen diferents qüestions, algunes han anat trobant la seva resposta dintre del propi sistema educatiu i d'altres com la decisió respecte uns estudis amb una imatge de menys prestigi social, continua sent un tema de debat i de reflexió.

L'interès pel tema, la importància que tenen per a l'alumnat i per el professorat les diferents opcions m'ha portat a sentir la necessitat d'investigar sobre algunes de les creences i opinions que els professionals que participem en el procés d'orientació tenim.

Poder observar i contribuir a explicitar quina és la percepció acadèmica des de la qual es contribueix a orientar a l'alumnat en la presa de decisions relacionada directament amb els seus estudis i indirectament amb el seu futur ha estat un dels objectius entorn als quals s'ha estructurat aquest estudi.

Agraïments

En l'elaboració d'aquest treball cal fer especial esment al reconeixement del suport i guia que he rebut del director del Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació de la Universitat Oberta de Catalunya, el Sr. Carles Sigalés. També vull agrair les orientacions metodològiques que amablement m'ha ofert la Sra. Mercè Boixadós, professora de la mateixa universitat

I per últim i d'una manera molt especial voldria reconèixer que aquest treball no hagués estat possible sense la col·laboració de tots aquells centres escolars, professorat i EAP que m'han proporcionat les dades i el material empíric que he utilitzat. A tots ells i elles els hi expresso d'una manera molt especial el meu agraïment per les seves respostes, per la seva professionalitat i per l'enorme interès que han mostrat en millorar el procés d'orientació i l'opció de la formació professional. També a les direccions dels centres que m'han facilitat el treball i al centenar llarg d'alumnes que des de la seva aportació m'han aportat unes respostes molt clares i espontànies.

Introducció

La motivació principal d'aquest treball “ la formació professional, una opció de futur” , és intentar aportar l'anàlisi d'algunes de les condicions que influeixen en l'alumnat quan pren la decisió d'optar cap a la via dels Cicles Formatius.

És una opció de formació que al llarg dels anys i sobretot des de el marc normatiu s'ha intentat millorar considerablement, però encara continua sent una dels itineraris educatius menys demanats. Cal fer esment que aquest darrer any les estadístiques del Departament d'Ensenyament han mostrat un lleuger augment en el nombre d'alumnat inscrit en els cicles formatius, malgrat aquest increment continua sent un motiu de preocupació la imatge un tant desfavorable que se li atribueix i de la que s'han fet ressò alguns dels mitjans de comunicació, el món de l'empresa i el món educatiu.

Tots els experts i estudiosos de l'impacte social i econòmic de l'educació, coincideixen en que aquesta és una via educativa bàsica i necessària pel desenvolupament del país.

S'està al davant d'uns estudis que demana la societat actual, d'una formació de gran importància de cara al futur social i educatiu, però malgrat això continua tenint una representació desfavorable.

Es important per tant, revisar quines consideracions té aquesta via acadèmica en diferents àmbits: l'educatiu, el social i el laboral o empresarial Aquesta és una preocupació que existeix dintre d'una part del món acadèmic, que s'intentarà tractar en aquest estudi i que es pretén fer extensible a tots els professionals que participen en el procés d'orientació de l'alumnat de secundària.

Sembla que existeix un acord implícit en preferir l'opció del batxillerat i la universitat com a via de formació ja que se la considera com més excel·lent. Són aquests els supòsits dels quals parteix l'orientador? Quin valor es dona a la Formació professional dintre dels diferents itineraris acadèmics? Influeixen les nostres creences en el procés d'orientació? Persisteixen encara vestigis de representacions anteriors?

La intenció d'aquest treball és mostrar algunes de les claus teòriques que poden ajudar a entendre la percepció que es té dels Cicles Formatius. Mostrar i il·lustrar quina és la representació que es té actualment de la Formació Professional. Cal conèixer quins són els pensaments i creences que es tenen sobre la Formació Professional reglada per a poder dissenyar i imaginar possibles escenaris de futur. Cal descobrir si encara aquesta forma part d'una determinada cultura educativa i tal vegada social que li atorga una qualitat de segona amb unes conseqüències, pedagògiques, personals i socioculturals poc desitjables.

En les pàgines que segueixen s'intenta abordar els pensaments i opinions que tenen les diferents vies acadèmiques tant a nivell de professorat com de l'alumnat, i en especial la de la Formació Professional reglada, quin valor se li dona i com es facilita la transmissió d'aquesta informació.

Els diferents capítols mostren el procés que ha seguit el disseny i elaboració d'aquest treball. En el primer capítol es presenta un recull del recorregut històric que ha seguit la Formació Professional. En el segon s'especifiquen els objectius i les expectatives que persegueix aquesta recerca. En el tercer s'ofereix un marc de referència teòric del treball que s'inicia amb una visió aproximada de les diferents maneres d'entendre el procés d'orientació i el moment de la presa de decisions, passa després a centrar-se i situa l'opció de formació professional al llarg d'aquests últims anys i finalment s'exposa el concepte de cultura o representació social. En el quart i a partir de la reflexió sobre algunes dels enfocaments metodològics, es descriuen les línies generals del disseny metodològic i la seva implementació. El quart capítol és dedica a l'anàlisi de les dades obtingudes, mostrant-les gràficament i els capítol cinquè i sisè s'aborden algunes reflexions realitzades entorn a les dades obtingudes, i les conclusions finals amb la intenció de millorar el procés d'orientació a l'etapa de secundària.

Capítol 1. Perspectiva històrica i social de la Formació Professional

Des de la visió que vol aportar aquest treball, començar amb una reflexió sobre alguns dels factors que han influït al llarg dels anys, en el valor que se li ha atorgat a la Formació Professional reglada, pot servir per iniciar un recorregut que permetrà entendre algunes de les creences que estan implícites en aquests estudis i a la vegada possibilitarà el poder entendre'ls com una opció de futur.

Per tant, aquest retrobament amb el passat te la finalitat d'optar cap un futur millor, sense apartar-se de l'eix fonamentat d'aquest estudi que és mostrar com es perceben actualment aquests estudis.

Abans d'endinsar-nos en el món educatiu, és important recollir la mirada social que els diferents mitjans de comunicació al llarg d'aquests darrers anys han presentat.

La lectura d'alguns dels titulars emmarquen la situació actual :

El País, diumenge 17 de setembre de 2000

LA F P BUSCA ESTUDIANTES. EL NÚMERO DE ALUMNOS DE FORMACIÓN PROFESIONAL SE HA REDUCIDO UN 42% A LO LARGO DE LA ÚLTIMA DÉCADA.

Mònica Andrade

La drástica reducción de alumnos en los ciclos de grado medio de la FP responde a varias razones, según la última memoria sobre la situación socioeconómica y laboral del Consejo Económico y Social "El conocimiento y el prestigio de la FP por parte de la sociedad es bastante limitado, a lo que han contribuido los retrasos en la implantación del nuevo modelo y la escasa promoción y sensibilización realizado entre el alumnado, familias y empresa"

...Otro tipo de razones han originado la falta de candidatos a cursar FP de grado medio: entre ellas, la imposibilidad de acceder directamente de los ciclos de grado medio a los de grado superior.

...Al igual que las empresas, los centros educativos deberían modificar su orientación profesional de manera que no sólo asesoren desde el punto de vista pedagógico, sino también en la búsqueda de empleo o de conexiones con el mundo productivo.

El País, dilluns, 1 d' octubre de 2001

LA FORMACIÓN PROFESIONAL: UNA REFORMA CLAVE Y URGENTE.

Ramón Jáuregui

En España la formación profesional ha sido siempre la gran olvidada de las reformas educativas. Un incomprensible e injusto desprestigio social acompañó siempre esta vía educativa.

El País, divendres 8 de març de 2002

POR FAVOR TÓMESE EN SERIO LA FP.

Francisco de Asís Blas

Lo sorprendente y preocupante es que el actual proyecto de ley sobre la FP sólo arañe un puñado de párrafos en algún medio de comunicación, cuando su objeto es la formación y cualificación de más de quince millones de ciudadanos.

El País, dilluns, 18 de març de 2002

**FORMACIÓN PROFESIONAL
(Página de opinión)**

Entre los expertos y las instituciones internacionales que se ocupan del impacto social de la educación hay unanimidad en considerar a la formación profesional como un instrumento básico para el desarrollo económico y social. En España, sin embargo, no ha tenido buena prensa ni, en general, ha contado con un claro respaldo político, excepto en algunas autonomías. El proyecto de ley que ahora se debate en el Parlamento regula la formación inicial, la ocupacional, dirigida a, y la formación continua, cuyo objetivo es la actualización profesional. Un objetivo de enorme ambición que, por lo que se está viendo en el debate parlamentario, no parece concitar las energías y los recursos que serían necesarios para alcanzarlo.

El País, diumenge 21 d'abril de 2002

VÍA RÁPIDA HACIA EL MERCADO LABORAL. El 67% de los titulados de FP consigue un empleo en un plazo de seis meses.

Cristina Angulo

La formación profesional gana cada curso más adeptos. Hace unos años, sólo una cuarta parte del alumnado de enseñanza postobligatoria elegía la FP, unos estudios que hoy cursan el 41% de los estudiantes españoles. Pese a que no puede competir con el prestigio social de la Universidad, la empleabilidad de estos estudios empuja su crecimiento. Sobretudo en el País Vasco.

De un lado, la Universidad, conocida también como fábrica de parados, aunque tiene honrosas excepciones en carreras como Ingeniería. De otro lado, la FP, *el patito feo* de la enseñanza, que se está convirtiendo poco a poco en un cisne.

La Vanguardia dimecres 18 de septiembre de 2002

LOS TITULADOS EN FP PODRAN CONVALIDAR ASIGNATURAS EN LAS UNIVERSIDADES CATALANAS.

Josep Playà

La formación profesional (FP) ya no es la cenicienta de la enseñanza. No sólo el mercado laboral acredita día a día la cualificación de los alumnos que siguen los ciclos formativos profesionalizadores, sino que finalmente la universidad ha reconocido la calidad de estos estudios

Esta experiencia es única en España, como también lo es el curso de la promoción para pasar del ciclo medio de FP al superior. Este curso se puede hacer en 29 centros y hay 1.050 plazas, aunque el actual proyecto de ley de Calidad no lo contempla y sólo deja la prueba de acceso con un mínimo de 18 años.

El País, dimarts, 11 de març de 2003

UNO DE CADA TRES ALUMNOS QUE CONTINÚA LOS ESTUDIOS DESPUÉS DE LA ESO OPTA POR LA FORMACIÓN PROFESIONAL.

Mar Padilla

La consejera de Enseñanza, Carme-Laura Gil, reveló ayer que uno de cada tres estudiantes que prosigue sus estudios una vez finalizada la etapa de enseñanza obligatoria se decanta por los ciclos formativos.

El País, dilluns, 31 de març de 2003

FORMACIÓ PROFESSIONAL ... ESA GRAN DESCONOCIDA

Jorge Arévalo

Lejana, complicada, extraña, y en muchas ocasiones posible refugio de presuntos perdedores...así es como se ve todavía en amplios sectores de la sociedad española a nuestra formación profesional. Y, sin embargo, el perfil profesional de más del 70% de los puestos existentes en el mercado de trabajo requiere el nivel de titulación de dicha formación.

El País, dilluns, 26 de maig de 2003

EL PASO LENTO DE LA FORMACIÓN PROFESIONAL. El 67% de los estudiantes obtienen un puesto de trabajo a los seis meses de titularse.

Marta Aguirregomezcorta

La formación profesional no termina de cuajar entre los estudiantes a pesar de los avances de los últimos años.

En UE, la media de alumnos que se dirigen a formación profesional alcanza el 59%. En España, la falta de promoción de la FP sigue siendo su gran rémora. La arrastra, según los expertos, desde la Ley General de 1970 cuando a la FP iban los que ni siquiera sacaban el graduado escolar.

El País, dilluns, 26 de maig de 2003

LOS TITULADOS MAS BUSCADOS POR LAS EMPRESAS. Las especialidades con mejor salida laboral son a menudo las menos solicitadas .

Marta Aguirregomezcorta

La razón esgrimida por la mayoría (74%) para cursar estos estudios es la vocación sobretodo entre los alumnos de actividades agrarias, artes aplicadas de la escultura, diseño de interiores y de cerámica asistida

La premsa, al llarg d'aquests darrers anys ha informat sobre la necessitat de reorientar la visió i estructura d'aquests estudis. Tanmateix, cal modificar el paper que fins ara se li ha atorgat i retornar-li el prestigi que mereix aquesta formació professionalitzadora. Totes les esperances estan posades en que el nou sistema faciliti un canvi cultural i eviti aquests qualificatius totalment desfavorables com: la gran oblidada , la desconeguda, la Ventafocs, l'aneguet lleig... que traspuen falta de qualitat i l'han acompanyat des de fa temps proporcionant-li un injust desprestigi social.

D'altra banda s'observa també que els diaris han mostrat fins ara una preocupació sobretot a partir de notícies aparegudes a les pàgines d'economia, però habitualment els altres mitjans de comunicació s'obliden d'aquests estudis. Per exemple a la televisió, exceptuant la campanya publicitària que es va iniciar el curs passat des de el MEC amb el lema "La Formación Profesional, un valor en alza", poques han estat les imatges emeses sobre els cicles formatius; a l'inici de cada curs escolar es mostren només imatges de l'alumnat d'educació infantil i primària i a final de curs es prioritzen informacions sobre els exàmens de selectivitat i l'entrada a la universitat.

Des de el món empresarial, el secretari general de la Unió d' Empresaris de Guipúscoa, José María Ruiz Urchegui, en el darrer Congrés, durant el debat de la nova llei de Formació, va oferir unes dades significatives sobre la Formació Professional:

“En la UE estudian FP un 58% de los alumnos mientras que esa media se queda en España en el 41%. Esos 17 puntos se convierten en 30 cuando hablamos de los países más avanzados, como Alemania (68%) o el Reino Unido (67%). La riqueza de esos países se fundamenta en gran parte en la FP”

Malgrat que en els darrers anys les estadístiques mostren que el nombre d'alumnat que tria aquesta opció ha augmentat, sobretot en els cicles formatius de grau superior, fins fa poc el nombre d'estudiants que optaven per aquests estudis ha estat poc minoritari i es situa per sota del que seria desitjable i necessari en referència a les necessitats socioeconòmiques. Aquestes reflexions inicials que parteixen d'una banda del coneixement i informacions que provenen de diferents professionals, d'experiències realitzades en el camp de l'orientació professional o vocacional i de la demanda que fa la societat en l'expressió de les seves necessitats laborals, condueixen a poder reflexionar i expressar en aquest projecte l'estat actual de la qüestió.

És important, per tant, establir un punt de partida que ajudi a conèixer l'origen o els motius d'aquesta manera de percebre-la tant a nivell social com educatiu i es proporcioni una millora en la informació acadèmica i professional i una millora en les competències i actituds dels que intervenen en el procés d'orientació per aconseguir recuperar l'opció de qualitat que té la Formació Professional.

Una part d'aquestes preocupacions es situen dintre del món acadèmic amb els professionals que faciliten el procés orientador en els centres de secundària: tutors/es, professorat de psicologia i pedagogia i assessors/es psicopedagògiques. Preocupacions que de vegades es mostren com la creença generalitzada de que són uns estudis inferiors i d'una altra es troben amb la dificultat de cert rebuig social o conformisme personal, que experimenten els propis alumnes o les famílies quan són informades o aconsellades sobre aquesta opció.

A fi de poder entendre i modificar, si s'escau, les pròpies creences en les que els diferents professionals es troben immersos cal primer conèixer-les i evitar així l'assumpció d'aquest fet com si fos un factor inherent a la pròpia Formació Professional i en conseqüència mostrar-la com una opció poc satisfactòria que acull a l'alumnat amb poc èxit escolar.

La Formació Professional en el sistema educatiu. Antecedents

Els antecedents històrics de la formació professional formen part de la història de la divisió del treball, en clara dependència amb les necessitats econòmiques del mercat laboral. En el moment en que l'aprenentatge del treball i la vida social ja no es possible fer-la directament sobre el terreny, és quan comença a ser necessària la seva incorporació en el món educatiu. A l'estat espanyol, l'inici de la Formació Professional cal situar-la aproximadament a l'any 1955 quan la llei orgànica de Formació Professional Industrial va incloure el procés d'aprenentatge per una professió dintre del sistema educatiu. Això va significar que inicialment la vinculació que havia d'establir un alumne amb el món del treball i més concretament amb el món de la indústria, precisés d'una preparació dintre del sistema educatiu. Però el model del qual es partia, no només a Espanya sinó a tot Europa, era d'una gran diferenciació entre el món educatiu i el món del treball.

Els estudis de F. Pedró (p.279) sobre els models d'educació secundària, mostren que aquesta va sorgir com un pas previ necessari per accedir a la universitat i que obeïa als canons de l'ensenyament clàssic, hereva del trivium i quadrivium i va ser l'antecedent del que avui denominem amb el qualificatiu d'acadèmica i que algunes de les institucions on s'imparteix encara algunes d'elles conserven noms que evoquen aquests inici clàssic (Gymnasium, Liceo...).

També Bourdieu (1983, p.31) fa referència a l'inici d'aquests estudis i comenta que a partir del segle XVIII, els burgesos van tenir accés a una forma de cultura més erudita que era la secundària i la resta que pertanyien a classes socials més baixes optaven pel món del treball. Altres autors com Baudelot i Establet, al analitzar l'anterior sistema escolar francès

han mostrat que també l'escola havia contribuït a continuar la divisió social del treball i de les classes socials al establir dues xarxes: primària-professional i secundària-superior sense fer possible el pas d'un a l'altre. Al llarg dels anys s'ha anat reforçant aquesta separació i el treball manual s'ha anat representant com la imatge oposada al de la cultura dels centres. No es estrany que malgrat es fes un segon intent de millorar la formació professional a partir de la Llei General d'Educació de 1970 i el decret 995/1974 de 14 de març, la visió històrica i social signifiqués un obstacle per al seu desenvolupament. Les noves normatives van obrir les especialitats a àmbits no exclusivament industrials i en van augmentar el nombre incloent-hi les d'administrativa, sanitària, puericultura i auxiliar de la llar. Malgrat aquesta reforma al cap dels anys algunes veus començaven a indicar que la formació professional no tenia un paper clar dintre del sistema educatiu i que era una opció pels que tenien menys èxit escolar. Així recordant alguns articles d'aquells anys es recullen comentaris com el fet per F. Pesqueira a la revista Cuadernos de Pedagogia al gener de 1975, dient que la FP s'havia convertit en un "canal de desagüe" per aquells que no van a la universitat. En el mateix número de la revista un altre article titulat *Entre tópicos i intereses* de Joan-Eugeni Sánchez deia:

"Un tópico: la formación profesional para el pelotón de los tontos.

No hace falta ser un lince para darse cuenta, que la formación profesional es el escalón más bajo del sistema educativo, por tanto, y des de cierta lógica, debería ser el escalón de los tontos, o si se prefiere un eufemismo, de los menos dotados"

El fet de que aquests ensenyaments hagin estat tant lligats al món del treball ha fet que l'alumnat sempre hagi estat diferent al de les altres etapes educatives. Això ha portat a que algunes especialitats es vegin com més masculines o femenines, d'altres que es consideri que van dirigides a classes socials més baixes o a immigrants. I malgrat haver passat més d'una dècada des de la emissió de la Llei del 70, encara alguna d'aquestes percepcions són vigents.

Sobretot la formació professional de primer grau es va convertir en uns estudis de segona categoria i es van anar assignant una sèrie d'atributs i atribucions socials que en certa manera li van donar una identitat determinada dintre del sistema educatiu. Aquesta identificació de la formació professional que s'ha anat configurant i fixant al voltant dels anys encara avui en dia en som hereus i és la que actualment produeix un efecte social desfavorable cap aquesta via acadèmica, tant des de el món educatiu com social. Sabem que la identitat d'una institució s'origina a partir d'atribucions arbitràries que la mateixa societat va consensuant. I fins ara se li ha donat una configuració desfavorable. Des de el seu inici s'ha anat forjant una visió negativa dels centres de FP enfront dels estudis més acadèmics del batxillerat. Ha continuat l'anterior divisió entre món acadèmic i món laboral.

La promulgació de la Llei orgànica 1/1990 d'ordenació del sistema educatiu (LOGSE) del 4 d'octubre, i la llei de qualitat havien i haurien de suposar un canvi favorable. No és ni l'espai ni el moment per obrir un debat sobre els replantejaments educatius que les noves lleis comporten, però sí que cal fer una mirada seguint les línies marcades per aquestes.

La nostra situació actual com a país de la Comunitat Europea, el fet d'estar immersors en un món en constants canvis tecnològics amb una gran complexitat en el món de les professions, la concepció de l'educació com a capital social, va portar a perllongar l'ensenyament obligatori. El caràcter selectiu que tenia la primària, amb la promulgació de la LOGSE es va suprimir, i va augmenta el període de formació bàsica i en conseqüència es va retardar l'inici dels estudis més especialitzats de marcat caràcter professional. Tal com indica Gimeno Sacristan (1996) l'educació secundària va deixar de tenir la finalitat de formar a les minories per a que aquestes seguissin cap a la universitat i va passar a cobrir poblacions més variades. Malgrat aquest canvi teòric inicial, Gimeno Sacristan considera que encara existeix la convicció i la percepció implícita o explícita d'una dualitat entre la cultura del batxillerat de forta tradició acadèmica lligada a l'educació de les classes altes i

mitges. Per tant segons aquest autor ha continuat la tradició de jerarquitzaçió social encara que no hi hagi una selecció explícita quan s'opta pel batxillerat o pels cicles formatius.

Continua aquesta preocupació del nostre sistema educatiu, que coincideix en alguns aspectes amb d'altres països europeus, encara que molts d'ells han anat ja allunyant-se d'aquesta preocupació per centrar-se amb el que en el nostre país es coneix com formació professional ocupacional i formació continua.

També algunes comunitats com el país Basc han modificat i millorat aquesta concepció tan classista. És important que des de Catalunya que ha estat un país d'una gran tradició industrial, que ha donat molta importància a la preparació d'oficis mitjançant les escoles d'aprenents es pugui reprendre i donar la consideració i prestigi que es mereixen aquests estudis

La Formació Professional a Europa

La Formació professional a Europa a partir de la introducció d'un sistema més comprensiu i que ha tallat la divisió entre els dos tipus d'ensenyament un més professionalitzador i l'altre més acadèmicista, també ha tingut una forta resistència social. No obstant tots els països europeus a Barcelona el març de 2002 i posteriorment en el marc de la Conferència sobre Formació professional celebrada a Copenhaguen van fer una "Declaració política" on estableixen una sèrie de prioritats amb la finalitat d'impulsar aquest estudi. Les prioritats que es marcaven entre d'altres, era millorar la imatge de la FP a Europa, reforçar la seva dimensió europea i millora la informació i l'orientació professional. Un primer informe d'aquesta situació i dels avenços realitzats ha d'estar present en el Consell Europeu a la primavera del 2004. Anteriorment a Bruixes, l'octubre del 2001, els representants dels ministeris responsables de la formació professional van acordar augmentar la seva cooperació per aconseguir més transparència i competitivitat en les qualificacions i competències.

Alguns països de centre d'Europa com Suïssa, Àustria i Alemanya on concretament estudia Formació Professional el 72% dels joves, té la FP té un gran reconeixement i els seus estudis professionals estan altament considerats. Actualment la mitja d'Espanya és el 41%, la d'Europa el 43% i la del País Basc el 46% per cent.

Des de fa molts anys els països de parla alemanya tenen un sistema d'ensenyament molt lligat a la professió. Els estudis contenen diferents modalitats de formació i entre aquests l'anomenat sistema dual, on l'alumnat passa la major part del temps formant-se directament en el lloc de producció o empresa. Per obtenir una titulació no solament s'han d'aprovar unes assignatures, sinó que s'ha d'haver passat un temps treballant. A més d'un ensenyament conceptual tenen un ensenyament pràctic. Això fa que la divisió entre formació professional i una altra més acadèmica tingui una imatge educativa i social menys desfavorable perquè condueix a una carrera professional social i econòmicament reconeguda i valorada.

És sobretot, com indica Pedró (1997) en els països de l'Europa meridional on continua existint el cercle viciós: dèbil prestigi social de la formació professional i dèbil valor educatiu i professional. Com l'autor indica o es trenca aquest cercle o l'expansió de la formació professional es pot convertir en un reforç de la segregació social.

També la majoria de països centreeuropeus intenten aconseguir una estructura d'estudis que sigui flexible, amb la finalitat de poder adaptar el temps d'aprenentatge dels que s'estan formant. I d'altra banda afavoreixen la continuïtat i el pas entre els nivells de FP mitja i superior. Aposten sobretot en el fet d'establir un adequat lligam entre formació i món del treball amb el suport d'un bon desenvolupament de l'orientació.

Capítol 2. Objectius de l'estudi

La finalitat d'aquest treball no és fer una llei general ni una predicció, sinó que simplement és la d'intentar mostrar, tal com ja s'ha anat indicant anteriorment, quines són algunes de les relacions que s'estableixen entre un fenomen concret com és la representació desfavorable que es té de la Formació Professional fruit de les atribucions originades per situacions històriques, socials i educatives del passat i que actualment encara tenen conseqüències concretes en el camp de la intervenció i orientació psicopedagògica. L'establiment d'aquestes relacions que han esdevingut una constant, pot obrir la possibilitat d'avaluar la probabilitat de certs canvis o nous processos en el futur .

La motivació i l'interès d'aquest treball ha estat sobretot conseqüència de les qüestions que diferents professionals al llarg de la seva intervenció educativa i orientativa s'han anat fent. Tant des de l'àmbit de la tutoria com de la intervenció psicopedagògica, al final de la EGB durant els anys 70 i 80, ja s'orientava a l'alumnat que obtenia el graduat escolar cap el batxillerat o BUP; costava acceptar aquelles decisions de l'alumnat que havent obtingut el reconeixement de l'acreditació, decidien optar per la formació professional. Les diferents intervencions orientatives que des de la implantació de la LOGSE es continuen duent a terme des de l'àmbit de la tutoria, des de els equips d'assessorament psicopedagògic i des de fa pocs anys, des de l'àmbit del professor de psicologia i pedagogia continua existint aquesta dicotomia èxit- batxillerat / fracàs- formació professional.

La necessitat real d'ajudar a l'alumnat en l'elecció dels diferents itineraris acadèmics d'una manera objectiva procurant evitar prejudicis personals i aportant-los confiança i respecte cap a les seves pròpies decisions i les seves competències, ha fet que anessin sorgint dubtes i qüestions que porten a la necessitat d'entendre quins valors i quines actituds es transmeten quan es col·labora en el procés d'orientació al final de la secundària. Cal segurament modificar algunes creences i atribucions anteriors per poder sense traves conèixer i entendre la via de la Formació Professional i poder-la considerar com una formació de qualitat que requereix d'unes competències més específiques i especialitzades.

Algunes d'aquestes reflexions són part de les qüestions que el treball anirà abordant :

- *Els professionals de l'orientació mostren preferències i actituds diferents cap a determinats estudis?*
- *Quina és la percepció que es té dels estudis de Formació Professional ?Continua la divisió món del treball / món educatiu?*

Tal com s'ha fet esment en el capítol anterior, en acabar l'EGB l'acreditació o no d'aquests estudis obria dues opcions ben diferenciades que situaven la distinció de l'alumnat a partir d'una regla general que s'aplicava segons hagués estat capaç de seguir uns estudis amb èxit o no i en conseqüència havia de preparar-se per al món del treball. Des de el món de la docència el fet de no tenir èxit en els estudis portava a tenir una actitud segurament menys favorable cap aquelles opcions menys academicistes. Fins i tot es podria parlar de que existia una representació negativa dels estudis dirigits a aquells alumnes als quals no se'ls hi donava el graduat escolar. Recordant algunes de les paraules que diu Bourdieu (1982, p.125), el fet d'aprovar l'EGB suposava obtenir una credencial que multiplicava la consideració que cap aquella persona tenia d'ell la societat que l'envoltava i en conseqüència també millorava el seu autoconcepte :

“ L'institution est un acte de magie social qui peut créer la différence ex nihilo ou bien, et c' est cas le plus fréquent, exploiter en quelque sorte les différences préexistantes “ Bourdieu(1982, p.125)

Ara quan ja ha passat més d'una dècada i partint de la importància que té la cultura dels centres en la formació d'identitats cal revisar si encara continuen aquestes diferències. Per tant les reflexions d'aquest estudi giren al voltant d'aquests interrogants:

- *Quina és la representació que tenen l'alumnat, el professorat i els orientadors de la Formació Professional reglada?*
- *Quina representació té el professor de l'alumnat que opta per anar a fer un Cicle Formatiu? Quin perfil d'alumnat s'orienta cap a la Formació Professional ?*
- *Continua en l'actualitat prevalent unes determinades creences lligades al fracàs escolar quan s'orienta per prendre la decisió d'optar cap els Cicles Formatius.*
- *Quins són els criteris sobre el que es basa l'aconsellament que es fa a l'alumnat per anar a fer un determinat cicle formatiu ?*
- *És transmeten aquestes creences i actituds poc favorables en el procés d'orientació?*
- *Com s'afavoreix el procés d'apropiació de la informació en la presa de decisions en l'elecció d'estudis?*
- *És problema d'informació o d'actitud?*

És en el context educatiu i concretament el /la tutor/a i els/les professionals de l'orientació que són els dipositaris, a partir de la informació i formació que han rebut i de la seva experiència quotidiana, d'una determinada manera d'entendre com són i a qui va dirigit els estudis de la Formació Professional.

Aquestes preguntes i moltes d'altres sobre les que es podria continuar reflexionant, són les que han portat a entendre la necessitat d'enfocar un treball específic sobre algunes de les possibles afirmacions enculturitzades que es troben darrera de l'orientació i dels motius de l'elecció d'estudis en finalitzar les etapes de secundària. Preocupa el fet de si es continua mostrant una imatge negativa dels estudis professionals, com segurament se senten aquells alumnes que prenen aquesta opció.

Es vol aconseguir amb aquest treball, fer una descripció de la visió que es té dels diferents estudis professionalitzadors, intentant treure a la llum les opinions que hi ha sobre aquest itinerari , amb la finalitat de que les dades obtingudes puguin posteriorment **facilitar la reflexió sistemàtica sobre les creences, valors i interessos que es posen en joc quan s'orienta i es prenen decisions sobre l'itinerari acadèmic dels Cicles Formatius**

L'objectiu general és:

Mostrar la percepció, creences i pensaments que actualment tenen sobre els cicles formatius els professionals i alumnat que participen en el procés d'orientació al final de la secundària.

D'aquest objectiu general i de les qüestions abans esmentades se'n desprenen una relació d'intencions .

- Fer palès el valor que la comunitat educativa li dona a la formació professional inicial
- Veure si la percepció que hi ha sobre la FP es vincula a la manera com i sobre què **s'informa** dels cicles formatius.

- Mostrar si el perfil d'alumnat que transmeten dels Cicles Formatius es dibuixa a partir de característiques com: baixa capacitat, baixes qualificacions, alguna situació de falta d'èxit acadèmic, preferència habilitats manuals enfront de les intel·lectuals, poca motivació i interès per l'estudi.
- Com es ten en compta la identificació dels interessos, motivacions personals i qualificacions escolars quan es prenen les decisions.

Cal per tant, analitzar els components que intervenen en una part del procés d'orientació i d'informació a l'alumnat nuclearitzat en l'àmbit d'aquests estudis i aprofundir en el coneixement de les estratègies i recursos que faciliten un bon coneixement i disposició cap a la seva elecció; constatant quina és la informació, coneixement, creences i pensaments educatius que tenen els professionals que treballen en l'orientació professional a secundària i els alumnes. Els resultats que es puguin obtenir permetran saber de quins supòsits partim i poder així modificar alguns conceptes culturalment establerts, adequant sobretot les activitats d'informació i presa de decisions.

Per donar millor resposta a la situació socioeducativa en que la formació professional inicial està immers cal segurament revisar i valorar, especialment en el segon cycle de l'ESO i si s'escau en el Batxillerat, alguns aspectes del procés d'orientació, esbrinant quines són les relacions que s'estableixen entre la informació que es proporciona de la formació professional, les necessitats sociolaborals actuals i les necessitats de formació de l'alumnat. Això podria suposar en un futur redefinir acuradament el pla d'orientació dintre del treball tutorial per tal d'evitar l'excessiva prioritització que provoca la formació més academicista. Caldrà ajudar a partir de les dades que s'obtinguin d'aquest treball a retrobar en el procés d'orientació l'equilibri entre:

- la informació que és proporciona
- els coneixements inicials del quals parteixen l'alumnat, els/les tutors/es i psicopedagogs/gues)
- les necessitats socials i laborals del mon actual
- els valors, motivacions i interessos personals

Per aconseguir aquests objectius cal facilitar una sèrie d'accions que garanteixin el procés d'informació objectiva per a la presa de decisions vers les els diferents estudis, en finalitzar les etapes de secundària.

- ❖ **Afavorir l'interès i l'accés a la informació sobre la Formació Professional reglada.**
- ❖ **Facilitar als alumnes un marc conceptual adequat per interpretar la informació disponible de la FP**

Tot amb la finalitat de reconstruir una nova manera de mirar l'opció de la formació professional.

És evident que segurament és un repte que va més enllà del món educatiu, i que cal incloure a la societat en general, que ha acollit com a vertaders alguns dels estereotips que la història social ha anat creant.

Les dades que es volen obtenir sorgiran de les respostes que els diferents protagonistes del procés d'orientació plasmaran en enquestes i entrevistes.

Capítol 3. Marc teòric

Segurament serà útil descriure breument els eixos sobre els que s'ha articulat aquest treball, al llarg dels diferents capítols. En primer lloc emplaçar-lo en el seu context, en l'etapa de secundària i concretament al final de l'ESO i del batxillerat on temporalment és el moment de reflexió sobre la possible opció de continuar o no cap a l'itinerari dels cicles formatius.

És parteix en aquest estudi d'una de les finalitats que té l'educació secundària obligatòria, que consisteix en que l'alumnat aconseguixi en finalitzar l'ESO i el Batxillerat una inserció activa, responsable i crítica en la vida social i laboral.

És per tant bàsic que l'alumne assoleixi la capacitat de comprendre l'aplicació, en l'àmbit professional, dels coneixements adquirits com a preparació i orientació de la futura integració al món laboral. Per assolir aquests objectius l'alumne ha de tenir un bon coneixement de si mateix, dels seus interessos, de les seves possibilitats i limitacions personals, educatives i laborals, aspectes tots ells inclosos en un pla d'orientació vocacional o professional.

I dintre d'aquest pla, quins són els objectius que s'han de tenir en compte en l'àmbit de l'orientació que ajudarà als alumnes i els capacitarà per prendre decisions relacionades amb el seu futur acadèmic i professional?. I des de quins supòsits teòrics s'ha de plantejar l'orientació professional i en concret la presa de decisions cap a estudis superiors. Com s'ha d'ajudar a l'alumnat a prendre les seves decisions.

Al nostre davant s'estén un repte de futur que s'ha de convertir també en un repte en la vida dels alumnes. Un futur que es troba immers en una continua transformació del món del treball i de les estructures dels sistemes educatius. S'ha d'orientar i ajudar a l'alumne en aquesta participació i afrontament del desconegut.

Cal anar millorant el model d'orientació i intervenció psicopedagògica per a que estigui en relació amb les necessitats de la societat, del món del treball i de l'educació per poder donar respostes més ajustades a les necessitats de l'alumnat. S'han d'evitar aquells ancoratges que impedeixen avançar. S'imposa per tant una reflexió sobre alguns conceptes del camp de l'orientació.

Es destaquen a continuació al llarg d'aquest capítol, alguns aspectes teòrics relatius al concepte d'orientació del qual parteix aquest procés de treball, on es mostra la seva relació inseparable amb l'educació i la manera d'entendre aquesta, i posar de relleu aspectes que es refereixen més a la dimensió educativa però participen de la dimensió professional. És parteix inicialment del subjecte a qui va dirigida l'orientació, ja que és ell qui ha de prendre les decisions, és passa a valorar com prenen els alumnes les seves decisions, com influeix el seu grau de maduresa vocacional i des de quina cultura escolar s'intenta proporcionar una ajuda en les seves eleccions. Cultura escolar que en definitiva és la que dona forma les pràctiques i actuacions dels professionals en els centres educatius. Tots aquests aspectes són els que confereixen a aquest estudi la seva unitat de contingut.

L'alumnat de secundària

La finalitat d'aquest treball és en definitiva millorar l'orientació que es dona a l'alumne en el procés de decisió i elegir determinat itinerari educatiu. Al llarg de l'etapa de secundària és quan aquest alumne, es troba en diferents situacions en les que han de prendre decisions relacionades amb l'elecció de diferents matèries, diferents tipus de batxillerat, elecció de carreres universitàries o triar un cicle formatiu professional.

La secundària ha estat una de les etapes educatives que al llarg d'aquests anys ha tingut més canvis tant a nivell organitzatiu com funcional, amb l'objectiu de poder donar a l'alumnat una resposta educativa comprensiva i diversificada. Des de una perspectiva exterior té una imatge de pont entre dues relacions paral·leles que tenen a veure d'una banda amb el procés de formació bàsica i de representació de si mateix que es fa l'alumne dintre del sistema educatiu i d'altra amb la futura inserció social que provindrà en la

majoria dels casos del tipus d'ocupació per a la que cadascú ha estat seleccionat quan es trobava dintre del sistema educatiu. En aquesta etapa personal i educativa d'inici cap a la integració sociolaboral on recau d'una manera molt fonamental el paper que fan les persones que intervenen en l'orientació.

Cal tenir en compte que l'alumnat que segueix els estudis de secundària es troba en l'etapa evolutiva de l'adolescència. Etapa que marca el trànsit de la infància a la joventut, és el moment en el que inicia, com s'ha indicat anteriorment, la seva incorporació a la vida adulta. L'adolescent comença a adonar-se que les exigències de l'entorn canvien i comença a veure la necessitat d'incloure dintre de la seva trajectòria personal la possibilitat d'incorporar-se en un moment determinat al món laboral. Aquesta incorporació al món laboral i a la vida adulta li suposa modificacions en les demandes que li arriben de l'entorn, que estan lligades als seus canvis més personals. Es troba per tant en un moment personal en el que se l'ha d'anar orientant per a que trobi un adequat equilibri personal i social.

Aquest és un procés llarg i complex que en algunes ocasions pot arribar a ser conflictiu, sobretot quan l'adolescent té dificultats en incorporar-se i acceptar el món adult.

Aquesta nova perspectiva li proporciona el requeriment de formar-se amb miras a una elecció professional, una elecció que requereix d'una maduració i evolució personal que ha d'anar de la mà del suport i l'ajut educatiu que tant la família com el centre educatiu li proporciona.

És per tant una etapa personal i educativa que tal com indica Tapia (1997), és molt important que les persones que l'orienten coneguin com s'enfronten els adolescents habitualment a les situacions en que han de prendre decisions en relació amb els seus estudis i la seva vida professional, amb la finalitat de proporcionar-li tots aquells recursos que el puguin ajudar en la preparació del seu futur professional. Quan l'alumne pren decisions respecte el seu futur acadèmic i professional, intervé la representació i valoració que es fa de si mateix i de les seves possibilitats; la representació i valoració dels diferents itineraris i del món professional i les estratègies que utilitzen per prendre decisions.

El concepte sobre un mateix es la percepció que la persona té sobre si mateixa. Aquest concepte és el que després diferents autors han anat relacionant amb l'elecció vocacional, ja que l'adolescent va delimitant la seva pròpia identitat tenint com a punt de referència el jo personal i el grup i s'identifica cap a diferents camps ocupacionals en coherència amb el concepte que té de si mateix i l'experiència que ha anat aconseguint en les diferents tasques i activitats que ha anat desenvolupant. De fet l'autoconcepte s'ha vingut considerant com un dels determinants del desenvolupament personal i vocacional del individu (Álvarez M. Pàg. 218) sobretot en l'etapa de l'adolescència

Una de les contribucions més importants en la formació de l'autoconcepte en l'adolescent, tal com comenta Guichard (1993) en la seva obra són les vivències que proporcionen els resultats escolars. Les experiències d'èxit o fracàs escolar que ha tingut l'adolescent determinen el concepte que té de si mateix, dels centres educatius i del món professional. L'alumnat que arriba al final de la secundària amb una experiència de fracàs, comenta l'esmentat autor, que diferents treballs han posat en evidència la importància que té el fet de tenir èxit o no a l'escola en l'elaboració de l'autoconcepte, l'escola a alguns adolescents indirectament els hi pot transmetre la idea de que ells " valent poc".

No s'ha d'obviar per tant la importància que tenen els centres escolars en la formació de la identitat de la persona i de les seves capacitats. La cultura i la majoria dels valors escolars giren en torn a les afirmacions que fan sobre la capacitat d'aprendre i de les seves competències acadèmiques. Aquestes afirmacions van conformen la identitat dels alumnes. Diverses investigacions han mostrat que la preocupació més gran que tenen els adolescents respecte als centres és si es convertirà en un lloc on tindran èxit més que pensar que és un espai de formació. Aquesta identificació que fa l'alumnat en referència amb la seva capacitat d'èxit influeix sobretot a l'alumnat més feble, ja que aquest tindrà una imatge de si mateix més devaluada. Aquesta imatge el pot conduir a tenir menys resultats positius dels que podria aconseguir.

El centre per tant i la seva concepció de l'alumne com aprenent, tal com comenta Guichard, té un paper molt important en aquest procés de construcció que l'alumne fa de la seva

identitat i de vegades actua com un amplificador. Aquests alumnes amb menys èxit, tenen una perspectiva de futur lligada més a aspectes del dia a dia i del present quotidià com voler saber “quants diners es guanyen” en alguna professió que al fet de veure la possibilitat de desenvolupar les seves capacitats en diferents àrees amb la finalitat d’obtenir una preparació professional. Pensen més en trobar un lloc de treball que en preparar-se per una professió.

En canvi l’alumnat que ha realitzat el pas pels estudis de secundària amb un cert èxit escolar pren les decisions futures, amb un conjunt de creences i actituds cap a si mateix, més positives tan respecte a les seves possibilitats com a la formació per la qual ha d’optar. De fet quan a un alumne se li demana que vol ser, tendeix a representar-se en un futur sempre partint de la manera com ell es veu en l’actualitat. Per tant quan reflexiona sobre una professió o sobre uns estudis implica necessàriament que pensi sobre les seves possibilitats personals.

Per tant pensar i aconsellar a l’adolescent sobre el seu futur és ajudar-lo a representar-se quina és la professió per la qual és més competent. Quan un adolescent pren com a referència les seves qualificacions i no es percep com a competent, també passen a veure el seu futur menys favorable.

Els que tenen millors resultats escolars donen més referències de les seves qualitats en relació a les professions. Com diu Guichard (1988, p.215)

“ Ce qui caractérise les élèves les plus faibles, c’est à l’inverse un ensemble de traits négatifs touchant, premièrement, à l’école: ils ignorent les filières d’études longues et expriment le refus de poursuivre de telles études. **Ces caractéristiques négatives marquent deuxièmement leur description d’eux-mêmes: ils ne mentionnent pas de qualités personnelles mais indiquent quelquefois de défauts.** Elles informent, troisièmement, leur attitude: ils tendent à surestimer leurs résultats scolaires, à dire que ça ne sert à rien de connaître ses goûts pour choisir une profession et à avoir une attitude passive relativement à leur orientation.”

És important destacar la importància que té en l’alumnat el fet d’ajudar-lo a tenir un concepte realista i positiu de les seves capacitats, i competències, de no basar-se únicament en les qualificacions acadèmiques per tal de facilitar aquest pont cap al món professional i social que ha de proporcionar el centre educatiu. Cal ajudar-lo perquè no basi únicament la seva identitat en el rol d’estudiant i li manquin altres indicadors de la seva capacitat d’execució en altres àmbits.

Una altra de les consideracions que cal tenir en compte respecte a l’ajuda que precisa l’adolescent és la necessitat que té d’orientar-lo en la clarificació dels seus propis valors i interessos. Tal com exposa Tapia (1997) a partir d’uns estudis realitzats per Strong i Campbell, les persones que accedeixen a professions que estan més d’acord amb els seus interessos tendeixen a sentir-se més satisfetes. I és segons Guichard (1993) en el coneixement dels propis interessos i valors que pot tenir un alumne en el procés de l’orientació educativa i professional quan sorgeix freqüentment el problema de que l’alumnat no té la suficient informació i experiència sobre les implicacions dels estudis i professions i basa les seves decisions en concepcions estereotipades sobre la naturalesa d’aquests que no s’ajusten a la realitat o simplement es basen només en alguna de les característiques més destacades.

Moltes vegades la representació que un alumne es fa d’una professió va més lligada al desig professional que a la realitat, és part d’una certa “il·lusió professional”.

És important saber quina representació tenen els adolescents de la realitat ja que el fet de prendre una decisió ve bastant determinada per la manera com un es representa aquesta situació i generalment les imatges que es formen són en bona mesura imprecises i de vegades equivocades. El major o menor grau en que l’alumnat posseeix un adequat bagatge informatiu, influeix i possibilita que pugui preveure millor les conseqüències que tindran les seves decisions.

Sembla que els adolescents quan fan una elecció parteixen de consideracions i fites molt generals i no sempre fan un bon esforç de reflexió i anàlisi de les seves intencions en relació al seu futur, de fet és una etapa de la vida en que és difícil de realitzar-ho i que cal ajudar-lo amb una bona orientació.

Segons Tapia (1997), cal millorar alguns dels condicionants que té l'alumne en prendre decisions treballen aspectes com:

- L'autoconcepte i l'autoestima
- El coneixement del propis interessos, valors i objectius personals.
- El coneixement del món acadèmic i professional.
- La capacitat de previsió i planificació
- La creença en la possibilitat de poder exercir algun control sobre el propi futur
-

La majoria d'autors que han realitzat estudis sobre l'orientació i els supòsits teòrics sobre els que s'ha de plantejar destaquen tal com indica Salvador i Peiró (1986) dos aspectes essencials : la informació i la maduresa vocacional.

En l'adolescent la falta de maduresa li dificulta la percepció dels recursos adequats i el seu coneixement, el desconeixement de l'oferta d'estudis i del món laboral pot fer la presa de decisions formin un tot molt complex. Tant el desconeixement i els dubtes com la complexitat només es poden abordar des de el procés d'orientació. És molt important poder facilitar a l'alumnat recursos que l'ajudin en la presa de decisions respecte els seus itineraris educatius i professionals.

L'orientació educativa

Convé tenir present alguns dels estudis que diversos autors han realitzat entorn alguns dels elements que conté la presa de decisions relacionada amb les eleccions que al llarg de la vida educativa l'alumnat pren.

Parlar de procés d'orientació, ja implica abordar el concepte d'orientació des d'una òptica més aviat dinàmica i evita el caure en una visió més simplista que seria el fet de concebre-la com un fet puntual davant la necessitat de fer una elecció en un moment acadèmic determinat.

Tractar el tema de l'orientació, és entrar en contacte amb els diferents enfocaments que hi ha sobre aquest concepte. Tal com exposen Álvarez i Bisquerra (1996) és difícil trobar una definició unitària entre els diferents autors, ells en la seva obra exposen un interessant recull de les diferents definicions que freqüentment s'utilitzen sobre aquest terme i a partir d'aquestes proposen aquesta definició:

L'orientació és “ un proceso de ayuda continuo y sistemático, dirigido a todas las personas, en todos sus aspectos, poniendo un énfasis especial en la prevención y el desarrollo (personal, social y de la carrera), que se realiza a lo largo de toda la vida, con la implicación de los diferentes agentes educativos (tutores, orientadores, profesores) y sociales (familia, profesionales y paraprofesionales) “ (pàg. 7)

Emmarquen el concepte d'orientació dintre d'un enfocament global, que considera el desenvolupament vocacional com un procés complex i multidimensional que s'ha d'afrontar d'una forma integral.

Aquest és el marc conceptual que el present treball tindrà com a referència i que incidirà i focalitzarà la reflexió i presa de decisions que fa l'alumnat davant els cicles formatius.

Tal com clarifiquen els autors aquesta concepció interrelaciona diferents àrees: **orientació per la carrera o professió**, orientació en els processos d'ensenyament –aprenentatge, atenció a la diversitat, prevenció i desenvolupament personal. Dins de l'orientació escolar i professional es poden distingir tres elements: Un és el camí acadèmic que fa l'alumnat, durant aquest l'orientació l'ajuda a adquirir unes ajustades actituds i hàbits de treball i estudi i també li facilita l'elecció d'itineraris adaptats a les seves necessitats, una altra l'orientació professional que l'ajuda a escollir una funció en l'entorn social i econòmic i li facilita el canvi de l'ensenyament a la vida activa i una tercera que és l'orientació personal i social.

Al llarg d'aquestes pàgines és referiran alguns aspectes que ajuden a l'alumne a facilitar l'elecció dels seus estudis després de la secundària obligatòria. Comenta J. Gimeno Sacristan (1996) que l'opció que fa l'alumne en continuar uns estudis o altres en finalitzar l'etapa és una transició selectiva encara que més mitigada que la que implicava la selecció al final de l'EGB.

Uns altres aspectes que cal destacar en la definició d'orientació que s'ha exposat en els paràgrafs anteriors és el paper que tenen els agents educatius. Actualment són diverses els recursos i les persones que tenen una funció tutorial i orientadora, la funció tutorial està integrada dintre de la funció docent i els professionals de l'orientació són els /les professors/es de psicologia i pedagogia i els/les assessors/es dels EAP. El treball d'orientació en l'àmbit de la tutoria o de l'assessorament és un dels elements privilegiats per atendre a l'alumnat. Un espai molt important en el que en el context actual es realitza l'orientació és mitjançant l'acció tutorial proporcionant l'ajuda necessària per a que els processos d'ensenyament aprenentatge afavoreixin el desenvolupament integral de l'alumnat, afavorint una atenció individualitzada a les diferents necessitats educatives de l'alumnat; sobretot en un dels moments clau com és el que se situa al llarg del traspàs d'una etapa educativa a l'altra. En general l'orientació suposa la intervenció de diferents persones entre les que hem destacat les que habitualment s'hi troben més implicades

Aquest procés d'ajuda continua i sistemàtica segueix en la seva realització diferents fases. Fases en la que la majoria d'autors coincideixen, en el treball s'exposen les etapes que Antonio Bauzá en la seva obra :Laorientación educativa y professional en Ed. Secundaria (pa.98,99,100) preveu:

Una etapa inicial on es parteix dels coneixements previs, vivències personals i experiències que els alumnes tenen de si mateixos i del món socio-profesional. Continua amb una etapa d'informació i planificació, per passar posteriorment a un anàlisi d'aquesta, conjugant la reflexió sobre si mateix, el coneixement de les oportunitats acadèmiques i professionals i les consideracions personals i situacionals que hi poden incidir. Aquesta reflexió propicia que es modifiquen els coneixements i representacions anteriors, que s'avaluin les pròpies competències, aptituds, motivacions, interessos, actituds i valors i que aquests es confrontin amb els futurs estudis i professions. Això determinarà una decisió més realista i completa

És també interessant no obviar un dels moviments que ha tingut més força dintre del camp de l'educació en les darreres dècades com ha estat l'educació per la carrera. L'educació per la carrera que va sorgir als EEUU i a Gran Bretanya als anys 50 i es va anar consolidant al llarg dels setanta representa un projecte global, ja que a través d'ella es pretén el desenvolupament personal i professional de l'alumnat des de el marc curricular i des de els aprenentatges que diàriament rep a l'escola. Aquesta tendència pretén ressaltar que mitjançant els processos educatius es poden fomentar valors i hàbits de caràcter professional a més del domini d'altres coneixements relacionats amb la vida real. Per tant intenta, tal com van definir en les IV Jornades sobre Educació per a la Carrera:

- Tenir en compte en el currículum conceptes i continguts vocacionals
- Estrènyer els llaços d'unió entre el sistema educatiu i la societat, de ta manera que l'educació per la carrera sigui un esforç comunitari.
- Proporcionar estratègies d'acomodació als canvis socials i laborals
- Proporcionar orientació sobre el procés de presa de decisions
- Proporcionar als joves valors del treball positius perquè considerin que el treball és una part significativa de la seva vida.
- Relacionar l'educació amb el món del treball al llarg de la formació permanent

Aquest enfocament que proposa que l'orientació estigui integrada en el currículum implica: potenciar el paper de l'aprenentatge de la presa de decisions, que les diferents àrees també integrin i intercanviïn alguna part del programa, que l'assessorament i l'ajuda sigui general i a la vegada individual.

El paper de la informació en el procés d'orientació

Dos elements claus s'acaben d'exposar anteriorment la necessitat de tenir un bon coneixement de si mateix i de les diferents opcions a les que es pot accedir.

Actualment la informació sobre les opcions professionals no està exempta de la complexitat que presenta la societat actual, particularment en els aspectes socials, econòmics i educatius per tant té una marcada importància oferir un bon coneixement de la realitat. Si no hi ha informació la persona desconeix les opcions i per tant li dificulta la seva elecció i no es prepara amb un bon coneixement de la realitat els seus projectes. També cal tenir en compte que cada vegada existeixen més opcions i especialitzacions en el món laboral, o sigui que la **informació** professional és converteix en una tasca prioritaria per l'orientador.

L' àmbit de la professió és fruit de la interacció entre l'individu i la societat, per tant la informació professional és un aspecte bàsic en el qual hi te a veure el grau de desenvolupament i equilibri personal. Per tant és molt important el fet de que els que assumeixen la funció d' orientadors/es ajudin a que l'alumnat aconsegueixi una maduresa personal, que li permeti prendre decisions realistes i eficaces per a si mateix. S'ha d'evitar que el fet de prendre decisions respecte el futur acadèmic i professional sigui un fet aïllat no hi hagi un bon treball d'orientació.

Parlar del paper tan important que té la informació en la presa de decisions, és un tema d'indiscutible justificació dintre del context mundial actual. No obstant cal tenir en compte que la informació no és tan sol l' element extern que rep la persona sinó que, tal com expliciten les teories cognitivistes, posar en pràctica els coneixements rebuts implica la percepció dels estímuls externs i processar-los tenint en compte les informacions i coneixements previs existents. Quan es pren una decisió per resoldre una situació de conflicte o dubte les noves informacions es confronten amb les creences i coneixements anteriors. Tanta importància tenen els coneixements i creences prèvies com les noves informacions. En els diferents plans d'acció tutorial al final de les etapes de secundària obligatòria i no obligatòria es troben alguns elements de reflexió sobre quina és la informació que es necessita saber abans d'escollir uns estudis i una professió:

- **Informació sobre si mateix**
- **Informació** sobre els diferents estudis: sobre les formes d' accés , els continguts, la durada, la titulació final, les sortides professionals, els centres on s'imparteixen, les possibilitats de beques , el nivell de dificultat
- **Informació** sobre el món del treball: sobre les tasques més habituals de la professió sobre com està situada en el mercat laboral, quines perspectives de futur té quines són les professions que se li relacionen o se li assemblen...

Aquesta informació externa, possibilitarà la construcció de la seva representació mental a partir de la seva experiència acadèmica, dels missatges socials que ha rebut del seu entorn (TV, cinema, familiars , amics...)i de la relació dels estudis posteriors amb les seves fites professionals.

Es parteix dels diferents treballs realitzats per Guichard (1993), Salvador i Peiró (1986), Ardit i Rivas (1990), que han posat de manifest que la representació dels estudis i de les professions acostumen a estar distorsionades, adquireixen els seus coneixements previs d'una manera bastant informal sinó hi ha intervencions psicopedagògiques que les modifiquen.

Per evitar aquesta “ falsa” informació cal que se'ls faciliti **uns adequats mitjans d'accés que contribueixin** a adquirir un bon coneixement del món acadèmic i professional . És doncs necessari facilitar la reflexió explícita i sistemàtica .És important que l'alumnat pugui adquirir un marc conceptual i unes estratègies que li permetin veure si la informació que té és adequada.

La presa de decisions professionals és el resultat de la manera com s'afronta habitualment solució d'un problema. Es considera que la manera com una persona intenta solucionar diferents tipus de problemes depèn dels coneixements i estratègies de que disposa, de la finalitat que persegueix i de la forma en que es representa la situació particular de decisió. Per tant la intervenció psicopedagògica ha de servir per ajudar a l'alumne a representar-se adequadament el problema abans de prendre una decisió.

Quasi totes les estratègies de decisió requereixen una base d'informació, i precisen saber quin és el nivell d'aspiració. El nivell d'aspiracions sempre ve marcat per l'èxit o fracàs d'experiències anteriors, pels objectius que s'estableixen i pel coneixement dels resultats de decisions anteriors.

La presa de decisions

És important tenir en compte quines experiències personals i quines habilitats són les que influeixen en la presa de decisions, com l'alumnat selecciona els seus estudis, com se n'adona de les seves possibilitats i dels seus interessos professionals.

Existeixen diferents estudis i estratègies sobre com es poden prendre decisions, alguns estan més focalitzats en aspectes cognitius, d'altres més afectius o més intuïtius, tots ells però aporten elements d'ajuda per clarificar en base a que es prenen les decisions

Jean Guichard (1993) en la seva obra analitza diferents models: el Erikson, Ginzberg, Krumboltz . Aquest darrer situa en una perspectiva cognitiva i social. A partir d'aquest model les explicacions sobre els aspectes que influeixen en la presa de decisions es situen al voltant de quatre aspectes claus: la predisposició o dotació natural que tenen algunes persones en certs aprenentatges, les influències de l'entorn (possibilitats de formació, ofertes de treball, recursos culturals de la família, l'organització del centre escolar...) o sigui aquelles experiències d'aprenentatge social que intervenen en la representació que l'alumne es fa de si mateix, de les professions i del futur, després de les experiències del seu procés d'aprenentatge i de les respostes que aquest li ha anat donant i de les habilitats estratègiques que l'ajuden a enfrontar-se a noves situacions.

Tots aquests factors va conformen el coneixement que l'alumnat es fa dels seus interessos i de la seva vàlua sempre tenint en compte que tots els aspectes en els quals s'obtinguin una acceptació favorable per part dels altres es veuran estimulats. També destaca els aspectes de les teories d'Erikson que com Krumboltz insisteixen en la importància que té el passat en la construcció del present, encara que aquest autor es menys determinista però ho focalitza sobretot en les experiències infantils i valora el que ell considera que ha estat una bona escola la que ha ajudat a l'alumne a descobrir en que consisteix les seves competències, allò que fa millor .

Ginzberg diu que els adolescents considera que fa en la tria un assaig ja que sap que no controla tots els elements necessaris per prendre una decisió, estan en un moment en que comencen a descobrir i clarificar allò que els hi agrada fer i el que saben fer. Comencen també les qüestions de què interessa més els diners o ajudar els altres. És una etapa plena de dubtes en la que no se sent ni es capaç de respondre.

També Bandura (1987) dintre de les teories sociocognitives, estableix que les eleccions que fa una persona durant el període de formació i que influeixen en el seu desenvolupament són determinants al llarg del seu futur. Destaca la importància que li dona a l'autoeficàcia que afecta a l'elecció de les activitats ja que considera que les persones tendeixen a triar aquelles activitats per a les quals es considera més hàbil i rebutja aquelles per a les que es

considera incapaç. Les creences que té la persona sobre l'autoeficàcia influeixen en l'esforç que hi aplica, els patrons de pensament i les reaccions emocionals que experimenta. Aquestes creences es van formant tenint en compte els resultats de les activitats que es fan, les comparacions amb altres persones i la persuasió verbal.

Hi ha diferents autors (Nixon i Glover, Kepner i Tregoe) que s'han referit al procés que es segueix en la "resolució de problemes". L'anàlisi del procés suposa diferents etapes, Ardit i Rivas (1990) (pàg.20) presenten les següents fases, que s'exposen a continuació com a referència:

1. Definir la situació o problema. Es tracta de delimitar el nucli de la qüestió. L'orientador ha d'ajudar a articular el problema i a determinar quins són els elements que configuren la situació
2. Establir els objectius. Han de ser realistes per evitar que produeixin estats d'ansietats elecció d'accions alternatives: Què vull fer?, Quins recursos he d'utilitzar.
3. Jerarquitzar els objectius. Fer la classificació entre objectius obligatoris i desitjats
4. Generar diferents alternatives entre les quals s'haurà de triar
5. Avaluar les alternatives en front dels objectius i triar la més adequada. Se les pots fins i tot qualificar de 1 a 10. dintre d'aquestes alternatives tb, es considerarien les aportades per l'orientador (proves, fulletons... preguntes- estímuls..)
6. Avaluar les conseqüències de les alternatives i triar la més adequada. Revisar l'alternativa per determinar les futures conseqüències adverses
7. Posar en marxa de l'estratègia seleccionada i anar revisant el pla d'acció establert.
8. Valorar les alternatives i els objectius aconseguits

Com es veu, en cadascuna de les fases s'han d'anar prenent decisions, part del procés d'assessorament consisteix en que l'alumnat aprengui a seleccionar quina alternativa és la millor o més adequada, revisant els avantatges i desavantatges a llarg i a curt plaç. També és important fer esment al model de presa de decisions SAV (Sistema de autoayuda vocacional) (Rivas i altres 1989), està basat en un enfoc conductual cognitiu i participa de molts models que han anat analitzant i es dirigeix sobretot a l'elecció d'estudis universitaris. El coneixement i ús de determinades estratègies implica que l'alumne té més maduresa vocacional . Tanmateix les estratègies sistemàtiques i racionals són les més útils per a les persones que tenen més problemes per prendre decisions.

La maduresa vocacional

En parlar de maduresa vocacional ens trobem en un terme que actualment en el llenguatge que s'utilitza amb els joves està en desús, és el terme vocació. Si ens remetem al seu significat etimològic prové de veu (vox) i la seva utilització podria ser des de el significat més habitual que és entendre la vocació com que la persona se sent atret per alguna cosa de fora o com una tendència de la pròpia persona que sorgeix d'ella mateixa.

De fet aquests dos sentits són complementaris en el que seria la decisió de la persona de desenvolupar les seves capacitats en el marc d'una formació cap una professió.. Per tant hi ha una part de decisió i elecció personal i una altra de formació

En el tema de l'elecció sempre hi ha una sèrie de factors que s'interrelacionen entre si i que resulta difícil separar-los: factors personals, factors relatius a la professió, factors socioculturals, factors educatius...

La persona, en aquest cas l'alumne rep moltes informacions diverses que ha d'anar processant i organitzant per poder prendre una ajustada decisió. Partim d'una etapa evolutiva en que entre l'alumnat hi ha diferents graus de maduració respecte a la pròpia capacitat i/o aptitud d'exercir una professió o sigui al que com hem indicat anteriorment habitualment fins fa pocs anys s'havia conegut amb el nom de vocació . Uns alumnes estan més madurs que altres, tenen una millor planificació i estan millor informats i per tant estan més capacitats per resoldre problemes prendre decisions.

Prendre aquesta decisió no és una situació puntual sinó que requereix de tot un procés d'informació i construcció en que l'alumne va madurant i anticipant sobre la seva possible professió.

Sorgeix en aquest enfocament el terme referit a la major o menor maduresa que té l'alumnat la seva tendència o inclinació cap una determinada professió. Aquest concepte "maduració" ens remet a d'altres com : creixement, millora, avenç, progrés, evolució, desenvolupament... Concepte per tant molt més ampli i complex que el d'elecció. Molts autors opten per parlar de la "maduresa vocacional ". Va ser a partir de la dècada dels 50 que es van començar a presentar nombroses definicions del terme. Un dels autors que més estudis ha publicat sobre la maduresa vocacional ha estat Super que considerava que el desenvolupament vocacional era un aspecte del desenvolupament general de la persona.

Dintre d'aquesta teoria cal destacar la importància que donava a l'autoconcepte o sigui a la percepció i valoració que la persona té sobre si mateix. Super considerava que a partir d'aquests s'anava formant la inclinació o tendència cap una determinada professió

La majoria d'autors i experts han desenvolupat el terme **maduresa vocacional els seus estudis**(Salvador i Peiró, 1986). Identificant com elements clau d'aquesta maduresa :

- Autoconcepte positiu
- Coneixements de les pròpies motivacions i interessos
- Estratègies específiques de decisió
- Tendència a preveure les conseqüències de les decisions
- Coneixement de l'oferta educativa i laboral
- Expectatives de control del futur professional

Segons Super (1978) els predictors de la maduresa són:

1. Planificació. Acceptació de la responsabilitat. Perspectiva temporal
2. Exploració. Recerca i qüestionament de la informació. Ús dels recursos
3. Informació: Fonts d'instrucció. Requisits. Obligacions Condicions
4. Presa de decisions: Coneixement dels principis. Aplicació de casos. Ús de la pròpia planificació
5. Orientació a la realitat. Coneixement de si mateix. Acord entre aptituds i requisits; entre interessos i expectatives

Segons Álvarez (1995) , en principi no hi van haver acords en el nombre de variables i dimensions que conformaven aquest concepte. El primer problema és que la maduresa vocacional es troba molt associada a contextos socio econòmics.

Diferents estudis han confirmat que la maduresa vocacional és un procés irregular i no uniforme, especialment durant el període de l'adolescència. Dels estudis realitzats es desprèn que la influència que tenen diferents variables en el major o menor grau de maduresa és molt moderada. O sigui que no hi ha més influència entre variables com

intel·ligència, nivell acadèmic, nivell d'aspiracions, maduresa psicosocial (autonomia de conducta y autoconcepte). El que si s'està d'acord és que la maduresa vocacional és una construcció de desenvolupament que va madurant amb l'edat i el curs però cal tenir en compte que no és un desenvolupament i que els factors que manifesten més progressió i influència són: la informació, les estratègies de presa de decisions (dimensió cognitiva), la planificació (dimensió actitudinal) i les competències. Els alumnes que tenen més maduresa vocacional es caracteritzen per ser més independents del camp educatiu. El més dependents del camp escolar segons Guichard (1985) són els de famílies més modestes, els altres acostumen a tenir uns projectes professionals amb una dimensió més de futur i no tan lligada a la necessitat. També l'autoconcepte té relació amb el nivell d'aspiracions..

Els aspectes que diferents investigacions mostren que els aspectes més deficitaris de la maduresa vocacional en alumnes de secundària (12-18) són:

- Li falten elements de reflexió sobre el coneixement de si mateixos
- Mostra escassa planificació vocacional a curt i mig plaç
- Fa poc ús i valoració dels recursos per millorar la informació sobre si mateix i sobre l'entorn
- Té i rep poca informació
- Li falten estratègies per prendre decisions
- Té poc coneixement del món laboral i del paper que haurà de desenvolupar.

Des de un enfocament basat en les teories cognitives cal tenir en compte que el plantejament d'una meta professional implica la interacció entre processos afectius i cognitius, que la identitat professional depèn del coneixement que es té d'un mateix i que la maduresa professional depèn de l'habilitat per resoldre problemes professionals.

Tot aquest problema mencionat té a veure en el seu inici amb el procés de construcció que l'alumne fa a partir de les seves representacions mentals originades per la seva experiència acadèmica, els missatges socials que ha rebut del seu entorn (TV, cinema, familiars, amics...) i de la relació dels estudis posteriors amb les seves fites professionals.

Diferents treballs realitzats per Guichard (1993), Salvador i Peiró (1986), Ardit i Rivas (1990), han posat de manifest que la representació dels estudis i de les professions acostumen a estar distorsionades, adquireixen els seus coneixements previs d'una manera bastant informal sinó hi ha intervencions psicopedagògiques que les modifiquen. Per tant, per evitar aquesta "falsa" informació cal que se'ls faciliti uns adequats mitjans d'accés que contribueixin a adquirir un bon coneixement del món acadèmic i professional. És doncs necessari facilitar la reflexió explícita i sistemàtica sobre els valors i interessos dels alumnes en la presa de decisions.

És important que l'alumnat pugui adquirir un marc conceptual i unes estratègies que li permetin veure si la informació que té és adequada..

Elements que influeixen en l'elecció d'estudis o de professió

La situació d'elecció d'uns estudis determinats o d'una professió sorgeix de la motivació de l'alumne que es concreta en una anàlisi profunda de les seves aptituds i interessos i preferències. Diverses investigacions han considerat quines eren les variables que intervenien en la decisió vocacional. No són en si mateixos elements negatius ni positius però poden condicionar la decisió. És important tenir-los en compte, identificar la importància que se li donen en el moment de prendre la decisió i evitar que siguin l'únic element que justifiqui l'elecció.

Hi ha diferents teories sobre aquests factors, una ullada a diferents autors permet copsar alguna de les diferències i semblances entre elles:

Algun autor com Osipow (1993) fa la següent agrupació:

- Aptituds professionals: Intel·ligència i aptituds específiques
- Interessos professionals en una professió o una àrea
- Personalitat (concepte de si mateix, valors, necessitats, manera de relacionar-se)
- Realització. Aprofitament escolar, aptituds vocacionals i destreses especials
- Llar i família: Composició, raça, nivell social econòmic, cultura
- Economia del treball
- Impediments físics, socials.

Ginzberg (1951) ja parlava de quatre grans factors: Del factor realitat, que es referia a les condicions de l'ambient, del educatiu que depenia del nivell i de la qualitat educativa que la persona tenia, del factor psico-emocional que considerava que eren les característiques de la personalitat i dels valors individuals que s'associaven a una determinada professió.

Castaño (1983) va considerar que hi havia dos grans grups que inflüen el l'elecció d'estudis i de professió: Els ambientals i els personals. Aquests dos grups configuren la personalitat individual que es manifesta a través de tres repertoris:

- La motivació (aspiracions, interessos, maduresa vocacional)
- La cognició (autoconcepte, autoestima, nivell d'instrucció i d'informació)
- L' instrumental (habilitats i intel·ligència)

Uns són condicionants socials com:

- Professions que estan "de moda" i la imatge o model que mostren
- L'opinió i influència de persones significatives
- Les professions més habituals de l'entorn
- El desplaçament
- La remuneració
- Prestigi social

D'altres corresponen més a l'àmbit escolar:

- El rendiment acadèmic, els hàbits d'estudi...
- Les opinions dels tutors/es i orientadors/es
- Les condicions d'accés a determinats estudis (selectivitat, proves...)
- La formació rebuda, la qualitat de l'ensenyament

A l'àmbit familiar:

- Les professions de la família, els estudis que més es coneixent
- Les expectatives familiars, el desig d'uns estudis superiors, la pressió de les sortides professionals

A l'àmbit econòmic:

- L'origen econòmic i familiar
- La duració dels estudis i el preu
- Les perspectives laborals (sou, estabilitat..)

Més personals com:

- Les aptituds i els interessos
- El nivell d'aspiracions
- El sexe
- Els valors
- El grau de maduresa vocacional
- La tendència al risc
- El grau d'informació

La importància de l'orientació al final de la secundària i en la preparació de l'elecció d'una determinada via acadèmica vers una professió ve donada en l'ajuda o guia que dona l'orientador quan es situa no tan sols en un moment del procés sinó que aporta una visió d'un possible procés i intenta valorar i harmonitzar tots els elements que influeixen en la presa de decisions.

Es parteix sobretot que cal tenir un bon **coneixement de si mateix i del propi entorn i circumstàncies** i de les **possibles opcions** tan a nivell educatiu com laboral. Cal aportar i tenir en compte en el procés d'orientació d'elements de reflexió per millorar l'autoconeixement, sobretot en aquell alumnat que té un baix autoconcepte. Reflexionar sobre les habilitats- capacitats o aptituds, la personalitat, els valors, els interessos professionals; en definitiva conèixer les pròpies característiques personals i confrontar-les amb les alternatives d'estudis i professions que ha de triar.

Les representacions socials en el camp educatiu

La facilitat amb la que utilitzem la paraula representació en altres àmbits que no són els educatius com el teatre, la pintura... fa que associem el seu significat a que és una manera de veure la realitat i que pot coincidir en major o menor grau amb aquesta.

Quan es tracta d'explicar quin paper tenen les representacions socials en el camp educatiu, és una qüestió que implica endinsar-se en el camp de la sociologia de l'educació, àmbit que des de no fa pas gaires anys, ha començat a tractar aspectes que malgrat tenir una important significació pedagògica, perquè són constants i formen part de les finalitats que es volen aconseguir, es troben poc explícits en les diferents situacions educatives.

Implica analitzar diferents elements com les informacions, els pensaments, les creences, les opinions, imatges... tots ells en relació amb la realitat quotidiana dels centres escolars. És un fet no exclusiu de la institució escolar sinó que en general totes les persones quan actuen ho fan responent a determinats sistemes de representacions i actituds fruit de les experiències que han tingut al llarg de la seva història personal i social i que ha anat conformant el seu sistema de valors.

Tothom pertany a una societat i amb aquesta comparteix les seves representacions que ajuden a establir referències comunes de la realitat quotidiana.

Segons l'enfoc interaccionista de Gearing la cultura es transmet mitjançant un intercanvi d'informació controlada en trobades en les que almenys hi ha dues parts. L'individu forma a la seva ment associacions entre diferents elements de l'experiència que són representacions mentals del món.

Quan es tracten problemes relatius a l'ensenyament, s'acostuma a reduir les reflexions i les explicacions dintre de l'àmbit educatiu en el que es desenvolupa el procés d'ensenyament aprenentatge i se sol enfocar la realitat sota uns esquemes conceptuals bastant elaborats. Això fa que de vegades es doni una visió fragmentada de la realitat educativa ja que no acull diferents perspectives i enfocaments més socials o comunitaris.

La funció dels centres educatius és la de transmetre una cultura. La cultura escolar transmet un conjunt de categories de pensament que facilita la comunicació dintre de la institució educativa. La cultura és el coneixement compartit, existeix uns acords implícits o explícits

sobre normes, valors i tradicions i costums, pautes de conducta... Aquesta transmissió-adquisició de cultura és un procés global que està lligat a l'entorn socioeconòmic de l'escola, al sistema polític, a l'estructura social local i al sistema de creences i valors de les persones que participen del centre escolar tant d'una manera directa com indirecta.

L'escola és un reflex de tots els mecanismes de transmissió, conflictes i discontinuïtat inherents a la cultura, no com una part fora d'aquesta sinó com a partícip d'aquesta globalitat.

En els capítols anteriors s'ha fet esment de la necessitat de saber quines són les representacions inicials que té l'alumnat, el professorat i els/les professionals que incideixen en l'orientació sobre la Formació Professional; saber quins són els pensaments i actituds que es faciliten respecte els estudis de la Formació Professional reglada per poder explicitar i mostrar quin és "model" que es transmet. També en els paràgrafs anteriors s'ha parlat del paper que tenen els centres educatius en la transmissió d'un determinat tipus de creences i valors que estan en una clara relació amb la cultura social que els envolta.

Utilitzar el terme de representació social dintre de l'àmbit educatiu vol indicar intentar esbrinar si existeix una representació mental comuna respecte a la Formació Professional, Representació que sense estar institucionalitzada, segurament gaudeix d'un consens implícit o explícit entre els membres del grup que fa que s'apliqui habitualment a la realitat educativa.

Aquesta representació de la realitat dels estudis de Cicles Formatius, és el que s'intentarà copsar, aquesta "maqueta del pensament" que se suposa que es transmet a l'alumnat, acull des de aquest estudi una sèrie de reflexions que s'articulen al voltant de preguntes com: "quina informació es té dels estudis i de l'alumnat que segueix aquest itinerari formatiu?", d'on s'ha tret aquesta informació?", quins recursos o mitjans s'han utilitzat per arribar a aquesta informació?", quins efectes té això que sap?", qüestions i reflexions que van acompanyant els diferents capítols.

Certament, es pot considerar prenent com a base les teories cognitivistes, que inicialment existeix una primera "construcció" de qualsevol coneixement tant a nivell individual com social, després aquest primer saber passa a ser difós i a partir d'aquesta difusió es van construint les opinions, creences i representacions mentals.

Al llarg d'aquests darrers anys i més concretament des de finals dels 60, han augmentat els estudis sociològics i educatius, alguns dels estudis dels autors més coneguts com Serge Moscovici i Denise Jodelet permeten incorporar algunes de les seves reflexions i afirmacions en aquest estudi.

Una de les conclusions que ha partir de les teories de Moscovici s'ha arribat, tal com indica Jodelet, (1989) és que el funcionament cognitiu no pot estudiar-se com una activitat individual dirigida cap una realitat objectiva i neutral sinó que la informació que ens arriba del món exterior està formada per teories i per concepcions implícites amb marcat caràcter social.

Moscovici (1979) ha assenyalat que es pot considerar la representació social com una modalitat del coneixement que té la funció d'elaborar les conductes i la comunicació entre els individus.

Bourdieu (1980,p.91) comenta que les experiències passen a ser un hàbit. Un hàbit que hi són en funció del passat, que incorporen el futur i que tenen un sentit pràctic:

" assegura la presència activa de les experiències passades que dipositades en cada organisme sota la forma d'esquemes de percepció, de pensament i d'acció, tendeixen segurament més que totes les regles formals i totes les normes explícites a garantir la conformitat de les pràctiques i la seva constància a través del temps"

També afirma que **l'inconscient només és l'oblit de la història**. Aquesta història, aquestes experiències passades són les que van conformant els sistemes de valors, idees i pràctiques

que com a model social possibiliten a les persones d'una banda orientar-se i dominar el món que els envolta i de l'altra proporcionar un codi útil per a l'intercanvi social que permet poder anomenar i classificar els diferents aspectes ambigus que els envolten tant a nivell social com personal.

Aquestes representacions, seleccionen i classifiquen algunes situacions complexes, reconstrueixen i reproduïxen la realitat i construeixen un petit model o "maqueta" que és la referència del discurs ideològic que utilitza la persona.

Poder iniciar una primera aproximació al "model o maqueta" que es té sobre la FP, o sigui formulat amb unes altres paraules: quina representació d'aquesta realitat es té construïda és l'interès d'aquest treball. Segurament les representacions socials que hi ha en el món educatiu sobre aquests estudis han estat implícitament i explícitament comentats i fins i tot els mitjans de comunicació, tal com hem fet esment a l'inici, els han fet palès. No obstant és important mostrar des d'un òptica més externa l'estat actual de la qüestió per conèixer el punt de partença que pot ajudar a iniciar reptes de millora si s'escau.

Martin Mora (2002 p.10) quan analitza la teoria de les representacions socials de Serge Moscovici exposa que aquest autor les defineix com "universos d'opinió" i que parteix de que poden ser analitzades en tres aspectes: informació, camp de representació i actitud. Per tant les relaciona amb la quantitat i qualitat de coneixements amb els que conta un grup, fruit de les dades i explicacions que sobre la realitat es formen les persones en les seves relacions quotidianes. Coneixements que estan organitzats i ens transmeten una imatge de la realitat i que tenen una orientació favorable o desfavorable en relació al objecte de la representació social.

Una altra qüestió important respecte a l'alumnat és saber quins són els factors que ajuden a l'adolescent a construir la representació del seu futur. Si es té en compte la importància del període escolar en la socialització dels alumnes, encara que no sigui l'únic, ja que la família és una altra de les més importants, aquest mostra que l'alumne està en constant contacte en la cultura educativa que reproduïx una selecció i definició del perfil escolar a partir de l'èxit i o no èxit en les matèries.

Si bé és cert que això no és tan acusat a l'etapa de primària si que la imatge classificatòria a partir del fet d'aprovar o no aprovar continua sent una forta càrrega personal dintre de la cultura educativa, que actua per sobre d'altres valors i especialment en l'etapa de la secundària obligatòria que acaba en l'obtenció d'una acreditació.

Comenta Alonso Hinojal (1980, p.70)

"De ahí la crucial división que se establece al final de la high school con los que se orientan a la universidad y los que no. Para Parsons el proceso de selección llamado también de diferenciación, que se inicia en la escuela primaria y sigue en la secundaria, se realiza sobre una y principal base: la de los resultados académicos de cada uno."

"... se gratificaran en la escuela especialmente los logros intelectuales y la integración institucional, como se premiaran luego en la sociedad la integración y los éxitos profesionales"

Sembla que resulta menys diferenciador deixar com a responsabilitat del propi alumne el seu èxit o fracàs escolar, fins i tot aprecien que depèn de les aptituds de cadascú. Així es pressuposa que es té una visió més objectiva.

Però no s'ha d'oblidar que partim d'una societat desigual i que aquesta responsabilitat no ha de recaure només en l'alumne, sinó també s'ha d'incloure a la societat i dintre d'aquesta el sistema i recursos educatius que s'utilitzen. És obvi que un sistema competitiu juga sempre a favor dels que socialment estan millor situats.

El sistema educatiu no va acompanyat d'una atenuació de les desigualtats econòmiques. Boudon afirma que un dels grans temes de la sociologia és el de la desigualtat de les oportunitats educatives. L'educació rebuda en l'entorn familiar subministra més que

coneixements tècnics relatius a funcions socials i econòmiques, formes de parlar, de vestir, maneres i gustos estètics relatius als diferents estils de vida dels grups de status.

Alonso Hinojal (1990, p. 100) comenta les teories de Bourdieu, que diu que indica que:

“la estrategia de la nueva clase media pobre en capital cultural invierte sus ganancias en capital cultural para mejorar su posición social. La élite cultural tratan de evitar la devaluación del capital cultural. La clase alta (con capital económico) ante los ideales igualitarios reconvierten el capital económico en capital cultural más concretamente en títulos académicos de mayor prestigio. La nueva clase media demanda aumentar las disponibilidades en estudios profesionalmente orientados y menos humanísticos. El segundo sector asegura su reproducción a través de actividades como profesores, artistas y trata de proteger los estudios tradicionales frente a la competencia de los estudios profesionales orientados al mercado de trabajo y de evitar la reorientación universitaria hacia lo vocacional. El tercer grupo estrechará lazos entre universidad y los negocios y orientará hacia “Grandes Escuelas”

Els programes tradicionals estan carregats de contingut academicista. Això fa que el recorregut escolar porti a que un alumne se n'adoni quasi sempre de les seves possibilitats i dels seus interessos des de una òptica eminentment educativa.

De fet quan a un alumne des de el centre se li demana per les seves preferències i competències són les escolars les que predominen i cal ajudar-lo a que prengui consciència d'altres factors en els que pot desenvolupar-se amb una bona capacitat. La imatge que l'adolescent es fa de si mateix i del seu avenir sempre se situa en relació a les informacions i valors que l'entorn acadèmic li ha aportat durant el seu recorregut escolar.

Capítol 4. L'elaboració de la metodologia

Els capítols anteriors s'ha mostrat la complexitat i les implicacions que comporten alguns aspectes de la intervenció en el procés d'orientació respecte a l'elecció d'un itinerari acadèmic com la Formació professional o d'un altre com el Batxillerat o la Universitat.

El que fins ara s'ha exposat són sobretot aspectes que han proporcionat la possibilitat d'establir el marc teòric a partir del qual s'analitzarà la representació que tenen d'un dels itineraris els professionals que intervenen en la presa de decisions de l'alumnat.

En el present capítol s'intenta establir la via d'accés vers la realitat socioeducativa que es vol investigar fent la descripció i justificació del disseny d'investigació emprat.

El primers passos realitzats per abordar el problema de l'elaboració de la metodologia ha conduït a la necessitat d'haver de prendre una posició respecte a l'elecció d'una determinada metodologia que facilités l'apropament a la realitat socioeducativa, establint un referències teòriques que emparessin l'elecció de les tècniques emprades.

A partir d'un estudi inicial que gira entorn al significat etimològic d'alguns termes, s'han establert els primers apropaments amb el disseny.

Recordar alguns dels significats etimològics permet connectar millor l'objectiu d'aquest treball i el seu disseny: Mètode és un terme que procedeix del grec i significa "camí per recórrer", el mètode és la gran orientació en abstracte, és l'estructura formal, el procés vist en seqüència, els passos que s'han de seguir o s'han seguit. En un sentit ampli és com un procés general i la forma de plantejar els problemes, conseqüentment quan es parla de metodologia s'està explicitant la manera com s'enfoca un problema i com es busquen les respostes. En sentit estricte mètode també pot ser utilitzat com a pla operatiu, com a sinònim de tècniques. En les ciències socials s'aplica a la manera de realitzar una investigació, ja que tota recerca és tracta d'esbrinar allò que ens és desconegut o és un intent de buscar solucions a problemes.

Per a acostar-se a la realitat social, l'investigador pot seleccionar una sola aproximació metodològica o articular-ne diverses. I encara que de vegades, no es pot resoldre la paradoxa que com més un s'apropa a la realitat social, més aquesta se li escapa –perquè el seu acostament interfereix en la mateixa realitat social–, si s'articulen diverses perspectives metodològiques es pot almenys accedir a un nombre més gran de dimensions d'aquesta sempre complexa realitat social, i en conseqüència, és pot arribar a entendre millor. L'anàlisi de la realitat social mai no és senzill, també cal tenir en compte que a cada aspecte de la realitat social li escau una determinada metodologia, que depèn en part de l'objecte d'estudi.

S'ha situat aquesta recerca educativa dintre de l'àmbit social ja que es considera que una activitat que suposa complexitat de tasques, persones i temps. Això exigeix sistematitzar aquests elements d'acord amb els objectius que l'han motivat i que en definitiva es volen aconseguir. La sociologia va néixer per donar sentit a les noves realitats i per donar noves pautes orientadores davant d'aquestes. És important incorporar part dels recursos que proporciona la sociologia en el camp de l'educació ja que aquesta ciència, pot aportar uns instruments teòrics i metodològics per abordar més rigorosament els problemes educatius.

Abordar el problema metodològic implica d'entrada, tal com hem esmentat anteriorment, prendre una posició per una determinada perspectiva teòrica. Cal analitzar i comparar diverses metodologies per veure el grau d'adequació a les característiques del "contingut" que és vol estudiar per assegurar l'assequibilitat i correcció de la informació necessària i per adequar el temps que requereixen els recursos dels quals es disposa. Tot això suposa optar per un paradigma o programa determinat dintre de l'àmbit de la investigació socioeducativa. L'existència de múltiples maneres d'analitzar la realitat social i educativa s'ha de prendre com un indicador més de la seva complexitat i riquesa.

Es parteix de dos grans tendències teòriques:

- ✓ El Positivisme i Postpositivisme, que compren els paradigmes tradicionals de la metodologia quantitativa i la Teoria Crítica, i s'orienta a la reconstrucció de la realitat entenen el mètode com un procés de alliberació i de neutralització dels condicionaments que impedeixen la seva captació.
Actualment però, es considera que les ciències socials poden i han d'utilitzar el mètode quantitatiu però només per aquells aspectes que "l'objecte" de la investigació ho permeti.
- ✓ El Constructivisme que postula que la realitat social és una construcció humana i canviant, s'orienta a la reconstrucció subjectivista d'allò que prèviament s'ha construït, admet la coexistència de múltiples construccions no sempre consistents entre si i orienta la seva metodologia a la captació dels significats subjectius, situats i canviats. Aquesta base teòrica s'identifica amb la metodologia qualitativa.
El significat constitueix un producte social resultat de la interacció humana i la tasca de la investigació es centra en la captació d'aquest procés d'interpretació (aplicació i intercanvi) del significat dels símbols. Els sers humans es comuniquen entre si allò que aprenen per mitjà dels símbols als quals donen significat i transcendència de mutu acord. El significat d'aquests sorgeix doncs de la interacció social.

L'aproximació a les dues teories apropa a un debat constant que existeix entre els partidaris d'una perspectiva més qualitativa i una altra més quantitativa. Des de els anys 70 la tradició fenomenològica ha estat la més aplicada en l' àmbit de la investigació qualitativa. Les nocions científiques d'explicació, predicció i control dels fenòmens observats, propis del funcionalisme positivisme van ser substituïts pels de comprensió, significat i acció i es va començar a emprar enfocaments de caire més qualitatiu. Aquesta metodologia d'investigació qualitativa vol entendre els fenòmens a partir de diferents dades descriptives que ens ajuden a comprendre els motius i les creences que hi ha en les actuacions de les persones. El paradigma qualitatiu té una fonamentació més humanista, percep la vida social com la creativitat compartida dels individus. El fet de ser compartida determina la seva objectivitat. En aquest paradigma els individus són conceptuats com agents actius en la construcció i determinació de les realitats en les quals es troben. Cap on mirar?

Elecció de la metodologia

Per donar resposta a les qüestions que aquest treball planteja s'ha recorregut a un estudi basat amb una metodologia de tipus descriptiu, centrat bàsicament en l'anàlisi de les opinions expressades pel tutors/es i professionals que participen en el procés d'orientació des de el centre o des de els equips d'assessorament psicopedagògica, professorat i alumnat dels primers cursos dels cicles formatius i alumnat de quart d'ESO i segon de batxillerat, amb la finalitat d'obtenir dades que ajudin a conèixer la situació actual del tema.

Malgrat els debats tradicionals entre els paradigmes quantitatiu i qualitatiu. Aquesta necessària integració entre ambdós metodologies consisteix en ubicar la validesa epistemològica en l'estadística i dades distributives en el seu context. Les dades però poden proporcionar factors explicatius, però cal contextualitzar-les a partir de l'acció dels individus. Aquesta necessària complementaritat és la que ha guiat el disseny metodològic. S'ha combinat una metodologia més qualitativa , partint d'entrevistes fetes amb profunditat que han servit per fer una primera aproximació a l'objecte d'estudi i han estat útils per dissenyar una segona fase del treball en la que s'han determinat quins eren els elements clau i els conceptes. I en una segona fase s'han utilitzat una metodologia quantitativa, de les dades proporcionades pels resultats d'una enquesta. El fet d'utilitzar instruments de caire més quantitatiu amplia la possibilitat de generalitzar les respostes i conclusions de l'estudi. S'ha partit de l'entorn immediat, intentant analitzar una realitat social. Una de les claus d'un

projecte de recerca, doncs, és formular una pregunta inicial correcta, que sigui susceptible d'iniciar una recerca.

Com que la realització d'un mostreig representatiu era una tasca inabastable, donades les limitacions temporals, s'ha optat per abordar el treball com un estudi pilot; com una fase experimental que aconseguís aportar elements que possibilitessin un abordatge posterior en el camp de l'orientació. Per tant el present treball és pot considerar com una mostra experimental que constata una situació a la vegada que prepara el camí per a possibles noves investigacions.

Aquest estudi inicial pretén possibilitar el coneixement d'un aspecte la realitat educativa, focalitzat en la dimensió de l'orientació destacant alguns dels elements que influeixen quan es prenen les decisions vers els diferents itineraris acadèmics, destacant algunes de les variables més rellevants i que es considera que influeixen en major o menor grau en l'opció cap els Cicles Formatius.

S'ha intentat també que fos un disseny obert que durant l'elaboració d'aquest estudi es poguessin adjuntar aportacions i informacions no previstes.

Una vegada plantejada l'elecció metodològica s'ha passat al disseny de la tècnica utilitzada. Per aquest estudi les tècniques i instruments d'anàlisi que s'han considerat més adequats ha estat l'entrevista i l'enquesta.

S'ha optat per l'enquesta donat que és un dels mitjans que més podia ajudar a esbrinar les opinions, actituds, preferències o percepcions que tenen de la Formació Professional un ampli col·lectiu de professionals de l'orientació i l'alumnat. S'ha valorat que és una de les tècniques a partir de la qual es poden estudiar les actituds, els valors, creences i motivacions i que són de gran utilitat per poder estructurar bé les dades i eficaces per obtenir informació, fet que ve donat pel posterior anàlisi estadístic.

És cert que hi ha molta literatura sobre el tema de les enquestes, com tota tècnica, té els seus punts forts i dèbils. Segurament el coneixement de fenòmens socials no avançar només utilitzant aquesta tècnica i també és important complementar-la amb alguna altra. De vegades, com indicava en una entrevista televisiva el sociòleg Oriol Molas director de GAPS (Grupo Asociado de Progreso Social) sobre la continua pluja de resultats de les enquestes d'opinió que diàriament publiquen els diaris i referint-se a la darrera realitzada pel CIS a les diferents comunitats autònomes els líders polítics comentava que de vegades a les enquestes el més important és el que no es diu o el que es diu després d'haver-la respost. Per tant no s'han obviat informacions que les persones al comentat al retornar les enquestes i s'ha aprofundit algunes qüestions utilitzant també la tècnica de l'entrevista. Aquestes han permès una interpretació dels significats de les opinions més acurada i també completar millor les informacions. També possibilitaven conèixer millor el marc de referència dels entrevistats.

Les preguntes formulades han consistit en preguntes tancades i obertes. Les preguntes tancades tenien la finalitat de proporcionar informacions i dades més concretes, les preguntes obertes pretenien mostrar les opinions, percepcions i creences dels adults que fan l'orientació i del joves que la reben.

Desenvolupament del disseny metodològic

L'objectiu del treball, com s'ha esmentat anteriorment ha estat elaborar un instrument per fer una anàlisi descriptiu de quin és el marc de coneixement que implica optar per fer Cicles Formatius. La idea d'utilitzar un qüestionari era que possibilitava que tots els entrevistats/des estiguessin en la mateixa situació i facilitava la comparabilitat de les respostes.

El qüestionari passa a ser doncs un dels elements clau per a aquest estudi i també per a l'entrevistat.

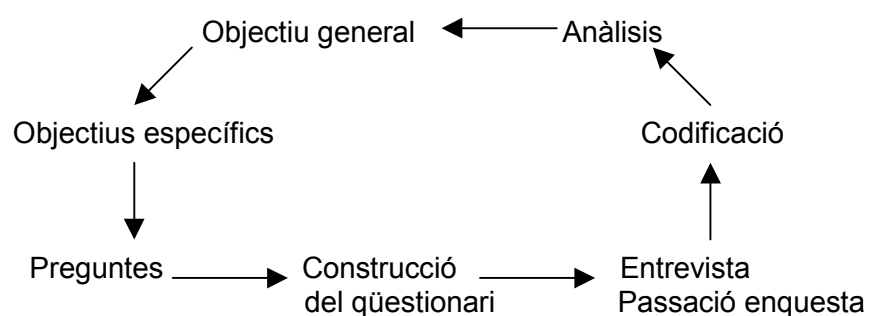
La finalitat tant de les entrevistes com del qüestionari era recollir la informació necessària sobre la percepció actual que es tenen d'aquests estudis, els que orienten i l'alumnat als

que s'aconsella sobre aquesta opció. La finalitat era mostrar quines eren les opinions actuals i si aquestes havien canviat amb la implantació de la nova formació professional.

Abans de formular les preguntes d'aquest estudi, va ser precís recollir diferents informacions per il·lustrar algunes hipòtesis sobre les que s'esperava trobar més informació. S'han combinat algunes estratègies per a recollir informacions. S'han utilitzat enquestes, entrevistes, algun grup de discussió i també s'han recollit informacions dels diferents mitjans de comunicació.

El procés que s'ha seguit en l'aplicació tècnica, ha estat elaborar un qüestionari, adequat als objectius de la investigació al contingut de les preguntes

Una de les primeres concrecions que es van realitzar va ser veure com havien de ser les preguntes, es va optar per preguntes obertes i tancades perquè es va considerar que les preguntes tancades s'adequaven millor a dades que no implicaven judicis de valor i les obertes podien mostrar millor les opinions i actituds del personal entrevistats i per la seva naturalesa proporcionaven també informació, descripció d'actuacions, intencions i opinions. La majoria de preguntes requerien una resposta descriptiva o explicativa. La distribució de les preguntes s'ha organitzat en el qüestionari fent una aproximació gradual al problema central les primeres eren tancades i proporcionaven respostes més concretes, situaven el tema i facilitaven la transició cap a les preguntes d'opinió que eren obertes.

L'àmbit del present estudi se situa en els centres de secundària públics i concertats de diverses poblacions de Catalunya, de diferent nombre d'habitants. S'han fet tres grups centres de poblacions de menys de 50.000 habitants, entre 50.000 i 100.000, i més de 100.000. Va dirigit a la població que directament estan relacionats amb l'orientació al final de la secundària: professor/es tutors/es, professorat de psicologia i pedagogia dels centres de secundària assessors/es dels Equips d'Orientació i Assessorament Psicopedagògic (EAP) i l'alumnat que rep o ha rebut aquesta orientació de: alumnat de quart d'ESO, de segon de batxillerat i inici dels cicles formatius.

Per a l'elaboració de l'enquesta es va realitzar una primera fase exploratòria mitjançant entrevistes, a partir d'aquestes es van anar ajustant les preguntes i després es va fer una primera passació a 15 tutors/es i assessors/es d'EAP.

El qüestionari definitiu que havien de respondre els adults constava de 16 preguntes i el de l'alumnat de dues, ja que es va considerar que en aquest darrer s'havia d'evitar que fos massa extens.

L'enquesta estava estructurada establint entre les preguntes una relació entorn als blocs dels quals es volia extreure informació: opinions, informacions i concepcions que es tenen sobre els Cicles Formatius; perfil de l'alumnat que s'orienta prioritàriament cap a formació professional i activitats dintre del procés d'orientació que ajuden a conèixer els interessos i aptituds de l'alumnat.

Les primeres entrevistes i enquestes, van permetre una primera reflexió sobre l'adequació de la metodologia emprada a la vegada que es recollien les primeres informacions, això va permetre com s'ha indicat, anar ajustant la formulació de les preguntes i reduir-ne el nombre,

deixant les que es consideraven més entenedores. Aquesta primera fase de la recerca va permetre elaborar el qüestionari definitiu per a la recollida de dades

En una segona fase, durant el primer i segon trimestre de l'any en curs (2003) es varen passar les enquestes a tutors/es de quart d'ESO, psicòlegs i pedagogs de centre i assessors/es d' EAP que haguessin participat en el procés d'orientació al final de l' ESO i el Batxillerat i a l'alumnat de secundària (quart d'ESO i segon de Btx.).

S'ha centrat la temàtica en aquells professionals que per la seva funció com a tutors/es, professorat de psicopedagogia del centre o assessors/es de l'EAP habitualment participen en l'orientació de l'alumnat al final de l'etapa de secundària.

La captació, selecció dels participants i organització de les persones a les que s'havia d'adreçar l'enquesta es va fer mitjançant la tècnica anomenada "bola de neu", que consisteix en seleccionar una sèrie de persones conegudes que treballaven en centres i en EAP i que van facilitar molt amablement, respondre-les i conduir-les cap altres professionals que reunien les característiques de l'estudi i així es van anant obtenint el nombre necessari per fer aquest estudi experimental.

Posteriorment aquesta enquesta inicial es va adaptar i es va passar mitjançant entrevistes professorat dels primers cursos dels cicles Formatius per poder posteriorment establir altres relacions i comparacions.

La població de la mostra està constituïda per 116 de professionals que participen habitualment en el procés d'orientació: 85 tutors del final d'ESO i/o batxillerat, 15 professors/es de psicologia i pedagogia i 16 assessors/es psicopedagògics/es. També es van fer entrevistes a 15 tutors de cicles formatius de grau mitjà i superior. Cal tenir en compte que el fet que el nombre de tutors sigui la més elevada ve donada perquè quan s'ha preguntat a la resta dels professionals si participaven en el procés d'orientació han comentat que actualment aquesta intervenció recau prioritàriament en el tutor, ja que la resta de professionals no disposen de temps material per a participar-hi donat que han d'atendre les situacions individuals d'orientació que es deriven de l'atenció dels alumnes amb necessitats educatives especials.

En total han participat aportant la seva opinió 1.232 alumnes: 592 alumnes d'ESO, 315 de segon de batxillerat i 137 de primer de CFGM i 188 de CFGS.

S'ha tingut també en compte la situació real que anar adaptant el temps de realització del projecte a la temporalització que indirectament han marcat les persones que han col·laborat aportant les seves respostes a partir de les enquestes o entrevistes. Això ha fet que s'anés ajustant la programació i planificació d'aquest treball al temps que ha durat la recollida de les enquestes que ha estat més extens que el que prèviament s'havia plantejat..

Després s'ha seguit en una tercera fase a fer un anàlisi de les respostes per determinar el aspectes similars agrupant-los i fent una primera elaboració on es recollien, ambigüitats, paraules, conceptes, temes, paràgrafs, després es van sistematitzar a partir d' organitzar les categories partint de les idees clau que apareixien i del tipus de relació que s'establien entre aquestes.

Es va intentar buscar si eren associacions suficientment potents, si una idea formava part d'una altra, si volia significar el mateix o si era la causa de l'altra. Es van elaborar les primeres categoritzacions de la informació extreta, s'hi van anant afegint interpretacions personals, comparacions, correccions, precisions i matisacions.

A partir d'aquestes idees es va passar a la paraula clau o variable. Per exemple a la pregunta de quins alumnes habitualment s'orientaven cap a la Formació professional, la variable categòrica "baix nivell" inclou les idees que aportaven els diferents continguts que sorgien de les respostes donades.

Per exemple algunes respostes indicaven:

“Fracàs acadèmic a l’ESO”
“Molt sovint tenen dificultat en seguir estudis més acadèmics”
“Dificultats d’aprenentatge per poder fer el batxillerat”
“Les qualificacions acadèmiques no són gaire bones”
“Aprova just, ha repetit algun curs”
“El seu rendiment en estudis és baix”
“Poc nivell acadèmic”
“Alumnes que no assoleixen el Btx.”
“Possible trajectòria de fracàs escolar a l’ESO”
“Alumnes amb resultats acadèmics més aviat mediocres”

I la variable aptituds pràctiques inclou respostes del tipus:

“Habilitat manual”
“No els hi agrada les teories, són pràctics”
“Destresa manual”
“Tenen més facilitat per matèries pràctiques”
“Alumnat amb capacitats més manipulatives que teòriques”
“Ganes de treballar manualment”
“Predisposició a ser manetes”
“Alumnes amb un major domini de feines de caràcter manipulatiu”
“Poden assolir millor uns aprenentatges més manipulatius que intel·lectuals”
“Interès per qüestions més pràctiques”

Per realitzar una primera codificació, es van transcriure les respostes dels primers 25 enquestes i es va analitzar el contingut d’aquestes i posteriorment es van anar recollint les altres respostes ajustant la primera codificació si es considerava necessari.

La informació recollida va permetre copsar els indicadors fonamentals, el llenguatge utilitzat, les categories d’anàlisi i el poder extraure conclusions de les dades obtingudes.

També en les entrevistes realitzades al professorat de Formació Professional es va elaborar un inventari de paraules clau utilitzades per les persones implicades, com les utilitzaven i quins aspectes eren semblants o diferents amb les respostes del professorat d’ESO i Btx. De fet el procediment d’anàlisi ha estat fet d’una forma circular, amb freqüència s’ha tornat a la primera fase i s’ha reiniciat amb una informació més rica i més completa. Les respostes s’han tractat com si s’estigués davant d’un escenari d’observació.

Per a la recollida, introducció i tractament de les dades classificades s’ha utilitzat un format quantificable i tractable amb tècniques estadístiques a partir del programa DYANE (Diseño i anàlisi de encuestas) de Miguel Santesmases que inclou un programa informàtic. Aquesta darrera fase ha inclòs les activitats d’edició, codificació i enregistrament de les dades per poder posteriorment fer la tabulació i anàlisi d’aquestes.

En el capítol que segueix a continuació, s’aborda la informació que han aportat les dades útil per establir decisions i conclusions posteriors.

Capítol 5. L' anàlisi de les dades

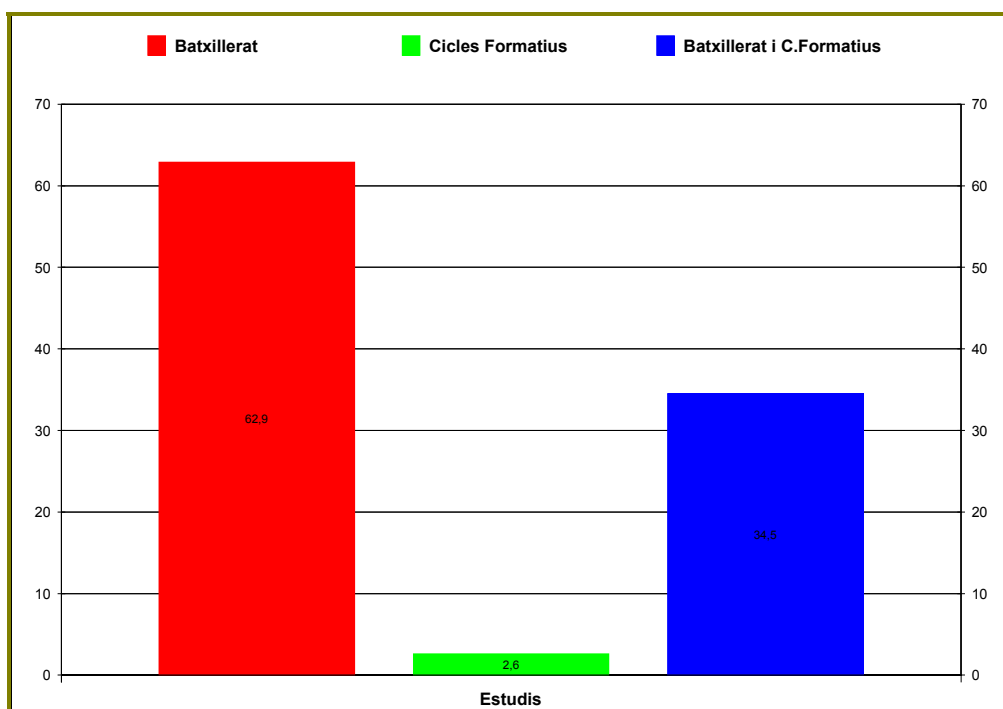
En aquest apartat es presenta l'anàlisi de les dades obtingudes, mitjançant el procediment descrit en el capítol dedicat a la metodologia. L'instrument utilitzat ha estat les enquestes que s'han realitzat, als tutors/es, professors/es de psicologia i pedagogia de centres de secundària obligatòria i Btx. o Cicles Formatius i assessors/es d' EAP i a l'alumnat dels estudis de secundària, i les entrevistes a un reduït grup de tutors/es dels primers cursos de cicles formatius de grau mitjà i superior.

En aquest anàlisi s'ha pretès trobar indicadors que possibilitessin relacionar-los amb les qüestions que obrien el treball. S'ha intentat sobretot conèixer més d' a prop l'opinió de les persones que participen en l'orientació de l'alumnat, així com del propi alumnat.

L'anàlisi s'articula entorn tres nuclis: la informació i l'opinió / el perfil de l'alumnat / el coneixement de l'alumnat dintre del procés d'orientació

La informació

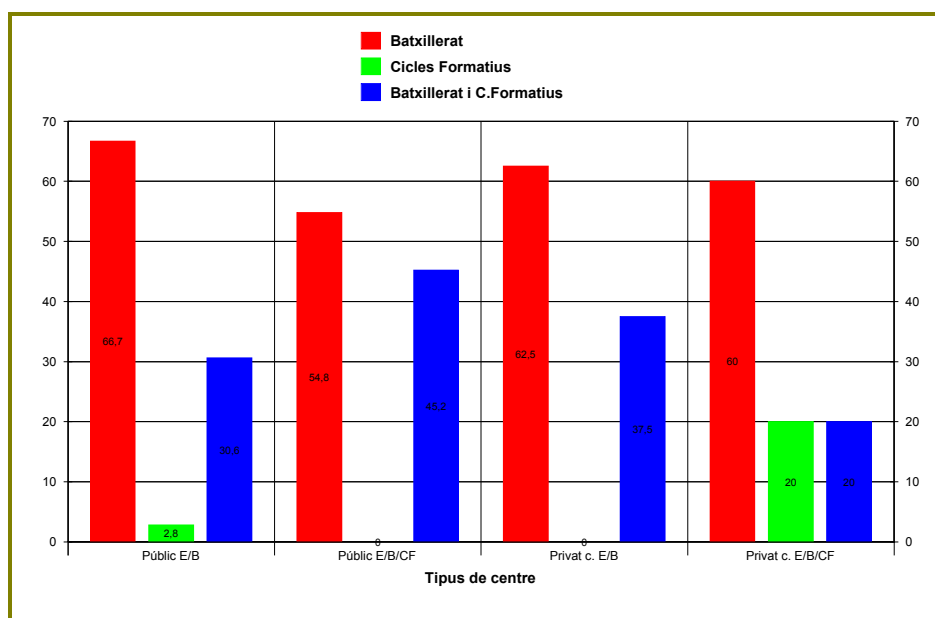
- La primera qüestió versava sobre quins eren els estudis que tenien més facilitat per descriure i se'ls hi presentaven tres opcions. Les respostes mostren que en aproximadament un 63% de les persones enqüestades, tenen més facilitat per descriure els estudis de batxillerat que els dels cicles formatius. Només un 34,5 % presenten un coneixement similar del dos itineraris.

Gràfic 1

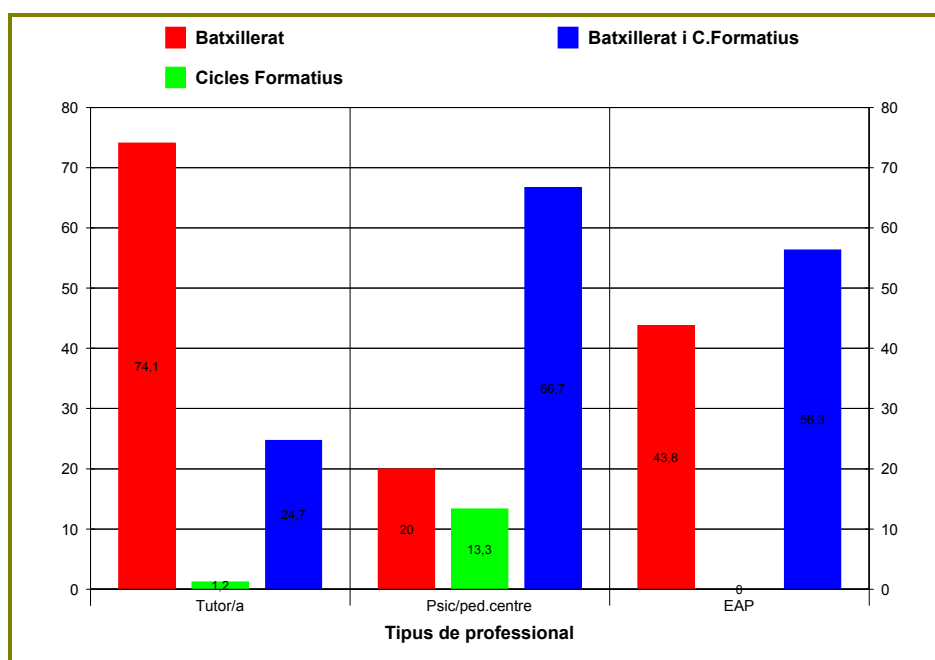
És parteix d'una mostra en la que predominava en un 68% professorat i assessors/es que intervenien en centres on només s'imparteix batxillerat i ESO. Encara que aquesta situació no possibiliti un fàcil accés al coneixement de la formació professional, si considerem que una de les característiques bàsiques d'un programa d'orientació és que pugui proporcionar un bon coneixement del món educatiu i laboral, per afavorir una adequada presa de decisions i evitar que l'alumnat tinguin idees distorsionades sobre les diferents opcions; és important que es tenir un bon coneixement d'aquestes i a la vegada facilitar diferents fonts d'informació.

Tal com mostra el segon gràfic en alguns centres privats concertats que imparteixen cicles formatius, el grau d'informació és significativament inferior a la que es té del batxillerat. Aquestes respostes coincideixen amb les opinions que el professorat de cicles formatius entrevistat ha emès sobre la falta de motivació que manifesta el professorat de batxillerat que obvia el fet d'informar-se sobre les diferents especialitats. Prefereix que algú extern de fora faciliti la informació al grup classe i després no l'ajuda a valorar i utilitzar aquesta informació

Gràfic 2

El tercer gràfic mostra que els que tenen més coneixement de les dues vies de formació són els professionals de l'orientació. Aquesta de fet és una informació en la que haurien de ser competents. Cal però que actualment i donades les necessitats d'atenció més específica que requereixen alguns alumnes, el procés d'orientació recau quasi exclusivament en els tutors/es.

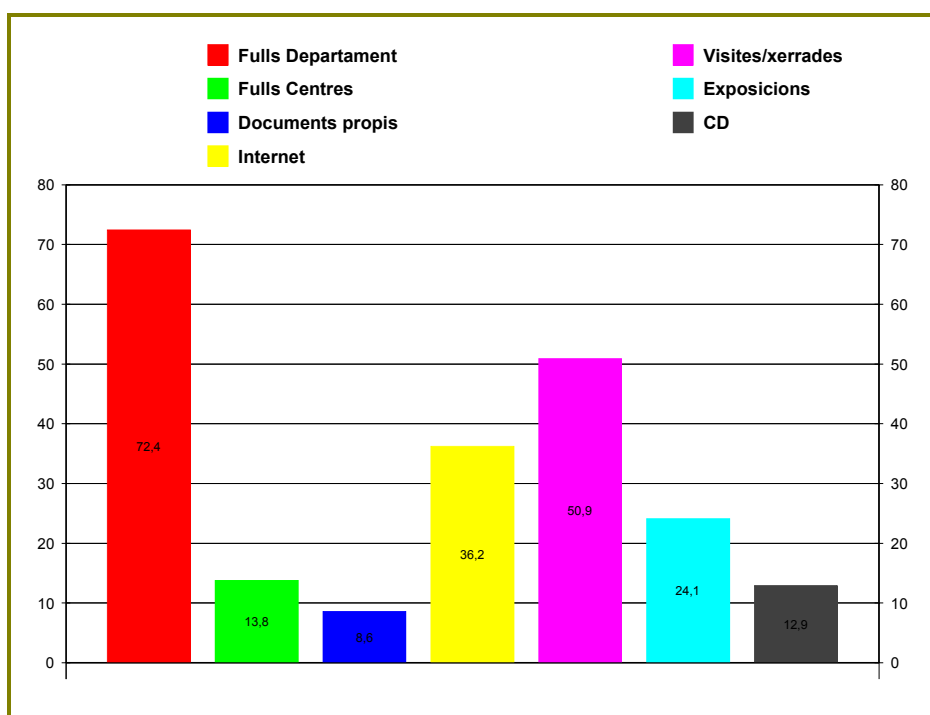
Gràfic 3

És veu bastant necessari revisar els diferents canals i fonts d'informació que existeixen i observar com arriba aquesta als centres o com el professorat s'apropia d'aquesta. Sobretot en aquells centres que no tenen aquesta via acadèmica i revisar sobre qui ha de recaure que tingui més coneixement dels cicles formatius, ja que existeix una contradicció donat que els que tenen la informació i la professió no tenen el temps necessari per participar en el procés d'orientació que es proporciona a tot l'alumnat.

La falta d'informació facilita d'una banda la continuïtat en unes creences anteriors i d'una altra l'alumnat no pot realitzar una bona decisió si no té la informació suficient per poder modificar les seves representacions inicials. També segurament continuen en ells les referències anteriors, una més de tipus moral, considerant que són uns estudis per aquells que no estudien i una altra que passa per parlar del currículum i presentar-lo com uns estudis més fàcils, més pràctics; amb la contradicció que uns estudis de continuïtat amb l'ESO no haurien de ser més fàcils que aquesta.

La falta d'informació afavoreix les representacions "boca a boca", dels sabers que estan en la memòria social, aquests són els que sorgeixen. Per tant la informació és bàsica, tanmateix però cal no és només aconseguir un alt grau d'informació sinó que també cal que després un expert faciliti a l'alumnat una elaboració adequada d'aquesta perquè puguin fer una comprensió i una valoració crítica d'aquesta informació.

➤ Recursos materials més emprats en el procés d'informació

Gràfic 4

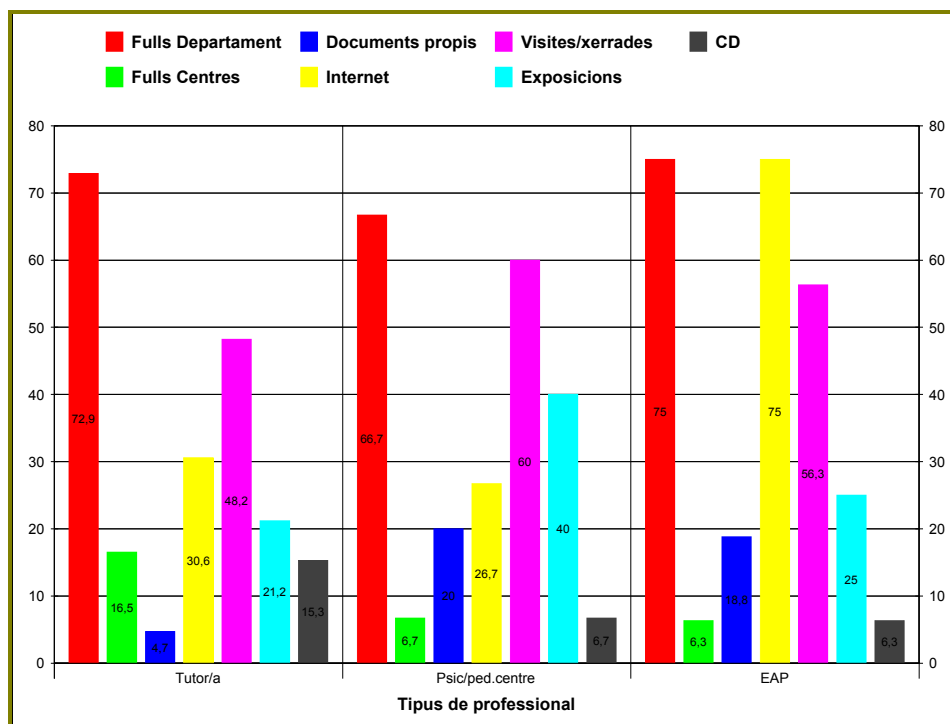
Els recursos que habitualment s'utilitzen com a mitjà d'informació a partir de les respostes dels enquestats són diferents, els més utilitzats són els fulletons divulgatius per a tota la població que publica el Departament d'Ensenyament i les visites a diferents centres conjuntament amb les xerrades que es realitzen durant les visites, els menys documents informatius elaborats pel propi centre, vídeos i CD.

Dintre de les visites cal fer menció a que la majoria de centres de Tarragona i comarques enquestats, les visites les realitzen a l'Expotècnica del complex educatiu de Tarragona.

Una tercera part accedeix a la informació mitjançant la connexió a internet on el Departament d'Ensenyament ha anat durant aquests darrers anys augmentant la informació, excepte els/les assessors/es de l' EAP que hi accedeixen en un 75%. De fet fins fa aproximadament tres anys o quatre anys aquests professionals tenien una sessió de

formació sobre els diferents itineraris acadèmics després de l'ESO, posteriorment es va considerar que la informació podia consultar-se des de la web d'ensenyament i aquesta ha estat la continuació de la necessitat d'informar-se que tenen com a professionals de l'orientació. Alguns professors en respondre i adonar-se de que utilitzaven poc l'accés a la informació de la web de Departament d'Ensenyament comentaven que els hi seria més fàcil tenir CD o vídeos de les diferents famílies i passar-les a l'aula que accedir a l'hora de tutoria a l'aula d'informàtica donat que no és fàcil dintre del pla d'horaris establert.

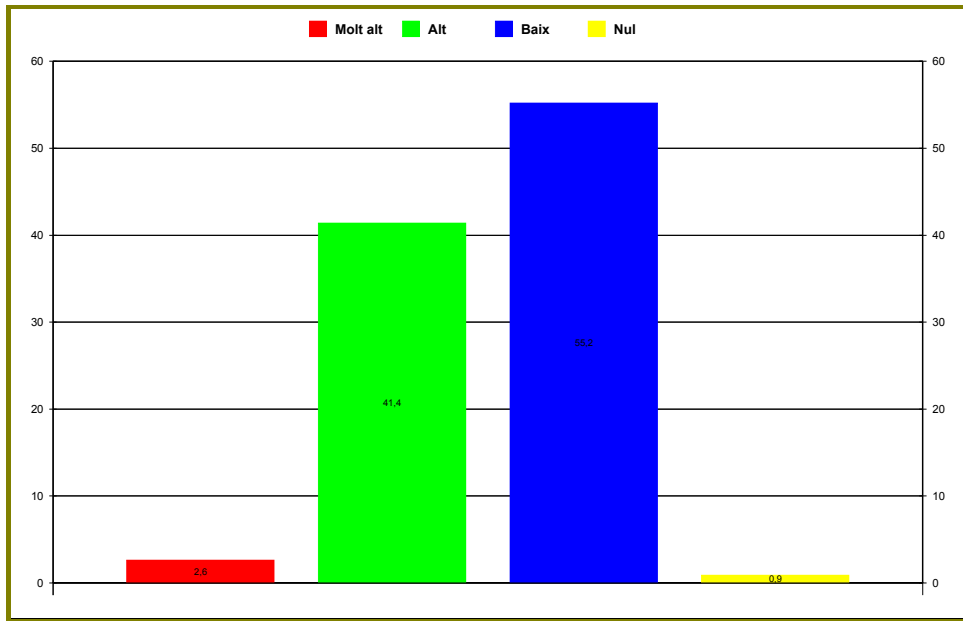
També s'observa que els centres tenen poca cultura en l'elaboració de documents recopilatoris on es pugui accedir des de l'aula o des de la biblioteca del centre sobretot el professorat no la considera una informació utilitzada, segurament perquè no ha estat recopilada.

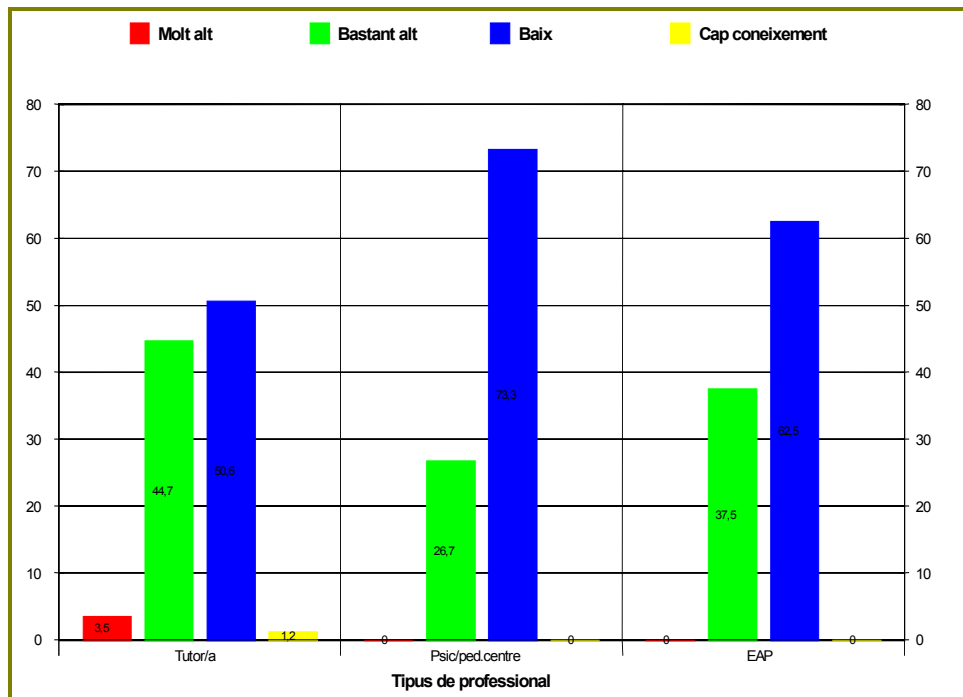
Gràfic 5

- Quan es demana als diferents professionals que participen en l'orientació el grau de **coneixement de les diferents famílies professionals** hi ha dos tipus de respostes diferenciades tal com indiquen els gràfics núm. 6 i 7 : un 41 per cent creu que té un alt grau de coneixement, en canvi un 55 per cent considera que té poca informació. Els professionals que per la seva funció recau l'orientació són els que segons les seves respostes consideren que els hi més manca d'informació. Es troba a faltar una informació o formació més específica adreçada a les persones que intervenen en l'orientació, com ha destacat també algun dels enquestats.

Cal tenir en compte que un factor que condiona la presa de decisions en l'alumnat és el fet de que pugui rebre informació de manera sistemàtica, que tingui un fàcil accés a aquesta i que se'ls hi faciliti estratègies per a que puguin valorar quina és la informació més convenient. Per tant observem que la informació durant el procés d'orientació arriba predominantment a l'alumnat des de una única font d'informació, sent aquesta una informació bastant general. Això no indica però que individualment accedeixen a d'altres fonts com internet. Probablement dintre de les sessions de tutoria tampoc es poden abordar totes les fonts d'informació, segurament caldria tenir en compte altres aportacions des de que pogués obtenir informació a partir del treball realitzats en d'altres assignatures a la participació dels professionals de l'orientació en sessions més específiques i facilitar i assegurar a la vegada la autoinformació

Gràfic 6

Gràfic 7

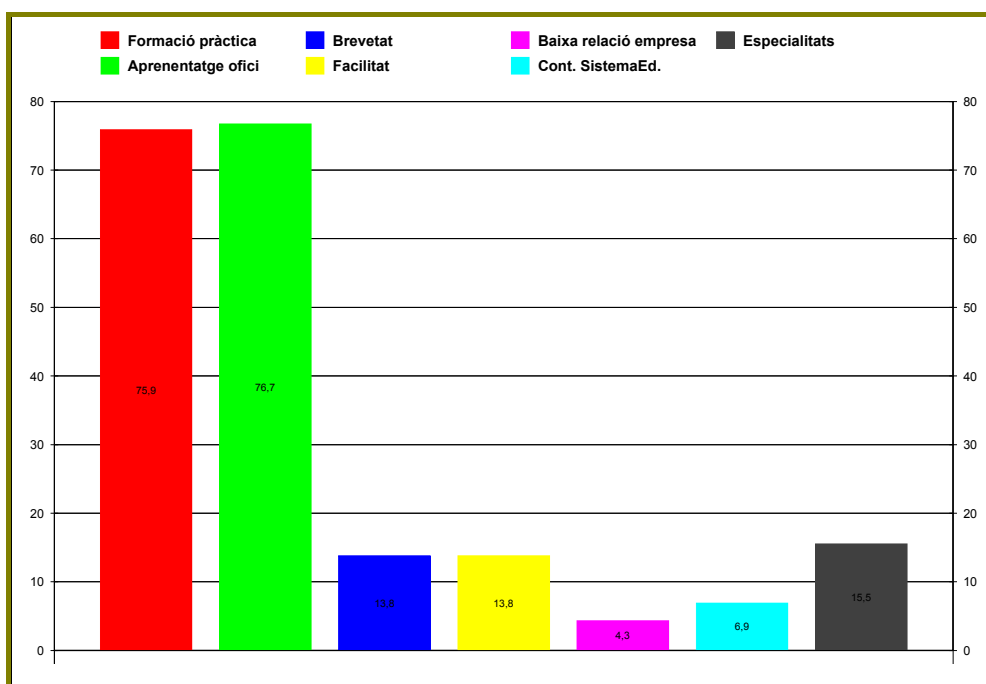
La representació dels cicles formatius

Les preguntes que se'ls hi feien a continuació pretenien mostrar, dintre del possible, quins són els pensaments, representacions i creences que actualment es tenen dels cicles formatius.

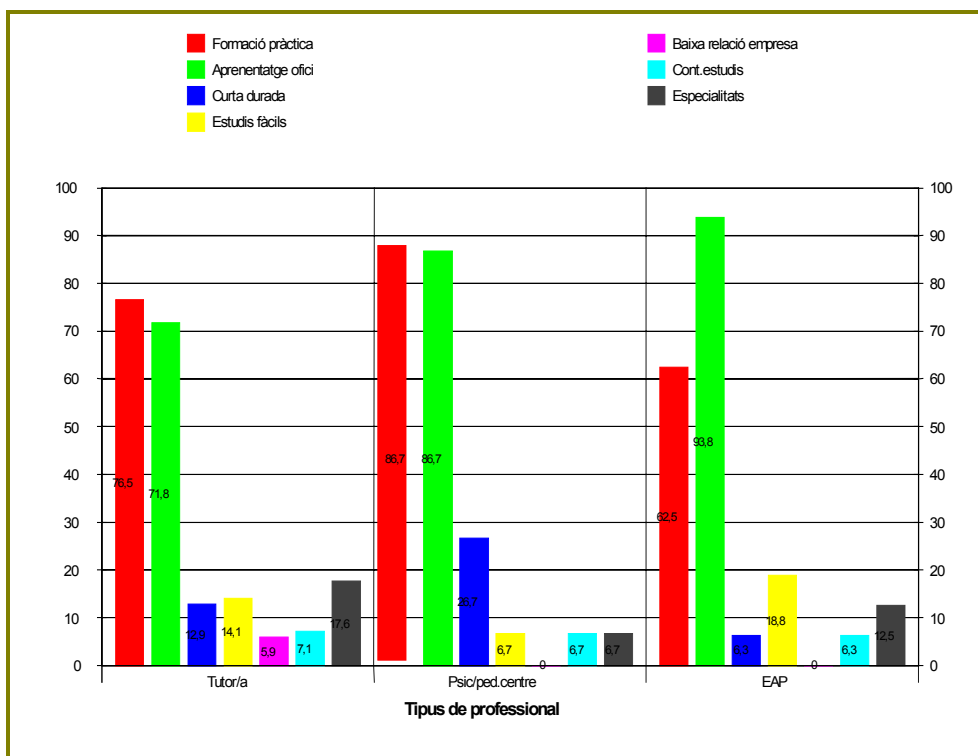
- A la pregunta de quin **valor** numèric, entre 0 i 5 situarien els Cicles Formatius, la majoria de professionals que no pertanyien als Cicles Formatius, van respondre atorgant-li un valor mig de 3,4224 i el professorat dels cicles els va valorar amb un 4. És un valor bastant constant en les respostes encara que es contempli des de la vessant de diferents professionals, diferents tipus de centre i poblacions de més o menys població
- Sobre quines són les **característiques dels Cicles Formatius**, sobre com es perceben quins són els trets més definitoris dels cicles , es van fer preguntes adreçades d'una banda als professionals i d'una altra a l'alumnat de quart d'ESO, segon de batxillerat i primers cursos de CFGM i CFGS.

Segons les persones que orienten a l'alumnat, en general destaquen com a característica que és una formació que va dirigida a adquirir la competència professional que requereix un treball. També en el mateix nivell situen la formació pràctica, sobretot els professionals que treballen en un centre educatiu. Per tant es destaca la dimensió professionalitzadora i pràctica des de la vessant més curricular en l'estudi de les matèries obligatòries a la més experiència dintre de la relació amb l'empresa. Destaquen la formació en centres de treball però utilitzant prioritàriament el qualificatiu de "fer" enfront d'altres com aprendre, conèixer , saber.

En un nivell més baix i poc destacable responen que hi ha una baixa relació amb l'empresa. També en un extrem destaca com a característica pròpia la continuïtat amb altres estudis. Aquest darrer de fet no és un element actualment propi de la Formació Professional per tant la seva baixa resposta no exclou que pugui ser un element important dintre de l'estructura del sistema educatiu.

Gràfic 8

Gràfic 9

El professorat dels Cicles Formatius, destaca en primer lloc la seva adaptació al món del treball, en segon lloc el seu caràcter pràctic i en tercer lloc la varietat d'especialitats. No s'observen diferències significatives en la identificació que fan els diferents professionals sobre les principals característiques dels cicles, excepte en que els que no són docents de Formació professional no destaquen l'especialització

- També per obtenir un altre tipus d'informació sobre **les característiques dels Cicles Formatius**, al final de l'enquesta es demanava que indiquessin quins són els comentaris que informalment es fan sobre aquests.

En un 95% l'expressió més utilitzada és la seva facilitat amb comentaris de grau diferents els quals exposem una mostra, dels més utilitzats als menys:

“ Són més fàcils ” / “ És més fàcil aprovar ” / “ S'estudia menys ” / “ No cal estudiar gaire ” / “ No s'ha d'estudiar ” / “ És menys que el batxillerat ” / “ Hi van els menys preparats ” / “ No s'hi fa res ” / “ No serveixen per a res ” / “ Hi van els tontos ” /

Després en un 50% responen que altres comentaris habituals es refereixen a que són estudis més pràctics i aproximadament amb la mateixa proporció la facilitat en aconseguir un treball. Un percentatge molt reduït fa al·lusió a que no hi ha un bon ambient en els centres. Apareixen comentaris del tipus:

“ L'ambient és poc recomanable ” / “ L'ambient és negatiu ” / “ Hi va molt alumne desatre ” /

També en un baix percentatge es parla dels interessos amb comentaris com: “ Faràs el que t'agrada ”

La facilitat curricular destaca, i sembla contradir-se amb les respostes indicades en els gràfics anteriors 8 i 9.

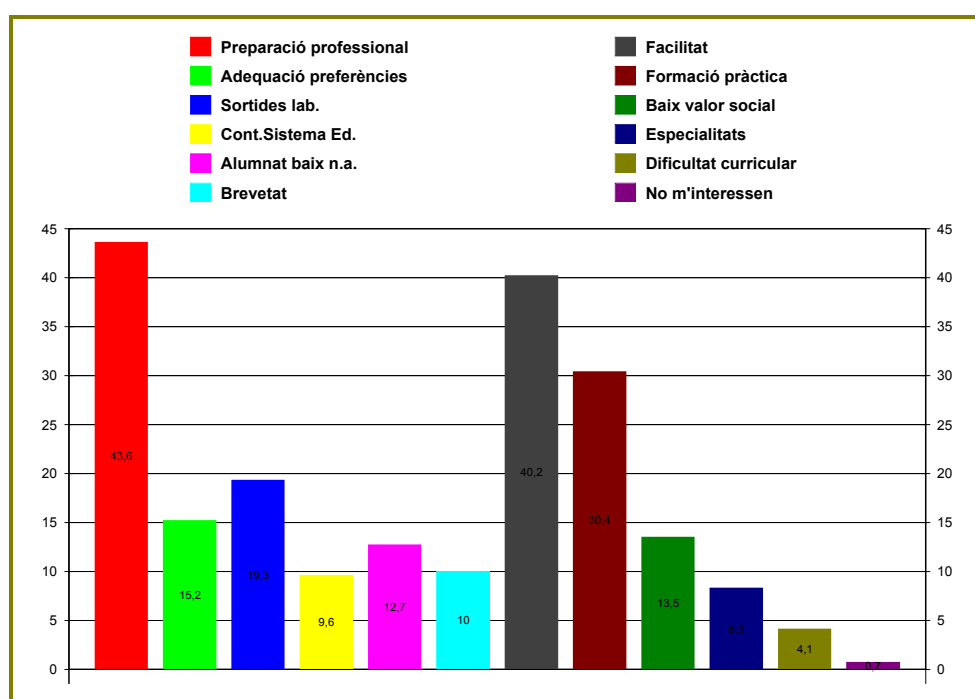
Aquesta facilitat que culturalment se li atorga sembla que és una paraula que il·lumina la visió d'“ estudiar menys ” i oculta la imatge d'un fracàs o desmotivació per diferents circumstàncies vers l'estudi més acadèmicista.

➤ **Les característiques dels Cicles Formatius:** com es perceben els cicles formatius per part de **l'alumnat de quart d' ESO.**

Destaquen en aproximadament un 45% la preparació professional, és una dada baixa que indica falta d'informació o de reflexió sobre la característica principal dels cicles formatius. Una s'aplica a la variable de la facilitat, que coincideix més amb el que s'apuntaven en els comentaris informals. Tal com es feia menció anteriorment, es podria entendre que els consideren uns estudis a partir dels quals poden assolir els objectius del currículum sense tant esforç i que pot minvar alguns aspectes relacionats amb la falta d'èxit escolar. Encara que es parteix de que han d'obtenir l'acreditació de l'ESO per accedir-hi, també és cert que hi ha una possibilitat posterior d'accedir mitjançant les proves d'accés o d'obtenir-la encara que no hi hagin estat qualificats amb un suficient en tots els crèdits.

Una tercera part destaca la formació pràctica, encara que no tant com la percepció que tenen els/les tutors/es. No és un element tant definitori l' opció formació pràctica o teòrica.

També és important destacar que encara que una quantitat baixa manifesten com a característica el baix valor social

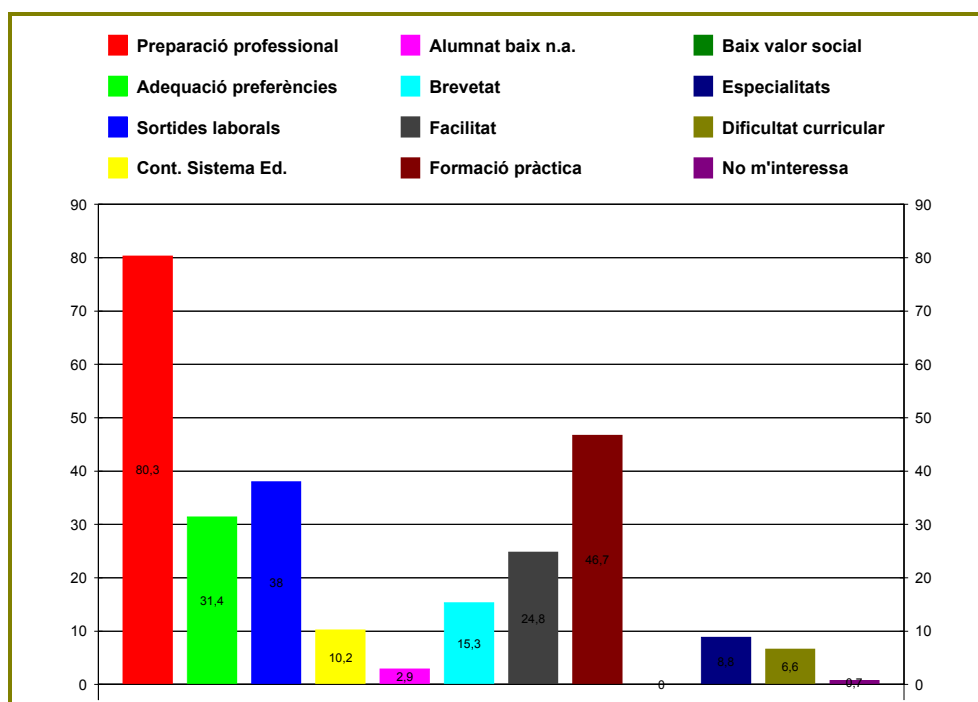
Gràfic 10

➤ **Les característiques dels Cicles Formatius:** com es perceben els cicles formatius per part de **l'alumnat de CFGM.**

S'observa que tenen molt clar el tipus de formació professionalitzadora dels cicles, en contradicció a la percepció que té l'alumnat d' ESO, no els destaquen com uns estudis fàcils. La característica de la pràctica és manté constant. Tan l'alumnat d'ESO com la dels CFGM l'especialització i el fet de que puguin estar d'acord amb els seus interessos té un percentatge molt baix. Sembla en ambdós casos tant per part de l'alumnat de quart d'ESO com de CMGM que el concepte de formació professional té una dimensió molt global i dirigida més cap a l'exterior, cap el món del treball més que amb una satisfacció de trobar una formació d'acord amb els seus interessos personals.

Podria considerar-se que hi ha la necessitat de millorar l'orientació que rep l'alumnat per aconseguir que l'alumne sigui capaç de traslladar la imatge que té de si mateix a una imatge i identificar-se més amb els seus interessos capacitats i aptituds per a que els pugui encaminar cap una determinada professió. De fet ha de ser el coneixement i

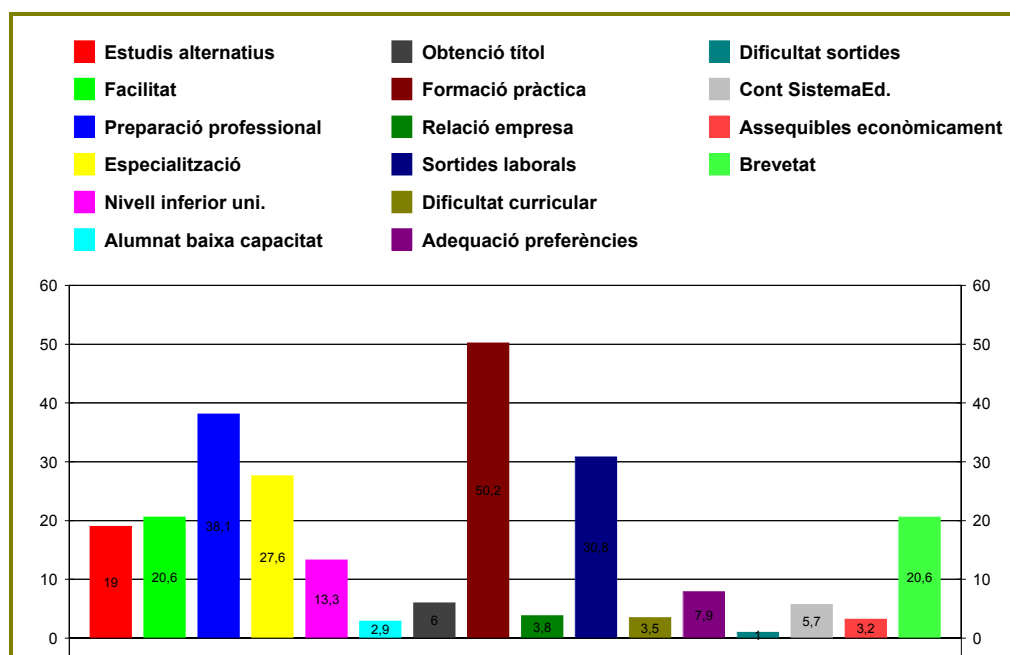
l'experiència en diferents activitats curriculars i tutorials que li ha de permetre descobrir les seves aptituds específiques i els seus interessos.

Gràfic 11

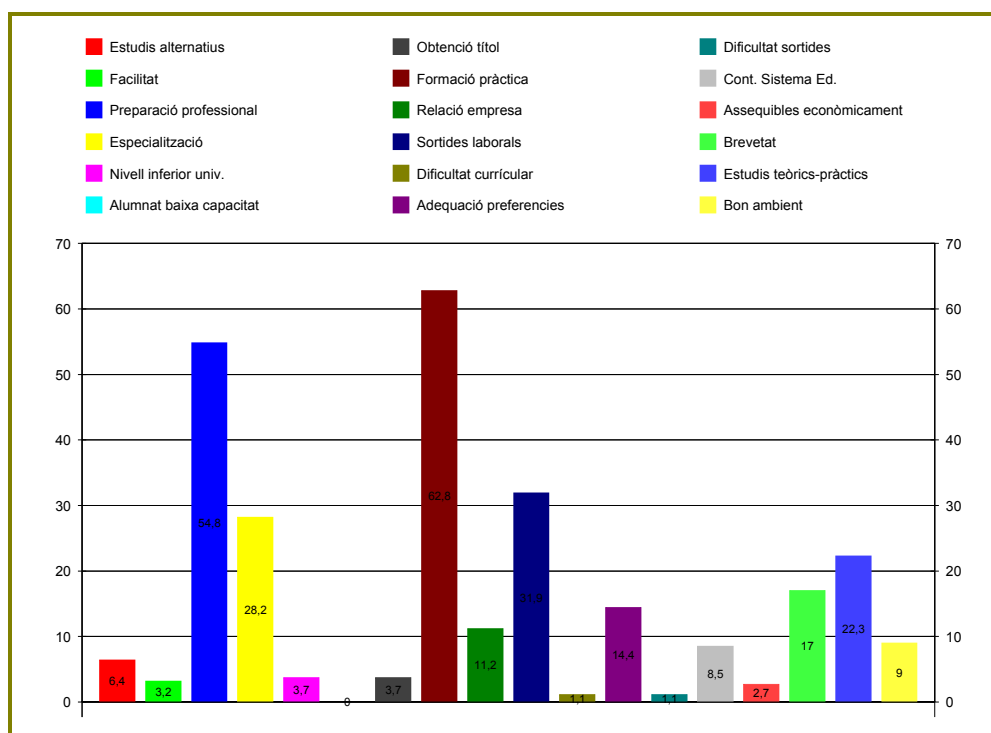
➤ **Les característiques dels Cicles Formatius: com es perceben els cicles formatius per part de l'alumnat de segon de batxillerat.**

L'alumnat de batxillerat quan se li demana quines són les característiques dels cicles formatius de grau superior destaca en primer lloc la formació pràctica, en segon lloc la preparació professional, en un terme mig les sortides laborals i l'especialització. Hi ha un 2'8 % que considera que aquests estudis van adreçats a l'alumnat amb baixa capacitat.

Gràfic 12

Segons l'alumnat de CFGS:

Gràfic 13

Destaca la coincidència en que un dels elements més importants és la formació pràctica, aquesta opció es contradiu lleugerament amb que exposa el professorat de cicles que parla de l'existència d'un equilibri de formació tan teòrica com pràctica. Podria ser que depengués de la referència dels estudis dels quals es parteix tant l'ESO com el Btx., tenen més component acadèmicista i teòric que pràctic. En aquesta estudi la variable de la facilitat queda totalment descartada i només té un percentatge d'un 3%.

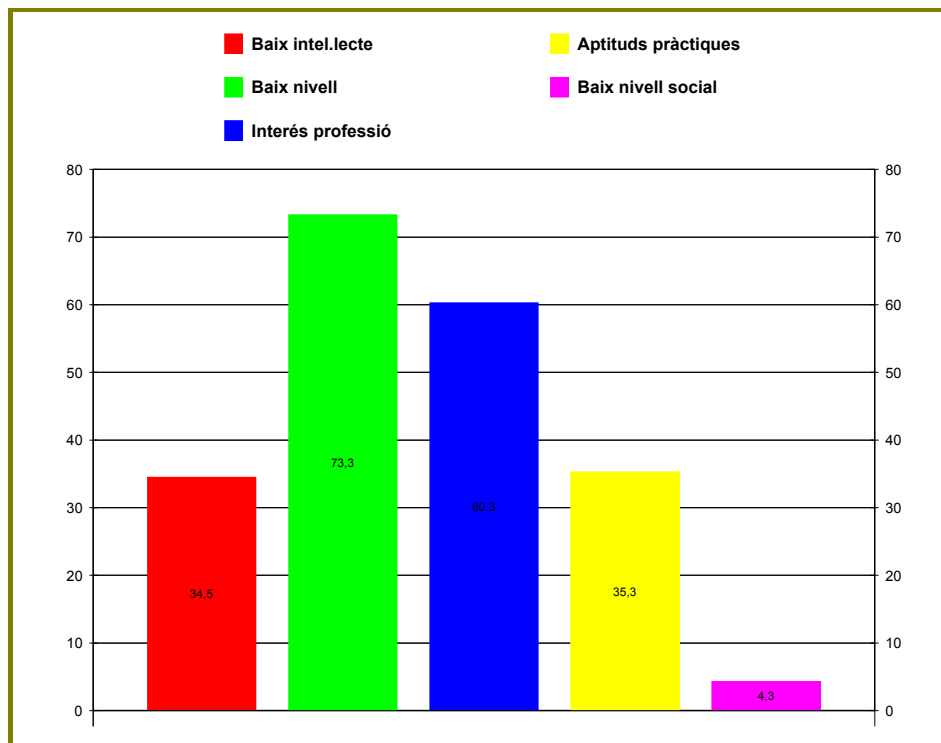
En general la preparació professional és l'element que defineix i caracteritza els cicles, s'obvia una vessant de formació més educativa i respecte als CFGM és presenten com una opció de més facilitat curricular.

L'alumnat que s'orienta cap als cicles formatius

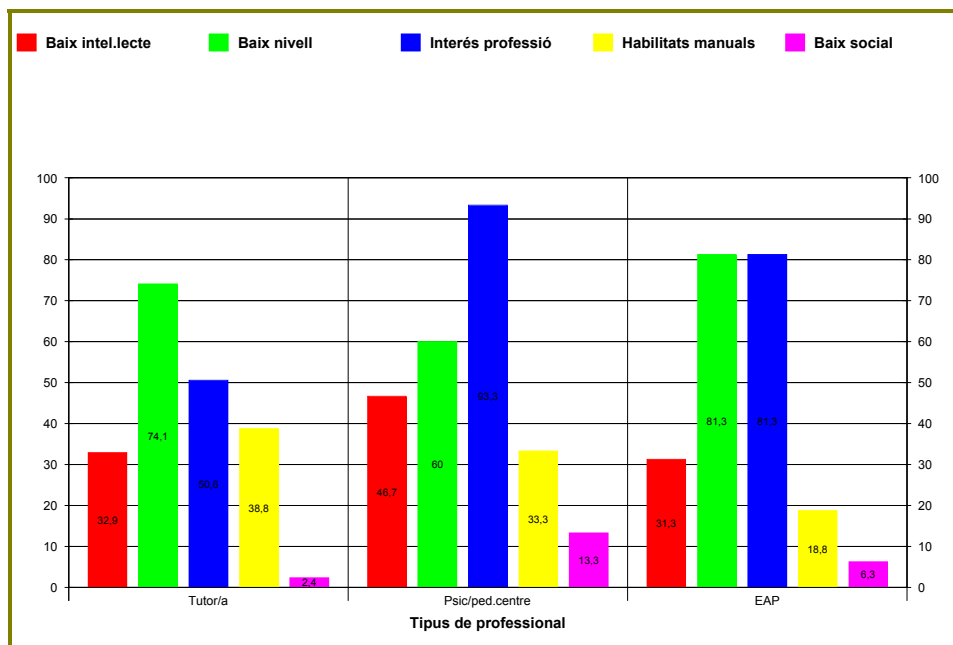
La segona fase d'anàlisi tracta de mostrar quin és el perfil d'alumnat que s'orienta cap als cicles formatius des de la perspectiva dels professionals de l'orientació i des de l'alumnat. Aquesta pregunta es va formular tant als professionals com als alumnes, des de dues vessants diferents. La qüestió adreçada al professorat demanava directament una breu descripció d'aquest alumnat; la dirigida a l'alumnat demanava que pensessin perquè un company o companya seu/va optava per aquests estudis o en el cas de l'alumnat de CF perquè hi havien optat.

- Quan es pregunta als diferents professionals quines **característiques més comunes** atribueixen a l'alumnat que habitualment s'orienta cap als cicles formatius després de l'ESO, les respostes donades apunten que les característiques bàsiques són un baix nivell d'aprenentatges 73%, un baix intel·lecte 34%, interès per la professió 60%, aptituds manuals i pràctiques 35% i un baix nivell social 4%. El baix nivell d'aprenentatges i d'intel·lecte podria haver estat representada per la mateixa variable, però s'ha considerat interessant diferenciar-ho donat que mostra que encara hi ha algunes respostes que parlen d'una baixa capacitat en un alumnat que ha obtingut l'acreditació de l'ESO. Aquestes dades mostren com una desigualtat acadèmica que implica el com s'ha après i

el com s'ha ensenyat, les opinions fan la percepció que es té de l'alumnat tendeixi a desplaçar-se cap una desigualtat natural que recau només en el propi subjecte. Excepte l'interès per la professió la visió que ens mostren les respostes és una identificació amb trets desfavorables, sempre la referència són aquells valors que predominen dintre del àmbit escolar: bones qualificacions, cognició, nivell social.

Gràfic 14

Gràfic 15

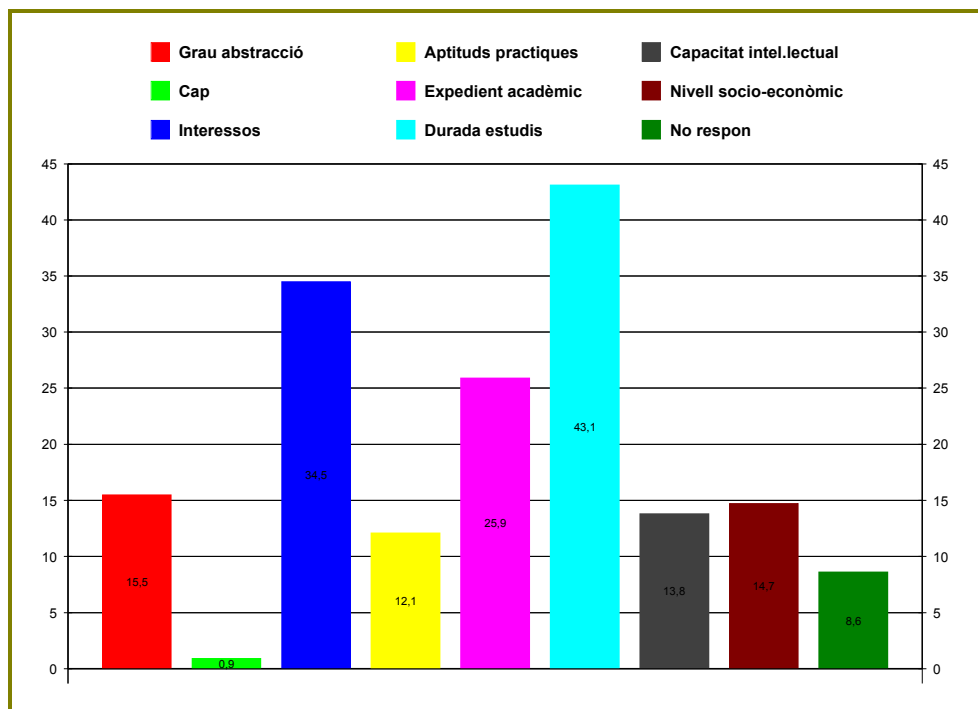
Les respostes dels diferents professionals: tutors/es professorat de psicologia i pedagogia i assessors/es, no impliquen diferències significatives en la descripció del perfil de l'alumnat que en finalitzar l'ESO va als CFGM excepte en que donen més importància als interessos personals que tenen cap una professió. Caldria afegir aquí les respostes que ha donat en les entrevistes els/les tutors/es dels CFGM sobre la

necessitat de fer un treball tutorial a l'alumnat dels primers cursos per que tornin a recuperar la confiança en les seves possibilitats i capacitats, ja que apunten que és un alumnat que té un baix autoconcepte de si mateix. Sobre quines haurien de ser les característiques de l'alumnat que va als cicles consideren que qualsevol alumne és vàlid i prioritzen que estiguin ben orientats sobre quins són els seus interessos.

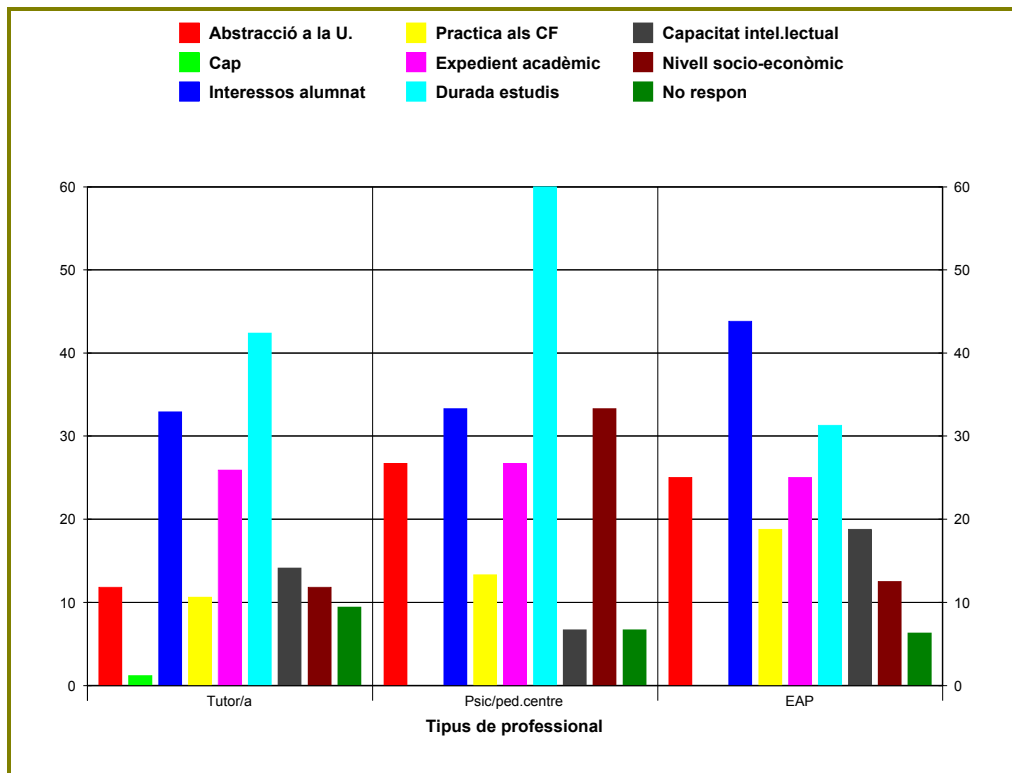
- Quan es pregunta que quines creuen que són les **diferències entre l'alumnat que accedeix a CFGS i a la Universitat**, les característiques bàsiques són en un 43% un element extern com que volen estudiar durant menys anys i en un 34 % els seus interessos professionals. Continuen algunes de les característiques que s'havien apuntat en els CFGM: hi ha més abstracció a la universitat, i ha alumnat que té més interessos pràctics, la capacitat intel·lectual també és un element diferenciador, el nivell socioeconòmic. Només aproximadament un 1% respon que no hi ha cap diferència.

El professorat dels Cicles Formatius comenta que són alumnes que tenen clars els seus interessos, i indiquen que alguns pensen que si van a la universitat fracassaran. També té a veure la situació econòmica de la família.

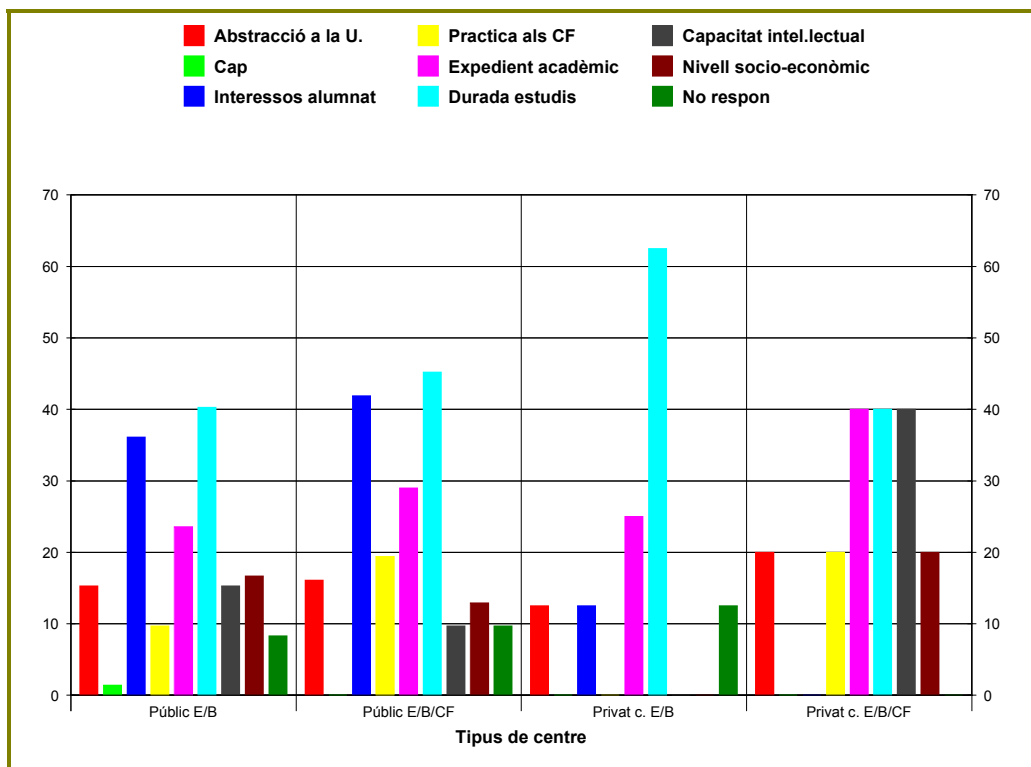
Anteriorment s'havien fet estudis (Secades, Castaño i Rivas) on es plantejava la construcció de perfils diferencials de les aptituds requerides pels estudis de batxillerat i de formació professional, destacant que en els estudiants de batxillerat sobresortien factors de comprensió verbal i càlcul numèric i els de formació professional de comprensió espacial i altres aptituds de tipus mecànic. Actualment aquesta divisió es considera massa extrema i cal parlar simplement de perfil mínim, això suposa que la persona ha de tenir certs nivells d'aptitud mínima per aconseguir èxit en determinada professió.

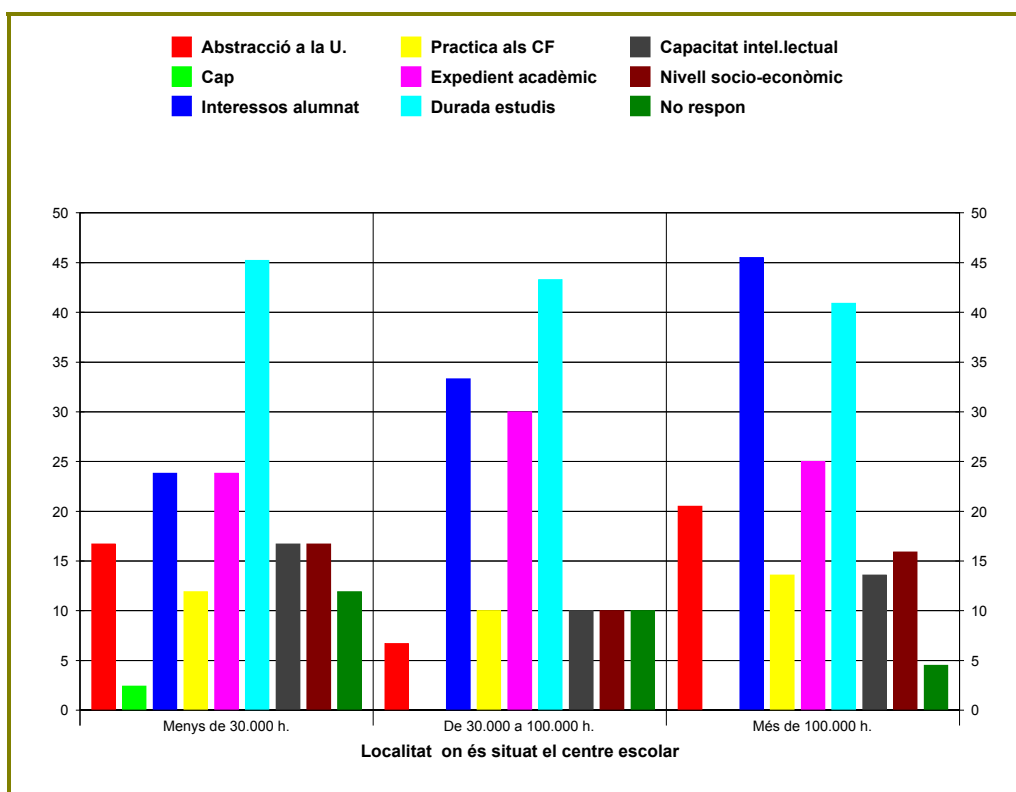
Gràfic 16

Gràfic 17

Gràfic 18

Gràfic 19

- Des de la visió de l'alumnat, les raons per les que un company/a seu/va opta pels cicles formatius de grau mitjà són:

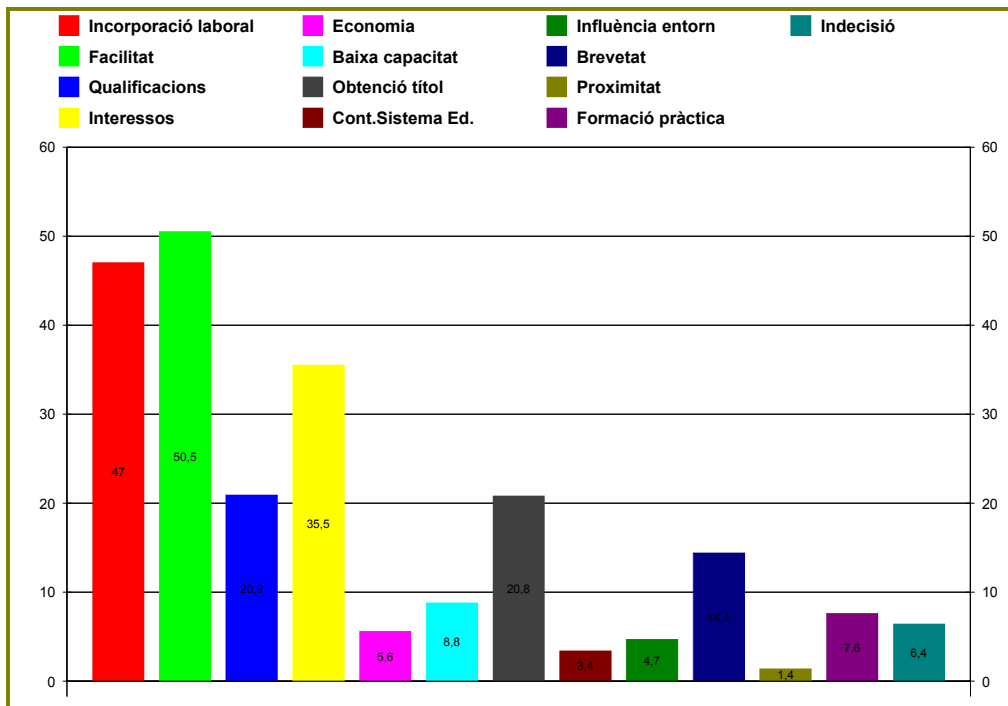
Segons l'alumnat d'ESO, en un 50% destaquen la facilitat d'aquests estudis i la incorporació laboral, aquest concepte de facilitat des de l'òptica de l'alumnat que està fent la secundària segurament ve donada pels comentaris habituals que han sentit i consideren que anar a un cicle és com ells/es diuen "no estudiar", "no fer res". També una categoria semblant estan les baixes qualificacions, o sigui aquells/es que han tingut més dificultat per obtenir unes qualificacions altes són els que hi van. Sembla per aquestes respostes que fins i tot es consideren els estudis de FP més fàcils que els d'ESO, es veu com una opció que mostra una por al fracàs o simplement una desmotivació per l'estudi.

Només un 35% consideren que s'opta per aquests estudis donat que hi ha unes preferències o interessos cap un ofici o professió.

També quan l'alumnat indica que vol una incorporació laboral ràpida hi ha respostes que indiquen uns interessos o necessitats econòmiques més que la pròpia formació: "volen treballar per guanyar diners". Aquestes respostes mostren la diferenciació entre el món més acadèmic que culmina amb la universitat i el món de la professionalització que es relaciona més directament amb el món del treball.

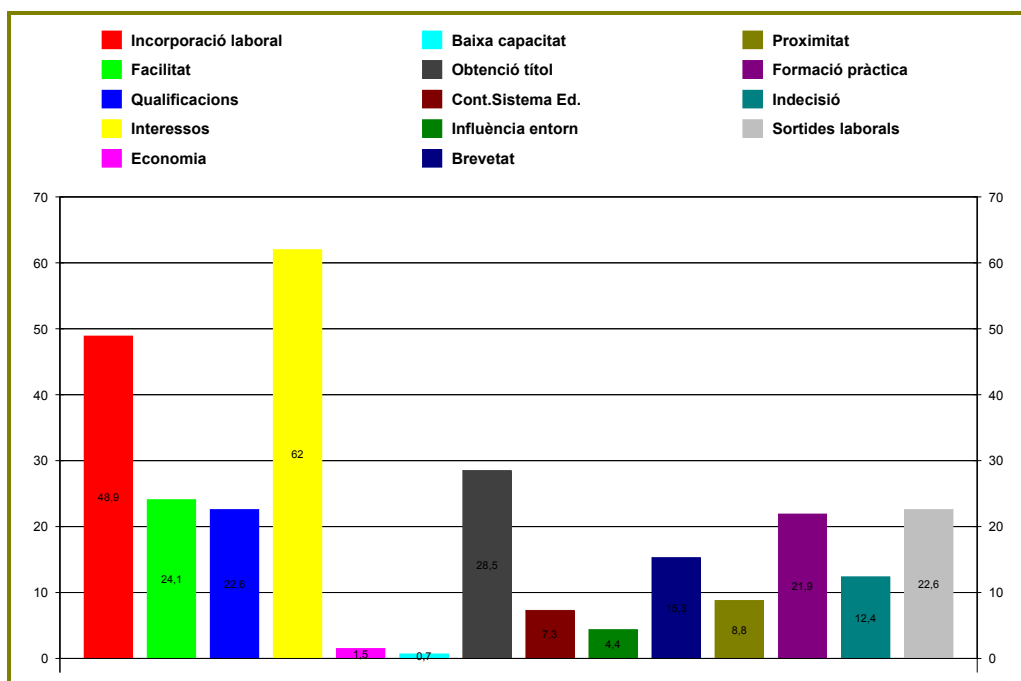
En menor grau les respostes apunten cap altres aspectes: indecisió, aconsellament dels pares o d'algun amic/ga, pensen amb la possibilitat de continuar els estudis, baixa economia.

A diferència de les respostes que donaven els diferents professionals ningú manifesta que trien aquesta opció perquè consideren que tenen aptituds més pràctiques o manipulatives.

Gràfic 20

- Les respostes de l'alumnat de CFGM determinen que van optar en un 62% tenint en compte els seus interessos i en un 50% per incorporar-se aviat al món del treball. Aquesta darrera característica coincideix amb la de l'alumnat d'ESO. Queden en segon terme i només els destaca una tercera part, aspectes com la facilitat, les baixes qualificacions, l'obtenció d'un títol, la formació pràctica i la seguretat d'una sortida laboral. Pràcticament desestimen altres aspectes que s'havia apuntat en altres gràfics com la baixa capacitat cognitiva i el factor de tenir una baixa economia familiar. Els factors d'interessos i expectatives personals són els que consideren com a factors que condicionen més la decisió. Cal recordar que la desitjabilitat ocupacional conte unes expectatives de tenir èxit social, per tant és un factor important en un alumnat que segurament té un baix autoconcepte de les seves possibilitats i capacitats.

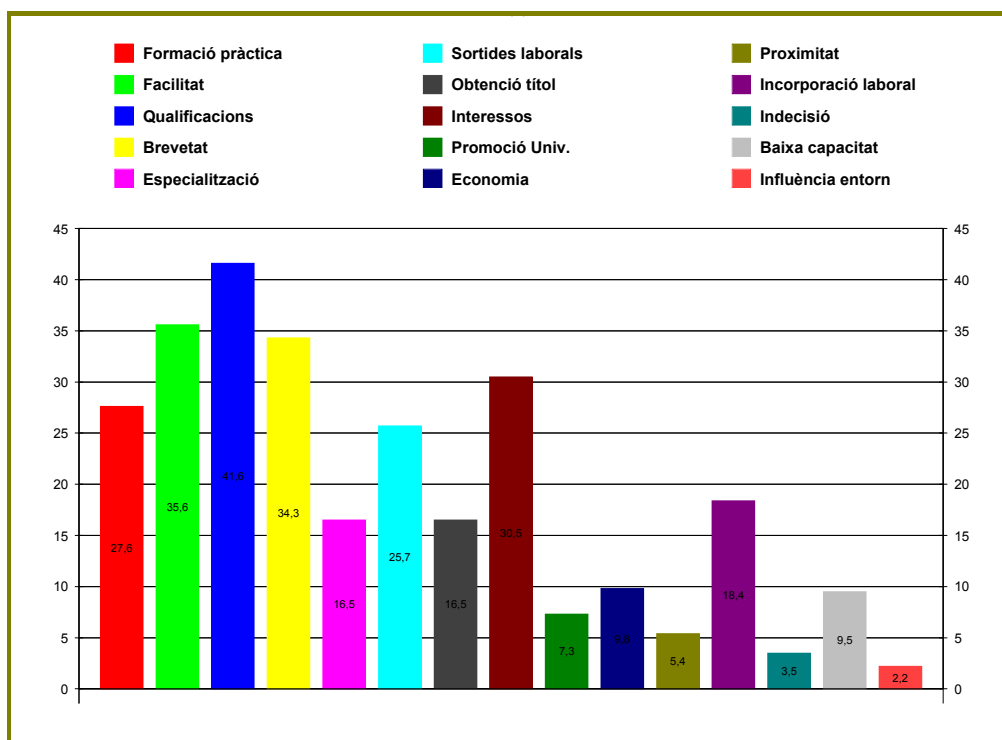

Gràfic 21

- Les respostes que dona **l'alumnat de batxillerat** mostren que en un 42% creuen que l'opció la prenen aquells/es companys/es que han obtingut una baixa qualificació durant els estudis de batxillerat o no han aprovat la selectivitat, o sigui que torna a aparèixer com a determinant un baix nivell d'aprenentatge, prenent com a referència les qualificacions finals . Des de l'àmbit dels estudiants de batxillerat hi ha coincidència amb la percepció que tenen els professionals que participen en el procés d'orientació. Continua però, encara que en menor grau, el creure que existeix una correspondència entre capacitat intel·lectual i rendiment escolar, un 10% encara utilitzen el terme baixa capacitat intel·lectual. És un tema que històricament ha estat debatut; Ja des de la dècada dels 60 diferents investigacions realitzades per Super, Garcia Yagüe i Palomino (1962, 1968,1970,1977) apuntaven que la correlació entre test d'intel·ligència i l' èxit a la secundària està entorn un 0,56 i la capacitat per preveure l'èxit universitari encara és menor. La resta de factors d' èxit s'ha d'atribuir a altres factors que no depenen del factor intel·ligència.

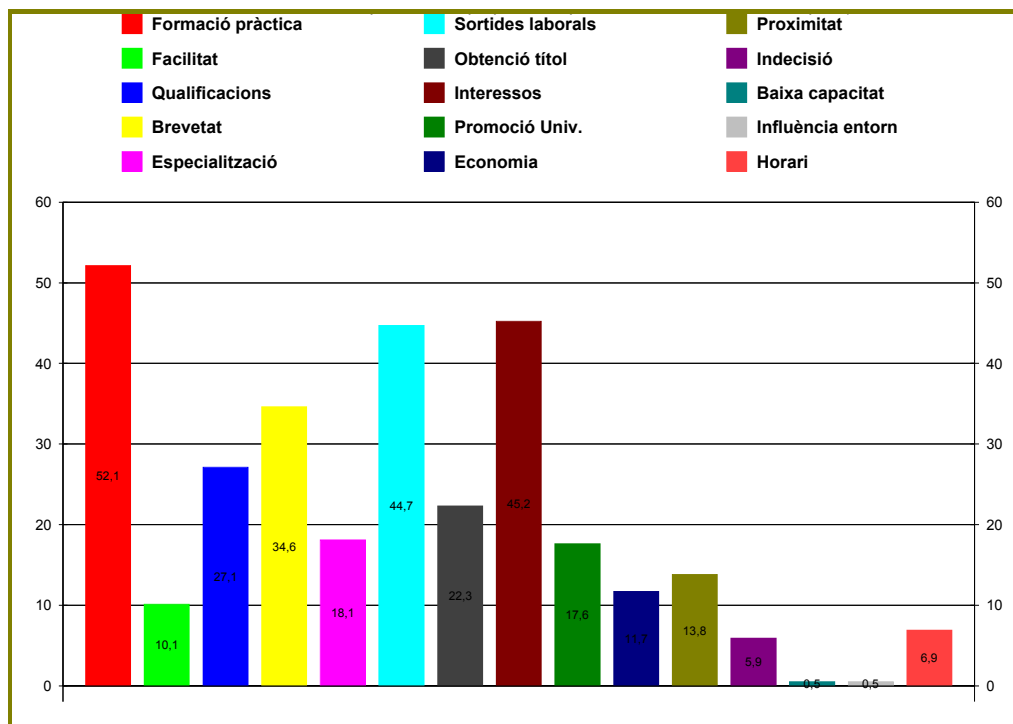
Queden en un segon terme , donat que són raons aportades per aproximadament una tercera part de l'alumnat: la facilitat, la durada més breu dels estudis i els interessos personals. No són elements significatius la indecisió, la proximitat del centre i la influència familiar, els primers segurament perquè són situacions més individuals que no es poden generalitzar.

➤ **Segons l'alumnat de batxillerat:**

Gràfic 22

➤ Segons l'alumnat de CFGS

Gràfic 23

No coincideixen les respostes de l'alumnat de batxillerat amb la visió que té l'alumnat dels CFGS ja que exposa que la seva opció l'han pres per la formació pràctica d'aquests estudis, ho diuen un 50% , segurament després d'uns estudis més aviat teòrics com el batxillerat, el descobriment de les possibilitats d'aplicació pràctica fa que aquesta característica destaquí més que les altres. També són importants l'existència de sortides laborals, els seus interessos i la durada dels estudis. Només una tercera part diu que ha optat per una baixa qualificació.

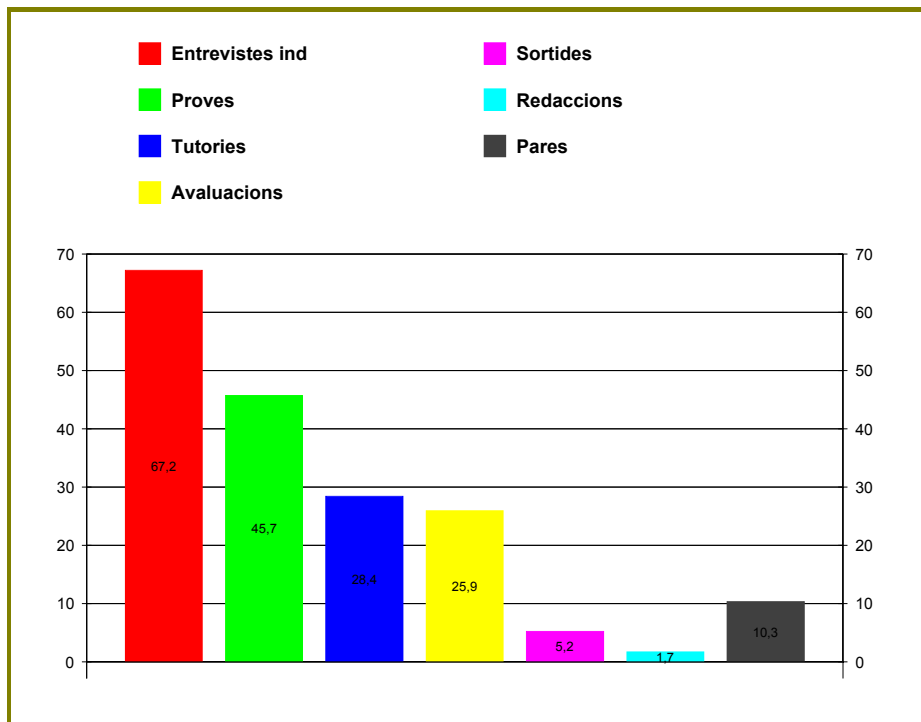
En les respostes que dona l'alumnat hi ha el condicionant personal dels interessos o sigui les tendències cap a activitats professionals que consideren que els hi poden produir satisfaccions i els altres ja tenen més a veure amb l'estructura i organització dels estudis.

La intervenció en l'orientació

En una tercera fase d'anàlisi, les dades obtingudes informen sobre alguna de les activitats que es realitzen en el procés d'orientació, sobretot les que es refereixen a la detecció d'algunes de les condicions que afavoreixen el poder conèixer més a l'alumnat. Fins ara s'han revisat alguns dels aspectes que condicionen la presa de decisions de l'alumnat respecte al seu futur acadèmic i professional. A part del coneixement sobre les seves capacitats interessos i valors, un segon factor és el coneixement del món educatiu i laboral amb el que s'enfronta quan ha de prendre les decisions i que interactua amb ell mateix. Per tant fins ara s'ha comentat el coneixement i la informació que té sobre els cicles formatius, alguns dels trets personals que en el cas dels alumnes que van a cicles formatius generalment poden ocasionar-li un baix autoconcepte i disminueix la capacitat de planificació i previsió. Tenint en compte els factors que condicionen que l'alumnat sigui capaç de prendre decisions del seu futur pròxim es desprèn la importància de les actuacions i relacions que s'estableixen des de el currículum i la tutoria, apart de la importància que poden tenir els missatges que se li donen o el grau d'atenció que se li proporciona per el seu autoconcepte també és important treballar des de les diferents àrees. És important que tant

els professorat com els orientadors /es treballin junts per aconseguir un major coneixement de l'alumnat per a poder ajudar-los a decidir en relació al seu futur. Per ajudar-lo es necessita recollir informació sobre l'alumne, informació de diferents tipus i per a la que pot utilitzar diferents procediments. Com fa aquestes aproximacions'

- Amb la finalitat de mostrar com els professionals buscaven diferents intervencions per poder ajudar a l'alumne en les seves decisions, es va preguntar com detectaven els **interessos, aptituds i preferències** professionals de l'alumnat. Els resultats indiquen que consideren que el procediment que més utilitzen són les entrevistes individuals en un 67%, i en segon lloc proves estandarditzades. Hi ha pocs procediments que tenen relació amb les àrees curriculars, només un 1,7% considera que és un bon procediment les redaccions i en un 5,2% les sortides.

Gràfic 24

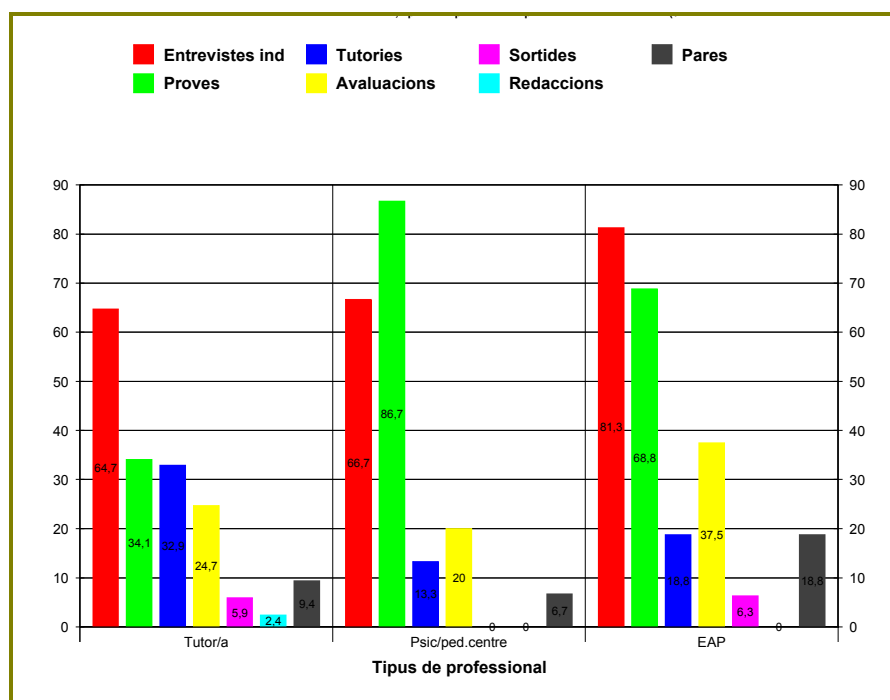
La afirmació de que la detecció es fa sobretot amb les entrevistes individuals, indicar més una desitjabilitat educativa que una realitat constant dintre dels procés d'orientació. Si que l'entrevista és adequat per conèixer en quina trajectòria académico professional es pot trobar més a gust en relació a les dades personals que doni, però en la realitat, si tenim en compte el temps real del que disposen els professionals per fer entrevistes individuals, és obvi que difícilment es podran realitzar.

Respecte a la segona variable les proves estandarditzades, és un del procediments més habituals ja que s'ha demostrat que la mesura dels interessos professionals mitjançant inventaris és més estable que quan l'alumnat respon a partir de preguntes directes (Castaño, 1983), sobretot en l'etapa de l'adolescència. És important tenir en compte que la utilització de qüestionaris o inventaris d'interessos ha de tenir com a finalitat que l'alumnat pugui descriure millor els seus interessos i comparar-los amb els de determinats grups vocacionals, evitant donar una estimació puntual i determinista..

En el gràfic núm. 25 de la pàgina següent, s'observa que els professionals que utilitzen aquests tipus de proves és el professorat de psicologia i pedagogia en un 86%, seguits en menor grau pels assessors/es de l' EAP. Els EAP utilitzen més les entrevistes individuals. Cal tenir en compte que tal com indicaven aquests professionals actualment la majoria per la

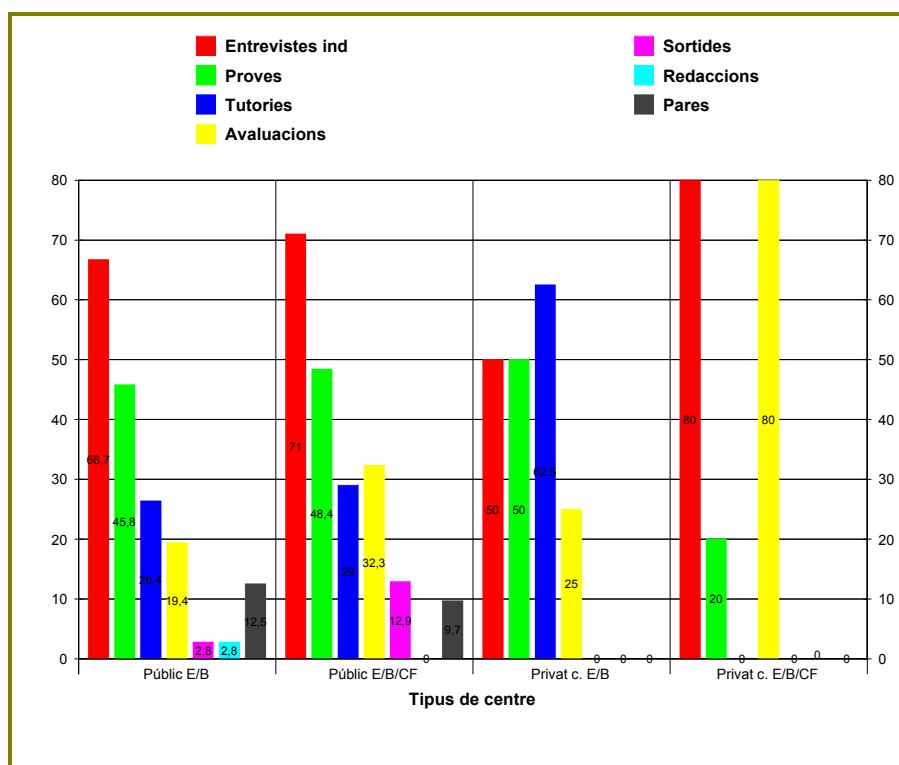
ratio de població a la que atenen i les diferents necessitats, no intervenen en l'orientació general sinó que ho fan solament a l'alumnat amb necessitats educatives especials.

Segons el tipus de professional

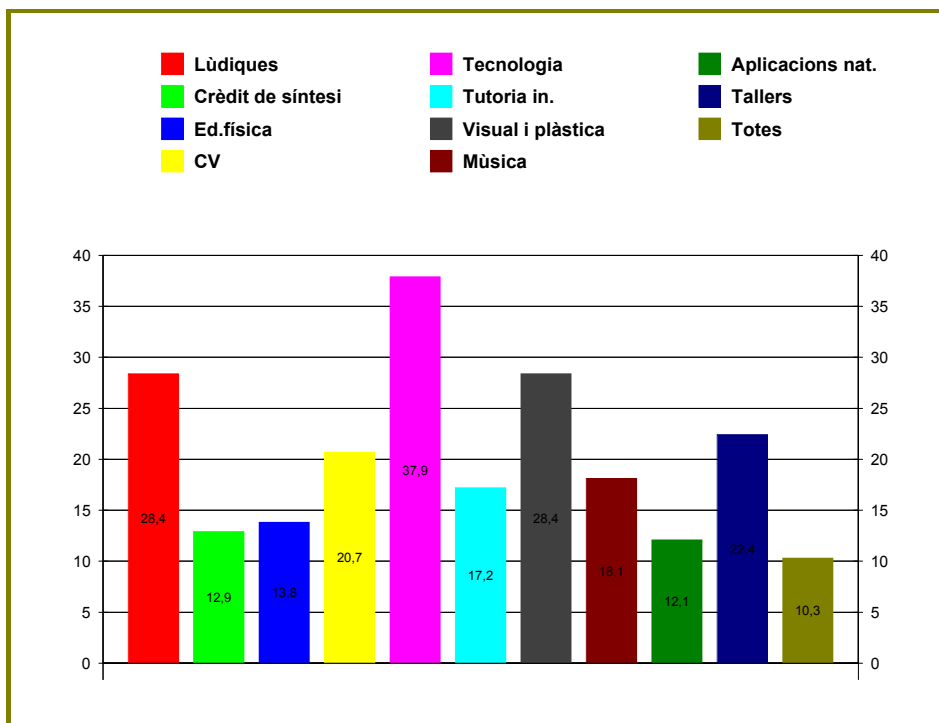
Gràfic 25

Segons el tipus de centre

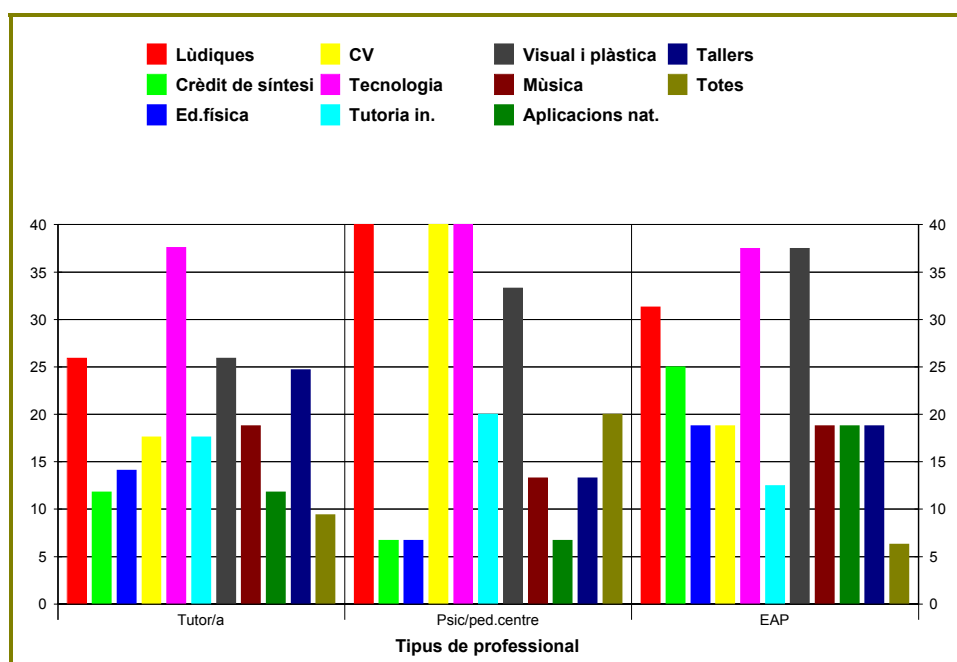
Gràfic 26

- Quan es pregunta si consideraven que hi havia algunes activitats o matèries curriculars que ajuden a conèixer les aptituds menys intel·lectuals. La majoria opten per considerar que tecnologia, visual i plàstica, activitats lúdiques i tallers i crèdits variables són les més adequades, només un 10'3 indica que totes.

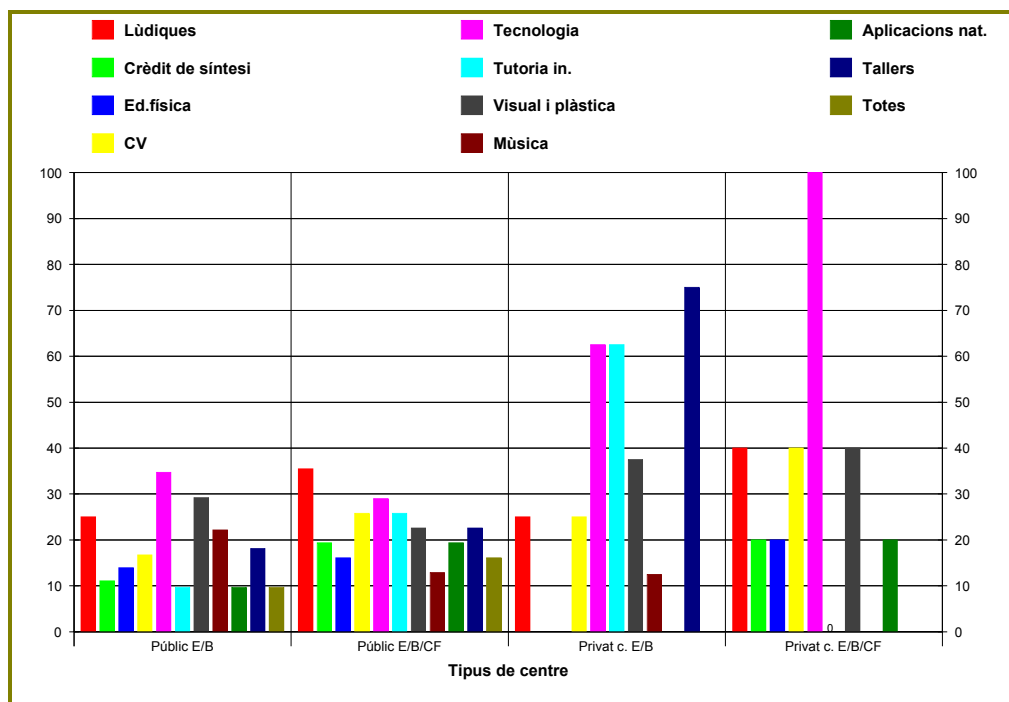
Gràfic 27

Segons els diferents tipus de professionals

Gràfic 28

Segons els diferents tipus de centre

Gràfic 29

Quan s'ha demanat al professorat dels Cicles Formatius, com creuen que es podria establir més relació amb els estudis de formació professional a partir de les activitats del currículum de l'ESO, comenten que caldria que les matèries de tecnologia tinguessin més crèdits, ampliar l'oferta de crèdits variables i relacionar-los amb les especialitats dels cicles i augmentar les matèries optatives de caire més procedimental

- Una de les darreres preguntes era que responguessin sobre la importància que consideraven que tenien **les qualificacions escolars en la presa de decisions** per una opció o una altra. Les respostes, tal com mostra el gràfic núm. 30 de la pàgina següent va ser que eren determinants.

En algunes respostes, hi havia un cert element de reflexió i incloïen amb la resposta l'opinió de que ho sentien com poc adequat :

“són determinants, però no hauria de ser així”

De fet són una de les condicions dintre del procés d'orientació, que s'utilitzen d'una manera massa exclusivista. Obvien la importància que tenen altres condicions davant la presa de decisions que ha de fer l'alumnat cap altres estudis i l'elecció es redueix a decidir a partir de la qualificació.

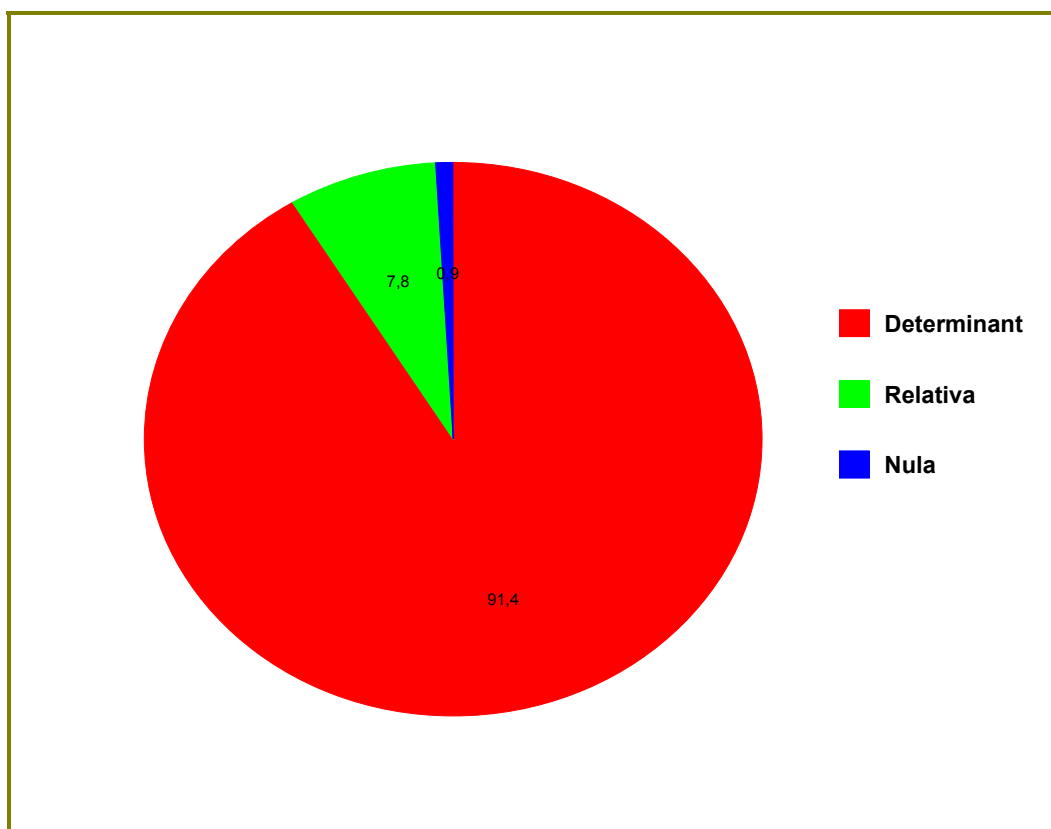
Aquesta apreciació, deixa entreveure que és prioritza un condicionant acadèmic com són les qualificacions escolars per sobre dels altres i no és té en compte que el procediment de selecció a partir de les qualificacions està excessivament carregat de factors acadèmics i socials que de vegades no afavoreixen el coneixement global de l'alumne .

En la valoració del rendiment acadèmic, conflueixen diferents factors que en major o menor grau es tenen en compte, però la majoria de vegades influeixen més com apreciacions subjectives. És valora la pròpia capacitat per adquirir determinat nivell de coneixements, la motivació que es va reforçant per l'experiència del èxit aconseguit, la capacitat d'adaptació de l'estudiant a l'entorn acadèmic i l'ambient familiar.

De fet és molt difícil donar una definició i un significat precís del que suposa una nota, en referència a les competències que ha assolit l'alumne en una àrea determinada. És probable que diferents professors/es no coincideixen en posar la mateixa qualificació a un determinat alumne dintre del procés d'avaluació d'una mateixa assignatura.

El significat de l'aplicació pràctica de les qualificacions i les conseqüències d'aquestes en la promoció i selecció de l'alumnat és coneguda per tothom. L'alumne sap quina actitud tindran, davant una determinada qualificació, els seus pares, els seus professors/es i els seus companys/es. Segurament la qualificació servirà més per obtenir una aprovació o rebuig de l'entorn que per informar de que precisa ajuda en el seu procés d'ensenyament i aprenentatge.

En les qualificacions no es troben els elements que ajuden a millorar. Cal tenir la finalitat de l'avaluació molt clara, ja que sinó aquesta pot reduir-se a una comunicació social.

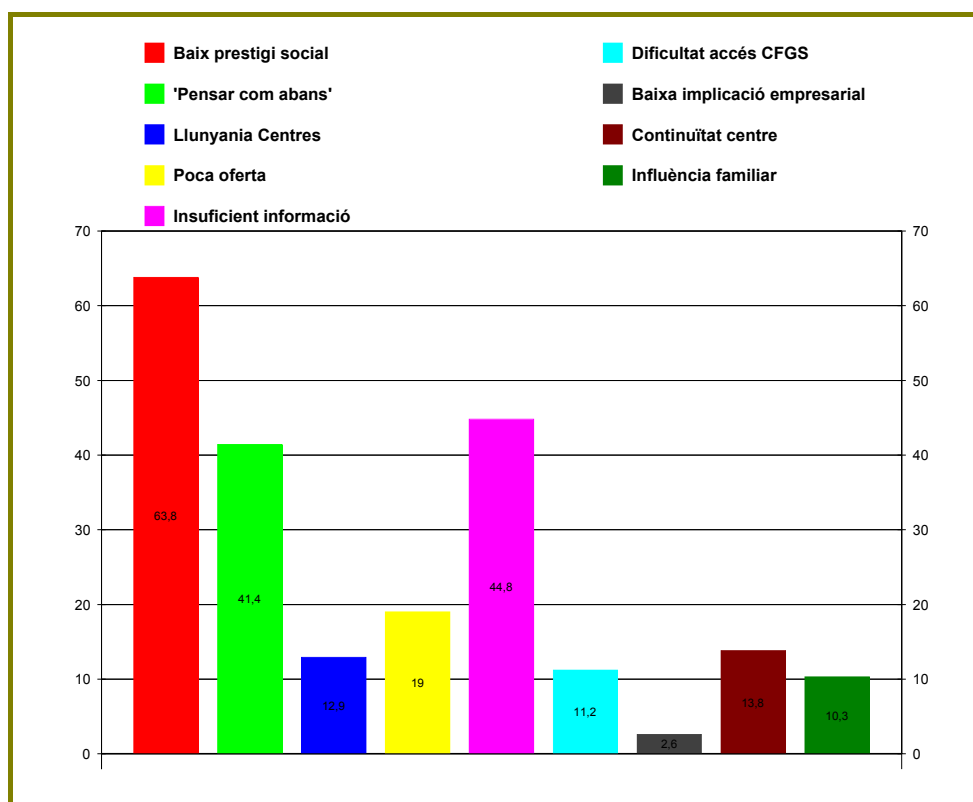

Gràfic 30

Quan un alumne ha d'elegir uns estudis, els seus desitjos i aspiracions no han d'estar només condicionats per una qualificació sinó que s'ha de fer una anàlisi de les seves aptituds, interessos i preferències. Cal tenir en compte tots els diferents elements que poden condicionar la decisió. És important tenir-los en compte, identificar la seva importància i evitar que sigui només un únic element el que justifiqui l'elecció.

Ha de ser un dels punts de reflexió el fet de pensar que el rendiment escolar i la imatge que es té sobre les capacitats intel·lectuals de l'alumnat són els factors que majoritàriament condicionen l'orientació de l'alumnat al final de la secundària.

- I finalment quan s'ha preguntat als diferents professionals sobre perquè creuen que fins a l'actualitat ha hagut una baixa quantitat d'alumnat que ha optat pels cicles formatius exposen que es deu al:

Gràfic 30

S'observa que la variable principal és de creença i pensament social, el segon del qual s'ha utilitzat el terme "pensar com abans" donat que ha estat el més utilitzat pels professionals, fins i tot s'intuïa com una primera reflexió sobre el tema quan responien "continuem pensant com abans".

Els indicadors sociofamiliars no queden directament reflectits i dintre d'aquests s'anomenen els econòmics, sobretot en aquells centres que pertanyen a població de menor nombre d'habitants, donat que els hi comporta el fet d'estudiar lluny de la família una despesa econòmica. També són importants la duració dels estudis i les perspectives laborals de la professió.

Aquest darrer gràfic tanca la relació que s'ha establert en aquest treball entre les idees inicials que s'han exposat i la realitat empírica que s'ha presentat. Tenint com a referència el marc conceptual i històric presentat en als capítols inicials i les dades recollides, és important donar pas a una sèrie de reflexions entorn aquest tema.

Capítol 6. Reflexions entorn els resultats

Després d'analitzar i descriure les dades obtingudes, que han estat de gran utilitat donat que han facilitat informacions provinents de la realitat, s'apunten una sèrie de reflexions i comentaris entorn als resultats i camps d'estudi que han anat sorgint i que tenen com a referència els plantejaments i les expectatives inicials, l'observació del grau en que aquestes han quedat reflectides i algunes possibles propostes.

Es presenten a continuació alguns dels continguts temàtics que poden considerar-se més interessants que han sorgit entorn a alguns dels resultats del treball i que poden ajudar a millorar les intervencions dintre del camp de l'orientació.

En el capítol segon s'enunciaven els objectius d'aquest treball que giraven al voltant de dos eixos:

- Les representacions i creences que es tenen sobre la Formació professional en el món acadèmic.
- La implicació que tenen aquestes representacions en el procés d'orientació i en les decisions que es prenen respecte al futur acadèmic de l'alumnat.

La idea inicial era veure quina és la representació que tenen el professorat. Partint de la consideració de que les representacions són elaboracions cognitives de situacions presents, susceptibles d'evolucionar quan reben més informació ja que poden reinterpretar-la d'acord amb la nova realitat.

La hipòtesi de treball era considerar que encara perduren les representacions anteriors sobre la Formació Professional, encara que cognitivament no estiguin justificades pel canvi normatiu del sistema educatiu i pel coneixement que es té de les necessitats del món laboral.

Els resultats mostren que tant els professionals com l'alumnat expliciten una representació de la formació professional lligada a l'empremta de fracàs que la història social i acadèmica ha anat dissenyant.

Són uns estudis als que se'ls atorga una valoració mitja, però continuen sent considerats com una segona opció després del batxillerat o de la universitat.

Les creences i transmissió cultural que es proporciona mitjançant el procés d'orientació continuen aportant la idea de que la formació per a la professió va dirigida a una part de l'alumnat que es caracteritza per tenir menys èxit acadèmic, a la vegada que és situa com a una opció fàcil i manipulativa.

El canvi realitzat amb la LOGSE de que l'accés a la formació professional o al batxillerat es fa des de el mateix punt de partida - l'acreditació de l'ESO-, no ha estat encara assumit per la cultura escolar.

Sorgeix d'aquesta realitat la constatació de que si no augmenta informació i el coneixement sobre la formació professional, és difícil que canviïn les actituds, i continuaran les atribucions i creences anteriors.

A continuació es desenvolupen algunes d'aquestes reflexions.

La cultura educativa

La cultura educativa actual continua atribuint una qualificació desfavorable a la formació professional. La presenta al costat d'una imatge de fracàs escolar que està molt arrelada i que com s'ha vist no es pot modificar canviant només el sistema educatiu a partir de les normatives.

La igualació de les condicions d'entrada cap al batxillerat o cap a la formació professional no han suposat una igualació en la valoració socioeducativa de les dues vies. És més quan s'augmenta la informació sobre els Cicles Formatius en alguns instituts, el professorat sempre considera que no és bo que molts alumnes facin formació professional, sempre diuen que és millor que provin de fer batxillerat, després si fracassen sempre poden anar als cicles.

Al llarg dels anys s'ha anat creant una via paral·lela al batxillerat de menys exigència acadèmica, una possibilitat de continuar els estudis amb menys costos d'opció o risc davant el possible fracàs i que ha estat mostrada com un àmbit d'exclusió. Des de el món acadèmic que sempre ha estat difícil trobar una bona entesa amb els diferents ritmes d'aprenentatge que té l'alumnat i aquesta via acadèmica durant els anys 70 va donar la confirmació de que hi ha alumnes que el seu lloc de formació ha de ser més manual i pràctica que general i bàsica.

Segurament com diu Gimeno „Les experiències subjectives i socials que suposen les transicions en educació es deuen a l'especial construcció del sistema educatiu en el procés històric del seu desenvolupament". Aquestes experiències lliguen amb el concepte de selecció i d'èxit que tenen els centres.

I com afirmava Bourdieu si l'inconscient és l'oblit de la història, cal que des de els professionals de l'orientació es recordi quines han estat les experiències passades que han anat donant forma als sistemes de valors, idees i pràctiques que s'ha anat originant sobre la Formació Professional.

No és fàcil proposar un canvi. El canvi és una successió d'etapes en la que intervenen sentiments favorables o desfavorables, aspectes cognitius que tenen a veure amb judicis, coneixements creences i aspectes connatius o sigui que cal informar-se, elaborar i entendre la informació, acceptar-la i posar-la en pràctica sempre en una clara dependència de la confiança que proporcioni la font d'informació. El millor canvi es poder modificar la cultura, però sempre suposa una evolució, un procés.

El paper de la informació

La informació possibilita d'entrada l'atenció cap l'objecte en qüestió, és un primer pas per augmentar i confrontar posteriorment els coneixements sobre el tema.

Hi ha en els resultats una coincidència en la demanada i reconeixement de que s'està poc informats sobre la Formació Professional. Actualment les informacions sobre aquests estudis els darrers anys han anat en augment sobretot per part del Departament d'Ensenyament en els fulletons informatius i la pàgina web dels cicles. Però per accedir-hi es necessita que es creï un espai d'elaboració d'aquesta informació. Cal millora la informació-formació dels professionals i de l'alumnat.

La quantitat d'informació de la qual es pot disposar és de fet un capital al qual s'ha d'accedir i organitzar, sobretot s'ha de sistematitzar, és important el temps de gestió i apropiació de la informació. Com s'ha mostrar a partir de les enquestes els centres utilitzen sobretot la informació que se'ls adreça d'una forma directa i hi ha poca elaboració de material propi.

El fet de no accedir o tenir la informació és un dels factors que condiciona la inadequació de les representacions assenyalades, tant a nivell dels professionals com de l'alumnat, ja que

és van formant unes imatges dels cicles a partir d'experiències informals, en la interacció dels contextos ordinaris o sigui a partir de situacions que no estan ni dissenyades ni organitzades per facilitar l'adquisició d'un coneixement complex d'una manera organitzada. Per tant és important tenir present que la informació ha d'anar sobretot dirigida a canviar alguna de les representacions que es tenen, que per facilitar-lo cal temps i pràctica i que en concret per a l'alumnat és important que aquesta adquisició es realitzi dintre del context de l'activitat curricular.

No és només des de els centres d'ESO i batxillerat que es considera que cal augmentar la quantitat i qualitat de la informació sinó que també en les entrevistes que s'han realitzat al professorat dels cicles formatius, aquests consideren que cal més informació dintre del món educatiu, dirigida a l'entorn social i sobretot a l'entorn productiu. Les mateixes empreses tenen poca informació sobre la qualitat d'aquests estudis

La dicotomia pràctica - teoria

Sobre la teoria i la pràctica Quan és demana al professionals quin són els elements diferenciadors entre els estudis de CFGM i CFGS respecte al batxillerat i a la universitat, aflora la distinció: estudis teòrics – estudis pràctics, aptituds mentals – aptituds manuals.

Segurament aquestes distincions fa retornar a una de les aspiracions de pedagogs com Dewey i Freinet que no ha acabat de tenir èxit. Sobretot perquè és difícil troba l'equilibri teoria-pràctica en el desenvolupament del currículum i també perquè aquesta no és una divisió purament educativa sinó que està lligada a qüestions més sociològiques.

Aquesta clara diferenciació entre estudis teòrics i estudis pràctics, entre alumnat que té **“aptituds pràctiques i aptituds acadèmiques”**, es remunta a representacions de pensaments anteriors quan es dividien les classes socials en erudites i els treballadores. Les erudites, les acadèmiques eren les que es treballaven en els centres escolars i en conseqüència els centres educatius sempre s'han situat més favorablement al costat del treball intel·lectual, predominen els aspectes cognitius i obvien en els estudis “superiors”, el treball manual o donant-li un paper accessori. Encara que la realitat mostra, tal com indica Enguita (1990) que les tasques escolars no són tant “intel·lectuals com es diu ja que la rutina diària porta de vegades a realitzar activitats amb poca reflexió i sense aprofundir en els continguts sinó que més aviat és limiten a que l'alumnat faci una execució de tasques.

Si per aprendre s'entén construcció del coneixement, cal que l'alumne tingui un paper actiu en tots els nivells, que faci activitats, tasques resolgui problemes, visqui experiències. L'alumnat ha d'explorar, investigar, raonar i aplicar.

És difícil acceptar parlar només de classes teòriques, sobretot a l'ESO. Segurament s'haurien d'introduir més aplicacions pràctiques i tècniques en les activitats a l'aula, seria una manera de millorar el coneixement científic i tècnic del món que ens envolta.

Però com s'ha indicat abans, l'escola sempre s'ha situat al costat del treball més cognitiu, i en general implícitament ha desqualificat el treball més manual ja que era el que realitzaven les classes socials més baixes que no tenien accés als estudis. Aquesta diferenciació considerada aïlladament i situant-la en la època actual, presenta un camp perillós que pot tendir a construir divisions de les capacitats humanes en el món de l'escola

Algunes investigacions sobre aquesta divisió realitzades ja fa uns anys amb alumnat suec entre set i setze anys, es varem arribar a conclusions com que les aptituds pràctiques i aptituds acadèmiques estan positivament relacionades i que la major amplitud d'aptituds està present en l'alumnat que presenta una alta capacitat general. Aquesta investigació indicava que una de les raons per les quals es parla d'intel·ligència teòrica o aptituds intel·lectuals és més habitual perquè aquesta és més fàcil d'identificar. L'aptitud pràctica és més complexa i madura més tard.

Les dades de l'estudi revelaven que un 50% de la població als 11 anys no eren ni pràctics ni teòrics, un 25% és mostraven més teòrics i un 25% més pràctics.

De fet la finalitat d'aquesta investigació sueca era donar resposta al problema sobre a quina edat s'havien de separar els alumnes "no intel·lectuals" dels seus companys. El professorat demanava separar-los com més aviat millor ja que consideraven que així els dos grups en sortirien beneficiats. S'intentava fer unes agrupacions per aptituds i rendiment escolar.

Les conclusions indicaven que els alumnes brillants mostraven un millor rendiment en edats tempranes en el sistema selectiu però que als 15 anys no eren tant paleses aquestes diferències. Mentre que els que mostraven menys aptituds rendien millor al llarg de tot el sistema globalitzat. Significava que en el moment que hi havia selectivitat perdien l'alumnat que necessita més suport en el seu procés d'aprenentatge.

El alumnes canvien al llarg de l'adolescència, això significa una variació no només de rendiments i interessos sinó també un canvi a tots els nivells, hi ha aptituds que sorgeixen molt tardanament i a la inversa. Suggestir que els joves poden ser convençuts en l'elecció d'una carrera abans dels 15 anys és pràcticament una il·lusió. Tota selecció que es fa abans d'aquesta edat segurament està més relacionada amb factors socioambientals que educatius i concretament amb aptituds poc desenvolupades.

L'escola selectiva segons Bourdieu (1997, p.102), simplement vol dir separar el més abans possible als que són capaços d'aprendre dels llibres dels que no, i aquesta selecció provoca un "desperdici" de talents. Segons ell la societat educativa no necessita una escola selectiva sinó una escola optativa. Un tipus de centre en que es permeti a l'alumnat una elecció esglaiada d'assignatures optatives i que puguin enfocar gradualment els seus estudis en la direcció en que se senten impulsats per les seves aptituds i interessos.

Se ha de evitar sobretot el fet d'afavorir aquesta diferenciació, ja que crea i reforça alguns estereotips, sobre la diferenciació de gènere i de classes socials.

Alguns dels principis que van ser elaborats a finals de 1988 per una comissió d'intel·lectuals francesos a petició del ministeri d'educació per revisar els continguts de l'ensenyament poden ser vàlids en l'actualitat per ajudar-nos a reflexionar sobre algunes de les idees que s'han després de les respostes a les enquestes que s'han passat.

Bourdieu (1997) comentava per millora l'ensenyament que:

"Todo deberá ser puesto en acción para reducir, siempre que sea posible y deseable, la oposición entre lo teórico y lo técnico; entre lo formal y lo concreto, entre lo puro y lo aplicado y para reintegrar la técnica en el interior mismo de las enseñanzas fundamentales" (1997, p.143)

L'orientació

Orientar a l'adolescent cap un futur es mostra encasellat amb algunes representacions i creences lligades a la classificació que existeix en la societat i consegüentment en el món acadèmic. Classificació que en els centres pren la dicotomia èxit o fracàs, aptituds teòriques o pràctiques, i que redueix el camp de l'educació.

Fins i tot quan la realitat mostra que no és cert, que en principi tots els alumnes que accedeixen a Formació Professional tenen l'acreditació, que es té poc coneixement de quines són les seves aptituds, continua prevalent les creences enfront de la realitat. I la separació de continuar els estudis fent batxillerat o cicles formatius continua sent una separació que plasma encara aquestes dicotomies, emparades en la història social que ha tingut o té el món del treball i l'acadèmic.

També durant la passació de les enquestes s'ha observat d'una banda que la planificació de l'orientació generalment es redueix al segon i tercer trimestre de quart d'ESO i de segon de batxillerat i d'una altra que aquesta intervenció recau d'una manera excessiva en els tutors/es, ja que els professionals dels equips d'assessorament i orientació psicopedagògica no disposen del suficient temps o del suficient personal per poder dur a terme aquesta tasca.

S'imposa per tant una reflexió sobre qui i com es duu a terme el procés d'orientació i quins aspectes caldria tenir en compte, per tant es repassen a continuació alguns dels elements importants de l'orientació i la seva relació amb els resultats de les enquestes.

Si l'orientació té com a finalitat que l'adolescent es pugui conèixer i entendre's per poder comprendre millor el món que l'envolta, perquè pugui fer efectiva la tria d'un itinerari. Aquesta primera elecció és una primera presa de decisions que l'ha de ajudar i guiar cap a la seva inserció professional.

Elegir una professió. Cal considerar-la com un procés al llarg de tota la vida. Durant l'adolescència aquesta presa de decisions pot passar a ser un motiu d'angoixa de l'adolescent i pot portar a una immaduresa i a una falta de resolució. L'excel·lència va lligat a la selecció, només té valor social quan no és accessible a tothom. Abans de que l'escolarització arribés a tothom ja existien les desigualtats de l'excel·lència. L'escolarització es una forma predominant de transmissió cultural que suposa una relativa separació entre la formació i la pràctica que busca desenvolupar en darrer terme.

L'orientació per tant contacta amb la doble via d'itineraris, amb l'elecció i amb la selecció. Cal per tant, situar-la des de una perspectiva el màxim d'objectiva possible i valorar totes les condicions per evitar que es reproduïxi la desigualtat del privilegi.

Les modalitats de la inserció social i professional d'un alumne estan segons Berthelot (1993) massa determinades per l'escolarització que ha fet. Quan es tria es posa en joc tota la complexitat de la pròpia història no només l'acadèmica.

Avui en dia l'orientació és una tasca complexa i gens fàcil. L'orientació ha de ser un procés continuu d'elaboració i de realització d'un projecte personal de formació del qual s'ha de començar a conscienciar des de l'inici de la secundària i que l'orientació a d'ajudar a desenvolupar.

Ha de haver-hi participació múltiple de diferents agents, evitant sobretot la rigidesa i desqualificacions dels itineraris.

Actualment el paper de l'orientació ha quedat molt diluïda, no hi ha una dedicació temporal important dintre dels centres de secundària. No es tracta de parlar durant el segon i tercer trimestre de quart d'ESO i de segon de Batxillerat, de les possibles sortides d'una manera impersonal amb el grup classe, sinó que el que importa és ajudar a construir el futur individual de cadascú dels joves. L'alumnat ha de poder dissenyar una línia d'itinerari, ha de poder reflexionar sobre allò que ha fet, veure aquelles coses que vol modificar i el que vol començar a aconseguir i dintre d'aquest projecte personal i ha de valorar totes les possibles sortides sense discriminar-les. S'ha de poder trobar l'equilibri entre les necessàries informacions generals i l'ajuda que cal fer en la seva construcció personal. L'orientació no es pot generalitzar sinó que cal veure quina és la bona orientació per a cadascun dels alumnes.

La idea de Projecte en l'orientació. Avui en dia hi ha un aflorament d'activitats d'anticipació: projectes, previsions, planificacions. És important no abusar del terme i tenir clar el seu concepte. Jean Guichard (1993, p.15) en la seva obra defineix i emmarca el que hauria de ser el marc de definició del terme projecte personal i professional que ha estat molt utilitzat en l'orientació a França.

El projecte considera que es el marc que posa en relació i dona significació al passat, al present i al futur, donant-li a aquest temps darrer un sentit prioritari. El futur és el que dona en un determinat moment un sentit determinat al present i al passat. Fer un projecte constitueix sempre tornar a rellegir el passat i el present des de una certa perspectiva. Aquesta definició implica que la persona pugui allunyar-se de si mateix, pugui reflexionar, veure que li cal modificar, canviar, aprendre...

Cal evitar tal com indiquen alguns autors les conductes que fan del projecte una idealització, i pensar que es pot moldejar el futur. Anticipar vol dir sobretot afavorir l'adaptació a l'entorn, i tenir en compte els mitjans dels quals es disposa. La reflexió sobre els mitjans és un dels elements principals. El projecte és una construcció on està implicada la pròpia identitat personal; ajuda a prendre consciència d'un mateix i dona la possibilitat

d'entendre el propi itinerari acadèmic i personal i millorar-lo. El sentit de tot projecte és el de les aspiracions, per tant cal tenir cura de que comenci amb desil·lusió per la seva història acadèmica o per la seva pròpia història personal o per les possibilitats de l'entorn.

El projecte ha de servir per definir les condicions de l'elecció i l'orientació d'algunes de les etapes clau de la vida escolar. L'adolescent mitjançant el projecte ha de poder explorar els punts de contacte entre allò que és possible i allò que és real. Li ha de permetre veure quina és la representació del present que un té per poder avançar cap el futur.

L'adolescent per poder realitzar aquesta tasca precisa de l'ajuda de les persones que intervenen en l'orientació, per poder relacionar aquesta representació que té de si mateix amb la realitat.

El projecte ha d'ajudar i ha de formar part del procés que ajuda a millorar el desenvolupament vocacional o professional. Implica interrogar-se sobre si mateix i sobre l'entorn, veure quins són els punts forts i febles de la situació, els aspectes positius, les carències etc. Veure on es troben les confluències entre allò que es possible i el que és desitjable i prendre eleccions estratègiques.

De vegades al final de l'ESO o del Batxillerat l'opció es veu només a partir de les qualificacions, d'una manera estàtica i no hi ha una visió de procés ni d'un projecte de futur. Cal ajudar a l'adolescent a sortir del seu món més proper i que pugui copsar que és el que passa a fora d'ell i del món acadèmic.

Aquesta ajuda que precisa l'adolescent té el seu punt fort quan se l'ajuda en el coneixement de les seves aptituds i interessos. En l'actualitat aquesta tasca és molt superficial i no s'aprofita el coneixement a partir de les diferents activitats del currículum ni se li dona el temps que precisa ja que es dedica habitualment el segon i tercer trimestre del darrer curs a treballar tot el procés d'orientació professional.

És important en una de les etapes de canvi com és l'adolescència, on veiem que l'alumne és bastant multipotencial en les seves aptituds treballar sobretot el desenvolupament de la maduresa vocacional o professional. Parlar de desenvolupament vocacional és fer una menció especial al que serien els interessos vocacionals que són més generals que els professionals ja que es dirigeixen a grans àrees,

El paper de l'orientador/a. En parlar del paper dels professionals de l'orientació cal reafirmar la importància de la seva intervenció ja que aquest ha de ser un acompanyant de l'alumne que l'ajudi a descobrir-se, a conèixer el que ell es capaç de fer en aquell moment però també de les seves potencialitats, sobretot en aquesta època actual en que no té sentit orientar a l'alumnat cap una via professional determinada sense proporcionar-li una visió més oberta i flexible. Aquesta tasca és excepcionalment imprescindible en una gran part de l'alumnat que va als cicles formatius i que hi entren amb l'acompanyament de la qualificació de fracàs, i dificultat en algunes matèries, fracàs en la selectivitat... L'assessor ha de facilitar les estratègies, a d'ajudar a l'alumnat a ser conscients de les seves representacions, sobretot en aquell alumnat que necessiten adonar-se de que tenen més possibilitats de les que el sistema educatiu els hi ha mostrat.

L'alumnat. El perfil que els resultats han mostrat de l'alumnat dels Cicles Formatius té com a principals atributs els de: baixa capacitat, falta de motivació per l'estudi i baix nivell acadèmic. Característiques més pròpies dels alumnes amb fracàs escolar. Quan contínuament es valora a l'alumnat a partir dels seus insuficients o notes poc favorables tant per part del professorat com de la resta d'iguals i se li retorna constantment aquesta imatge, aquesta passa a forma part del seu autoconcepte. I si se li retorna sempre una imatge poc positiva de les seves competències i possibilitats tindrà un baix autoconcepte.

La representació que és fa d'ell mateix l'alumne ha d'evitar el determinisme social que certes vegades el centre indirectament ajuda a construir. Encara que també és important l'entorn familiar o sigui com han estat les experiències socials que ha tingut fora de l'escola.

Si la percepció que tenen els professionals que fan l'orientació sobre la identitat de la FP està construïda sobre el reduccionisme d'una baixa qualificació i sobre el fracàs escolar que tradicionalment havia estat inclosa en la formació professional del anys 70 i a la vegada aporten la visió històrica de poca significació social d'aquests estudis lligant-los a aquesta escissió classificatòria entre treball manual i treball intel·lectual estan donant una visió a alguns adolescents una visió del seu futur bastant enfosquit, quan se'ls orienta cap aquests estudis. Tal com indiquen alguns dels professors/es de Cicles Formatius, cal treballar amb aquest alumnat quan comencen ja que arriben decebuts i amb un baix autoconcepte de les seves possibilitats. Sembla que per a aquells alumnes que durant el seu pas per la secundària aquesta ha estat irregular i els seus estudis han estat qualificats amb alguns insuficients no puguin representar-se dignament les seves capacitats, ja que aquestes estan en un segon nivell de prestigi social. També cal no oblidar que el fet de que alguna part de l'alumnat no continuïn uns estudis o tinguin unes qualificacions favorables està molt lligat als estímuls proporcionats per l'ambient i això condueix a que no tinguin suficient motivació educativa.

L'estudi proposat per Perrenoud (1990) constitueix una important reflexió sobre com l'escola fabrica quotidianament judicis i jerarquies d'excel·lència justificant-se en el fet que l'excel·lència és una de les característiques intrínseques a les conductes humanes.

És cert que l'escola no fabrica les desigualtats, però també és important el fet que no les nega a nivell intern i hi afegeix "el valor escolar" que pesa en la vida quotidiana i influeix en les decisions importants que es prenen en el camp de l'orientació.

Els itineraris acadèmics

La tria d'un itinerari dintre del procés d'escolarització no s'hauria de viure com un canvi d'escolarització sinó com una transició cap el món professional que pot ser canviant al llarg de la vida. Cal doncs entendre l'elecció com una opció en un context i moment determinat que forma part d'un procés de maduresa i pràctica professional.

La opció dels diferents itineraris, segons com es transmet pot reforçar les desigualtats prèviament existents. En general sembla que les anomenades per Perrenoud les jerarquies escolars acaben impregnen els judicis de valor fora dels centres escolars i segueixen en la persona de l'alumne. L'alumne acaba interioritzant aquesta diferenciació, que està certificada per uns estudis, per un títol o és la diferent formació que transmeten els diferents itineraris escolars que té aquesta força de distinció ? o és una legitimització de les desigualtats? En realitat subsisteixen un gran quantitat de diferències culturals i socials que juntament amb les acadèmiques conformen un tot bastant complex.

La realitat ens mostra que a mesura que augmenta l'escolarització, la classificació de l'alumnat passa a trobar-se dintre del mateix sistema educatiu i generalment s'accentuen les diferències entre les vies possibles. Sembla que hi ha dos itineraris diferenciats per aquells/es que acaben l'ESO, un camí noble que va cap el batxillerat i la universitat i una altre de segona categoria que té com a destí el mercat laboral.

Sobretot els CFGM continuen tenint una representació molt clara del ja tan repetit fracàs escolar. També justifiquen aquestes atribucions alguns comentaris de les persones enqüestades quan indiquen que alumnat que no ha obtingut l'acreditació de l'ESO opta per les proves d'accés i accedeix fàcilment als cicles, i que també alumnat que havia iniciat el batxillerat i abandona passa als CFGM. Per tant hi ha dos itineraris un curt i un llarg amb dues vies d'entrada diferents i amb certa perspectiva de fracàs diferent. Fins i tot la possibilitat o no de poder passar d'un itinerari a un altre o d'un cicle a l'altre marca un cert determinisme. Fins i tot i d'una manera una mica agosarada es podria apuntar que el mateix sistema educatiu aïlla a l'alumnat dels CFGM, evitant la possibilitat d'un accés als estudis de grau superior sense realitzar una prova.

És important flexibilitzar i no tancar excessivament el pas d'un itinerari a un altre. L'avenir és difícil de preveure i el camí que fan alguns alumnes per entendre el que ells són i poden fer, el que esperen de la vida i com poden realitzar els seus objectius no és fàcil.

Les qualificacions. La selecció i presa de decisions. Quan s'orienta és focalitza molt en les qualificacions. Les qualificacions com element definitori, presenten una concepció molt restrictiva del que són els resultats i els efectes educatius dels centres educatius. La qualificació és simplement una paraula que conté un recorregut escolar i personal complex o de vegades senzill, però aquesta paraula no ens mostra a la persona amb la seva globalitat a partir de la qual cal ajudar-la a en el coneixement de si mateix i de l'entorn.

Perrenoud (1990), partint de les investigacions realitzades comenta que quan un es pregunta perquè hi ha dolents o bons estudiants, la sociologia de l'educació responsabilitza i analitza les diferències culturals i les transforma en desigualtats escolars, però ell considera que no són només les desigualtats culturals que cal tenir en compte davant l'èxit escolar sinó que també cal situar aquesta desigualtat real entre el saber i el saber fer que es valora en el món educatiu. Comenta que l'avaluació escolar fa una traducció d'aquestes diferències i les transforma en jerarquies explícites. Aquestes jerarquies augmenten o disminueixen en relació a la pràctica educativa que s'aplica.

En qualsevol situació d'ensenyament les diferències de nivell hi són presents, si aquestes comparacions són constants i s'estableixen tasques semblants per a tot l'alumnat amb el suport de reforçaments verbals aquestes diferències "jeràrquiques" augmenten. És difícil que no s'estableixin implícitament, algun tipus de jerarquies, però és important la insistència o no en aquestes. Amb les qualificacions es construeix un atribució a la persona de l'alumne que traspasa la via acadèmica. De vegades va bé reflexionar i pensar en com ens sentiríem els professionals si qualificuessin les nostres intervencions? Incidiria la nota només en la millora del nostre treball o ens sentiríem jutjats com a persones i baixaria el nostre autoconcepte?

Cal recuperar mitjançant l'orientació el fet de que l'alumnat pugui entendre de que el potencial d'una persona no s'esgota amb el rendiment acadèmic

I per acabar aquestes reflexions voldria comentar que donat que durant el curs que s'ha realitzat el projecte de treball s'ha aprovat la LOCE, sobre la que no s'ha fet expressament menció en aquest treball, donat que ha generat fortes polèmiques i confusions en els propis centres, i per tant era entrar en un gran tema de debat, que encara que tenia punts de contacte amb el contingut del treball, era un tema excessivament ampli perquè incidís en aquest context.

Simplement però, voldria comentar algunes qüestions com que les primeres actuacions que se'n deriven de la seva aplicació ha estat disminuir alguna de les possibilitats de maniobra com per exemple el curs de promoció dels cicles de grau mitjà a superior que s'havia començat a realitzar. És cert que hi ha l'intent de compensar les desigualtats amb l'aplicació dels itineraris, itineraris que alguns dels centres entrevistats ja venien aplicant. Però aquesta nova organització porta l'interrogant de si sense valorar l'aplicació de les mesures de l'atenció a les diferències que s'ha fet en els centres i que semblava que començava a crear una nova cultura, es retorna a una nova sembra a la Llei dels 70. Hi ha en aquesta nova llei un risc d'exclusió escolar que com s'ha vist es transforma en risc d'exclusió social que pot esdevenir una altra cop segregador i sobretot és una fal·làcia utilitzar l'argument de que els itineraris milloraran els resultats escolars. Segurament els itineraris tenen uns factors importants que cal tenir en comte però que tenen més a veure en el com s'ensenya que en el com s'aprèn.

Capítol 7. Conclusions

Les conclusions a les que s'ha arribat, no han de ser enteses com el punt final del treball sinó com la síntesi d'una fase que es configura com el punt de partida d'una sèrie d'actuacions que tenen la finalitat de millorar el procés d'orientació en finalitzar la secundària.

Tractar de generalitzar és complicat i de vegades desdibuixa la realitat, per tant les reflexions que s'han exposat i les conclusions que es comenten a continuació tracten simplement de mostrar un estat d'opinió. Tampoc cal entendre-les com afirmacions vertaderes en la seva totalitat, ja que com diuen els sociòlegs, tota veritat és parcial i transitòria sinó que simplement s'espera que siguin útils per reflexionar sobre l'entorn quotidià i sobre les nostres actuacions en el procés d'orientació i així poder entendre millor perquè perduren determinades representacions de la Formació Professional que estan ancorades en una cultura escolar fruit de les vicissituds socials i de la història .

Segurament hi ha moltes causes, però cal començar per entendre'n algunes, sempre amb la finalitat d' aconseguir tenir una visió més objectiva dels Cicles Formatius i d'entendre'ls com una formació educativa específica i especialitzada i amb una opció important de futur i de respecte per aquells que prenen aquesta opció.

I com apunt final es presenta a continuació la síntesi de les idees exposades en els capítol anteriors.

Sobre el pensament dels professionals

En **primer** lloc, sembla indiscutible que els pensaments i les creences que els tutors/es, professorat de psicologia i pedagogia i assessors/es dels EAP, mostren una representació d'uns estudis on predomina una formació manipulativa i pràctica i on cal orientar a l'alumnat que tenen algun tipus de dificultats en el procés d'aprenentatge, ja que continuen sent els cicles formatius un itinerari acadèmic per l'alumnat del ja excessivament comentat "fracàs escolar".

Continua sent una via per defecte i s'orienta cap aquests estudis l'alumnat que no són els "excel·lents", emparant-se en la creença de que èxit acadèmic és equivalent a èxit social.

De poc ha servit que a partir de la LOGSE es modifiquessin els criteris d'accés a aquests estudis, continuen en l'exercici de l'orientació, unes rutines estables que funcionen habitualment i que són les que estableixen i construeixen els judicis de valor de cara aquests estudis.

En **segon** lloc, aquesta cultura existent en els centres escolars i serveis de suport, que valora l'èxit acadèmic de vegades com l'èxit personal i que consideren que l'accés a la universitat és el millor que pot aconseguir una persona, es fonamenta en la ja habitual i històrica dicotomia **teoria –pràctica**, que comença a prendre importància a final de l'etapa de primària i culmina a l' etapa de secundària.

És important que des de els centres es senti la necessitat d'equilibrar la teoria i la pràctica en els estudis d'ensenyament secundari obligatori, tal com indica el professorat de Formació Professional, ja que la vida no és només pensament sinó que és sobretot pràctica i actuació i aquesta també ha de ser una formació i una preparació per al món adult. Es va obrir una escletxa quan es van incorporar els crèdits variables, crèdits que tenen opinions a favor i en contra, però que sobretot obrien un accés a les matèries d'una manera menys teòrica a la vegada que facilitaven l'atenció dels diferents ritmes d'aprenentatge.

Sobre el pensament de l' alumnat

En tercer lloc, cal entendre que l'alumne sigui quines sigui les seves capacitats i el seu procés d'aprenentatge mereix un reconeixement i una acceptació i de cap manera se li ha de transmetre una certa imatge d'exclusió del sistema escolar, i sobretot quan se l'orienta cap un cicle formatiu. Cal evitar aportar, a nivell col·lectiu del grup classe la consideració d'uns estudis de segona opció, ja que aquesta transmissió impregna poc favorablement el seu futur.

Cal ajudar a l'alumnat a tenir un bon concepte de si mateix evitant la classificació continua prenent com a referència l'èxit o fracàs escolar. És per això que la paraula "facilitat" sorgeix constantment davant l'opinió que té l'alumnat d'ESO i Batxillerat dels cicles formatius ja que conté la màgia d'un possible èxit.

Les paraules de Funes (1998, p.18) són un bon resum del que s'hauria de pensar i aconseguir de l'alumnat

" En acabar l'escolaritat els i les alumnes haurien de tenir un nivell d'autoimatge suficientment positiu com per no tenir por ni d'enfrontar-se al present i futur incert dels joves en aquesta edat, ni d'encarar satisfactòriament els estudis de secundària, la posterior o immediata incorporació al món del treball, o el compromís social i la participació en la societat"

Sobre l'orientació

En **quart** lloc és imprescindible millorar el procés d'orientació a la secundària obligatòria i postobligatòria. Millora que no ha de passar per un augment en el requeriment de diferents tasques als mateixos professionals, sinó que ben segur requereix d'un augment dels temps i de professionals que intervenen en l'orientació i una millora del disseny del procés, integrant-lo en el currículum.

El programa d'orientació educativa, ha d'evitar incidir en la visió negativa que de vegades es té de l'adolescent que no ha tingut un continuat procés escolar amb èxit, i ha d'ajudar a descobrir les professions i el futur i a la vegada ha d'ajudar a desenvolupar les potencialitats de l'alumne.

Aquestes propostes de millora no han de partir tan sols de situacions individuals sinó que s'ha de fer un treball conjunt professorat, centres, EAP i tècnics de la Direcció General del Departament d'Ensenyament.

Sobre la informació

En **cinquè** lloc, cal millorar l'accés compartit a la informació, per aconseguir modificar algunes actituds desfavorables cap a la formació professional, és important millorar les expressions lingüístiques que dominen, aportant-ne d'altres. Hi ha molta informació però cal organitzar el seu accés i la seva transmissió.

Aquesta millora passa per una millor formació- informació d'aquests estudis, de la realitat del món de l'empresa i de les tendències del mercat de treball, afavorint sobretot experiències divulgatives com l'Expotènica del complex educatiu de Tarragona.

I per suposat millorar la possibilitat de transferir aquesta informació. Cal que els professionals no només sàpiguen on poden trobar la informació sinó que també han de plantejar-se quins són els coneixements que necessiten compartir. Avui en dia en saber on hi ha la informació no n'hi prou, cal facilitar un espai d'accés a aquesta, facilitant la seva aplicació i elaboració

No només la informació s'ha de dirigir als professionals de l'orientació sinó que també a la societat en general se li ha de fer arribar a partir de diferents fonts d'informació: revistes, diaris, llibres especialitzats, trobades, fòrums, debats televisius i altres.

Cal augmentar la intercomunicació entre els diferents àmbits IES de Btx, de FP, empresa, professionals de l'orientació...Cal construir un espai compartit entre els diferents participants socials, educatius i laborals.

Sobre alguns elements del sistema educatiu

En **sisè** lloc posar de manifest la importància i el paper que tenen les qualificacions en l'ensenyament secundari que fan que la selecció i l'orientació siguin un dels punts clau en dependència directa dels resultats de l'avaluació. Una orientació en la presa de decisions que depèn exclusivament d'una avaluació que té un component molt formal i generalment obté els resultats a partir de les proves i revisió dels deures. La qualificació és la que valora sobretot, com indica Perrenoud (1990), no el procés d'ensenyament aprenentatge sinó la condició d'alumne.

Pensar en les pràctiques d'avaluació i en l'expressió dels resultats és una tasca complicada ja que remou tota la complexitat interior del sistema d'ensenyament- aprenentatge. S'ha de continuar treballant per aconseguir l'equilibri entre diversitat i igualtat.

En **setè** lloc, i com a darrera conclusió pensar en que la dinàmica de la societat actual obligarà segurament a flexibilitzar els itineraris de formació. La pluralitat de vies, la possibilitat d'accedir-hi i la relació amb el món de l'empresa, sembla que pot evitar el fet de que algun itinerari quedi més desprestigiats.

Dos aspectes claus: afavorir la importància que té la formació lligada a l'empresai millorar les connexions entre els diferents recorreguts, tal com s'està fent amb els CF de grau superior.

L'orientació i els centres de secundària tenen un paper molt important en els projectes de futur dels joves. Si és vol que l'aprenentatge per a la vida sigui una realitat, l'orientació en l'elecció d'estudis i de professió, ha de jugar un paper molt important.

S'ha d' aconseguir que l'elecció de la via de la Formació Professional no sigui només una opció de futur de segona o amb possibilitats de sortida laboral, sinó que ha de ser una veritable via d' èxit i de formació. Apostar no només per una professionalització sinó per una veritable formació integral de l'alumnat.

És cert que des de el Departament d'Ensenyament s'està elaborant el Pla General de la Formació Professional a Catalunya amb la intenció de fer el seu desenvolupament durant l'exercici 2003-2006. Aquest pla que pretén a partir de quatre àmbits, articular 48 accions per donar resposta als objectius de cada àmbit que són: La formació i la qualificació professional, l'ocupació i la competitivitat, la informació i l'orientació professional i la qualitat de la formació professional.

Però la veu davant la Formació Professional és de tots. És important que aquestes planificacions arribi a diferents àmbits. S'ha de realitzar un plantejament i discussió no tan sols a nivell educatiu sinó també social entre els diferents components: professorat, alumnat, orientadors/es, família i empresa. Cal que hi hagi un plantejament col·lectiu i comú i es puguin articular uns estudis de qualitat dintre de la seva particularitat i complexitat. Uns estudis que puguin servir de pont entre el sistema educatiu i l'empresa. Aquesta és una de les característiques que li dona la seva especial importància i singularitat. I cal explicar-ho.

I per acabar, la pregunta que aquest treball dia a dia m'ha anat plantejant i que l'exposo per poder-la compartir amb vosaltres:

El reconeixement de la Formació Professional es tracta d' **un debat educatiu o ideològic?**

Bibliografía

- Alonso Hinojal, Isidoro (1991) *Educación y sociedad. Las sociologías de la educación*. Madrid. Siglo XXI, CIS.
- Alonso Tapia, J (1992) *Motivar en la adolescencia: Teoría, evaluación e Intervención*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la U.A.
- Alonso Tapia, Jesús (1995) *Orientación educativa : teoría, evaluación e intervención*. Madrid: Síntesis
- Álvarez González, M. (1995) *Orientación Profesional*. Barcelona: Cedecs
- Álvarez, M.; Fernandez,A.; Flaquer,T.; Moncosi,J.i Sullà,T. (1991) *La orientación profesional a través del currículum y la tutoría*. Barcelona: Grao
- Álvarez, M.; Bisquerra R(Coord.);(1996) *Manual de orientación y tutoría*.Barcelona: Praxis
- Ardit, I.; i Rivas, F. (1990). *La toma de decisiones vocacionales*. Valencia:Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència
- Babio,M.; Bauza,A.; Nevares,J.;Tirado,V. Martin,E. Barcelona :(1997) *La educación educativa y profesional en educación secundaria*. Barcelona : ICE. Universitat de Barcelona : Horsori,
- Bandura, A. (1987). *Pensamiento y Acción*. Barcelona: Martínez Roca
- Berthelot, J.M. (1993) *École, Orientation, Société*. Paris PUF
- Blasco Sánchez,B. i altres. (2000). *Orientació professional*. Barcelona: UOC
- Bourdieu, Pierre (1997) *Capital cultural, escuela y espacio social*. Mexico. Siglo Veintiuno
- Bourdieu, Pierre (1982) *Ce qui parler veut dire*. Paris. Fayard
- Bourdieu, Pierre (1983) *Sistemas de enseñanza i sistemas de pensamiento*. En Gimeno Sacristan/ Pérez Gómez. *La enseñanza: su teoría y su práctica*.. Madrid. Akal
- Castaño López-Mesas, C. (1983) *Psicología y orientación vocacional*. Madrid. Marova
- Centre pour la Recherche et l' innovation deans l'enseignement: (1996) *Choisir son avenir. Les jeunes et l'orientation professionnelle*. Paris. OCDE
- Coll, C. (1986) *Marc curricular per l'ensenyament obligatori*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Dpt. d'Ensenyament.
- Coll,C., Palacios,J.,Marchesi A. (1990) *Desarrollo Psicológico y educación,II Psicología de la educación*. Madrid: Alianza
- Fernandez Enguita M. (1990). *La cara oculta de la escuela: Educación i trabajo*. México. Siglo XXI
- Fernandez Enguita M. (1997) *La escuela a examen*. Madrid. Pirámide

- Fernández Enguita, M. (1990) : *La cara oculta de la escuela: Educación y trabajo* . México. Siglo XXI
- Fernández Sierra, J. (1993). *Orientación profesional y currículum de secundaria*. Málaga:Aljibe
- Fernández Sierra, Juan (1995). *El trabajo docente y psicopedagógico en educación secundaria*. Málaga: Aljibe
- Fontan Jubero, P. (1995) *Educación i orientar per al futur*. Barcelona : Proa
- Funes, J.(1998) Coord. Proposta de mesures davant la desigualtat d'èxit a l'ESO. Barcelona FUS (Grup de Fundacions)
- García Castaño J.i Pulido R.A. (1994) *Antropología de la educación*.Madrid: Eudema
- García, M., Ibáñez J. I Alvira 1998). *El análisis de la realidad social. Métodos i técnicas de Investigación* . Madrid. Alianza
- García Gómez, R.J. i altres (1996) *Orientación y tutoría en la educación secundaria: estrategias de planificación y cambio*.Zaragoza. Edelvives
- Gil, J. (1994) *Análisis de datos cualitativos. Aplicaciones a la investigación cualitativa*. Barcellona:PPU
- Gil J.M, i Rivas F. (1990) *La información vocacional en el proceso de asesoramiento de los estudiantes de secundaria*. Valencia. Conselleria de Cultura , Educació i Ciència
- Gimeno Sacristan, J. (2000), *La educación obligatoria. Su sentido educativo y social*. Madrid.Morata
- Guichard,J. (1993): *L'école et les représentations d'avenir des adolescents*. París : PUF
- Institut Català de Noves Professions (1997) *Les competències clau. La formació al segle XXI* Barcelona Generalitat de Catalunya
- Institut Municipal d'Educació de Barcelona (1995) *L'orientació professional: Temes a debat compilació*
- Jodelet, D. (coord.)(1999) *Les représentations sociales* . Paris. PUF
- Martin E. i Tirado V. (cords)(1997) *La orientación educativa y profesional en la educación Secundaria*. Barcelona: ICEUB Horsori
- Müller M. (1997) *Orientar para un mundo en transformación:los jovenes entre la educación y el trabajo*. Buenos Aires : Bonum, cop.
- Mora, M. (2002) *La teoría de las representaciones sociales de Serge Moscovici*. Athenea digital,2. En <http://blues.uab.es/athenea/num2/Mora.pdf>
- Moscovici, S (1985) *Psicología social* v.I, II. Barcelona. Paidós
- Naville P. (1975) *Teoría de la orientación profesional*. Madrid. Alianza

- Pedró F. (1997) *Modelos de enseñanza secundaria obligatoria*. Revista Española de Pedagogía (pp.277-291)
- Perrenoud, Ph., (1997) *Pédagogie différenciée: des intentions à l'action*. Paris ESF
- Pons I. (1993) *Programación de la investigación social*. Madrid: CIS
- Rivas, F; Gil, J.M; Gómez, B. I altres (1995) *Manual de asesoramiento y orientación vocacional*. Madrid: Síntesis
- Rocabert, E (1990) *Desarrollo vocacional en la adolescencia: intereses y preferencias*. Valencia. Conselleria de Cultura Educació i Ciència
- Salvador A i Peiró, J.M (1986) *La madurez vocacional*. Madrid: Alhambra.
- Santesteban Mestre, M. (2001) *DYANE (version2) Diseño y análisis de encuestas en investigación social y de mercado*. Madrid: Pirámide
- Santos Guerra, M.A. (1993) *Hacer visible lo cotidiano: teoría práctica de la evaluación cualitativa de centros escolares*. Madrid: Akal
- Santos Guerra, M.A. (1993) *Orientación vocacional i curriculum en secundària*. Malaga: Aljibe
- Torsten, H. (1988) *Nuevo análisis de la sociedad del aprendizaje*. Barcelona: Paidós
- UNESCO: Erasmus/ Guia per a la inserció d'activitats productives en l'ensenyament general: "Education et travail productif", encàrrec de la UNESCO a Hainaut i Depovert (1989), Fernández J.(1993)
- Van Haecht, A. (1998). *L'école a l'épreuve de la sociologie*. Paris: de Boek Universite
- Willis P. (1979) *Aprendiendo a trabajar*. Madrid . AKAL
- <http://www.bibb.de/>
- <http://www.cea.es/nuevo/uoipnuevo/guia>
- <http://www.edu365.com>
- <http://www.educaweb.com>
- <http://www.education.gouv.fr/>
- <http://www.eurydice.org/>
- <http://www.expansionyempleo.com/edicion/componentes/>
- <http://www.gencat.es/ense>
- <http://www.goethe.de/>
- <http://www.orientation.ch/>
- <http://www.unige.ch/>
- <http://www.xtec.es/fp/>
- <http://www.seec.es>
- <http://users.skynet.be/aped>

